

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR
ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**TOPLUMDA ROMAN VATANDAŞ ALGISI ve SOSYAL
DIŞLANMA: ZONGULDAK ÖRNEĞİ**

Betül GÖK

Zonguldak 2024

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM
DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**TOPLUMDA ROMAN VATANDAŞ ALGISI ve
SOSYAL DIŞLANMA: ZONGULDAK ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Betül GÖK**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Erdem DİRİMEŞE**

Zonguldak 2024

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Betül GÖK
-- / -- / 2024

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Disiplinlerarası Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalında 215282124009 numaralı Betül GÖK'ün hazırladığı “**Toplumda Roman Vatandaş Algısı ve Sosyal Dışlanma: Zonguldak Örneği**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 05/07/2024 Cuma günü saat 14.00’da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY ÇOKLUĞUYLA / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Erdem DİRİMEŞE (Başkan)
(Tez Danışmanı)
Üye

Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN
Üye

Doç. Dr. Yücel NAMAL
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2024

Doç. Dr. Yücel NAMAL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Disiplinlerarası Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı
Tez Başlığı	: Toplumda Roman Vatandaş Algısı ve Sosyal Dışlanma: Zonguldak Örneği
Tez Yazarı	: Betül GÖK
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Erdem DİRİMEŞE
Türü, Yılı	: Yüksek Lisans, 2024
Sayfa Adedi	: 112

Kast sisteminden kaçarak Avrupa'nın birçok ülkesine göç etmiş olan Romanlar, bulundukları toplumlarda birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmışlar, Roman olmayanlar tarafından istenmemişler, ayrımcılık, ötekileştirme ve dışlanmaya maruz kalmışlar, sınır dışı edilmişlerdir. Cumhuriyet Dönemi'nin başlarında gerçekleşen nüfus mübadelesi ile ülkemizin birçok bölgesine yerleştirilen Romanlar diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sorunlarla karşılaşmışlardır. Romanların yaşadıkları temel sorunlar arasında barınma, eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlardan dışlanmaları yer almaktadır. Bu çalışmada dışlanma problemi sosyal, kültürel, mekânsal ve ekonomik boyutlarıyla ele alınmış, Roman olmayan vatandaşların Romanlarla sosyal teması, sosyal mesafe durumları, algılanan ayrımcılık ve Romanlara karşı sosyal baskınlık konusundaki algı ve tutumları araştırılmış, Roman olmayanların gözünden Roman vatandaş algısı ve Romanların yaşadıkları sorunlara yönelik Roman olmayanların bakış açıları ortaya konulmuştur. Çalışmanın evrenini Zonguldak/Merkez'de bulunan Roman olmayan vatandaşlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda 370 katılımcı ile anket, 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın problemini daha net ortaya koyabilmek, kapsamlı bir bakış açısı oluşturmaya çalışmak ve araştırma sonuçlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirebilmek amacıyla karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler IBM SPSS Statistics 27 programı ile nitel veriler ise MAXQDA 2022 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, Roman olmayan katılımcılar Zonguldak'ta Romanların barınma, istihdam, eğitim, sağlık ve ortak toplumsal mekânlarda dışlanma ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu dışlanmanın nedenleri arasında Romanların sahip oldukları olumsuz özellikler ve Roman olmayanların Romanlara karşı önyargılı olması yer almaktadır. Zonguldak'ta Roman olmayanların bir kısmının Romanlara karşı olumlu

tutum ve davranışlar sergilediği görülürken, bir kısmının da olumsuz tutum ve davranışlar sergilediği görülmüştür. Bu tutum ve davranışlarda Romanların sahip olduğu olumlu ve olumsuz özelliklerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal dışlanma, Roman vatandaş, Ötekileştirme, Ayrımcılık, Dezavantajlılık

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Interdisciplinary Cultural Studies

Thesis Title : Roma Citizen Perception in Society and Social Exclusion: Example Of Zonguldak

Thesis Author : Betül GÖK

Thesis Adviser : Assist, Prof. Dr. Erdem DİRİMEŞE

Type, Year : MSc. Thesis, 2024

Number of Pages : 112

Roma who migrated to many countries in Europe by escaping the caste system have faced a number of problems in the societies where they have settled, have been unwelcomed by non-Roma, have been subjected to discrimination, marginalization and exclusion, and have been deported. The Roma settled in many regions of our country with the population exchange that realized at the beginning of the Republican Era, faced problems in our country as in other countries. The main problems faced by Roma include exclusion from housing, education, employment and health. In this study, the problem of exclusion is discussed in its social, cultural, spatial and economic dimensions, are investigated the perceptions and attitudes of non-Roma citizens towards social contact with Roma, social distance, perceived discrimination and social dominance towards Roma, and the perception of Roma citizens by non-Roma and the perspectives of non-Roma on the problems faced by Roma are revealed. The population of the study consists of non-Roma citizens in Zonguldak/ City Center. In this context, 370 people were surveyed and 20 people were interviewed. The mixed method was used in order to present the problem of the research more clearly, to try to create a comprehensive perspective and to evaluate the results of the research from a holistic point of view. Quantitative data were analyzed with IBM SPSS Statistics 27 analysis program and qualitative data were analyzed with MAXQDA 2022 analysis program. As a result of the research, non-Roma participants stated that Roma in Zonguldak face exclusion in housing, employment, education, health and common social spaces. Among the reasons for this exclusion include the negative characteristics of Roma and the prejudice of non-Roma against Roma. It is seen that the others have negative attitudes and behaviors while some non-Roma in Zonguldak have positive attitudes and behaviors towards Roma. It is

concluded that these attitudes and behaviors are influenced by the positive and negative characteristics of Roma people.

Keywords: Social exclusion, Citizen of Roma, Marginalization, Discrimination, Disadvantageousness

ÖN SÖZ

Araştırma sürecim boyunca yardımlarını esirgemeyen, tecrübeleri ve bilgisi ile bana yol gösteren, sabır ve anlayış ile her konuda destek olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Erdem DİRİMEŞE'ye teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve eğitim sürecim boyunca her türlü desteği vermeye çalışan değerli babam Coşkun GÖK, sevgili annem Şerife GÖK'e saygılarımı sunar ve teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. Sosyal Dışlanma ve Boyutları.....	6
1.1.1. Sosyal Dışlanma	6
1.1.2. Kültürel Dışlanma	8
1.1.3. Mekânsal Dışlanma	9
1.1.4. Ekonomik Dışlanma	10
1.2. Sosyal Dışlanma ve Etnisite.....	11
1.3. Ötekileştirme ve Ayrımcılık.....	12
1.4. Romanlarda Dışlanma, Ayrımcılık ve Ötekileştirmenin Görünümleri	13
1.4.1. Barınma	14
1.4.2. Eğitim	15
1.4.3. İstihdam	17
1.4.4. Sağlık.....	18
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ.....	20
2.1. Araştırmanın Deseni.....	20
2.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu	21
2.3. Veri Toplama Araçları	26
2.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.....	26
2.3.1.1. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBYÖ)	27
2.3.1.2. Sosyal Temas Ölçeği (STÖ)	27
2.3.1.3. Sosyal Mesafe Ölçeği (SMÖ)	28
2.3.1.4. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği (AAÖ)	29
2.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları	30
2.4. Nicel ve Nitel Verilerin Toplaması.....	31
2.5. Nicel ve Nitel Verilerin Analizi	31
3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	33

3.1. Nicel Bulgular	33
3.2. Nitel Bulgular	79
3.2.1. Mekânsal Dışlanma (Barınma)	81
3.2.2. İstihdamda Dışlanma	82
3.2.3. Eğitimde Dışlanma	84
3.2.4. Sağlıkta Dışlanma	85
3.2.5. Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma	86
3.2.6. Sosyal Yardım	87
3.2.7. Zonguldak'ta Roman Vatandaş Algısı	88
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	100
EKLER	105
Ek 1: Anket Formu	105
Ek 2: Görüşme Soruları	110
ÖZ GEÇMİŞ	111

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. SBYÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı.....	27
Tablo 2.2: STÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı.....	28
Tablo 2.3: SMÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı.....	29
Tablo 2.4: RYABA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	30
Tablo 2.5: RYAKA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	30
Tablo 2.6: TYAKA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	30
Tablo 3.1: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık, Sosyal Temas, Sosyal Mesafe, Algılanan Ayrımcılık, Bireysel Ayrımcılık ve Kolektif Ayrımcılık Ölçeklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması İçin Yapılan Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları.....	33
Tablo 3.2: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	35
Tablo 3.3: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları.....	36
Tablo 3.4: Roman Olmayanların, Romanlara Karşı Sosyal Temasının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	36
Tablo 3.5: Roman Olmayanların Romanlara Karşı Sosyal Mesafesinin Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	37
Tablo 3.6: Roman Olmayanların Algılanan Ayrımcılığının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	38
Tablo 3.7: Roman Olmayanların Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları.....	38
Tablo 3.8: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	40
Tablo 3.9: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	40
Tablo 3.10: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Tutumlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları	41

Tablo 3.11: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	42
Tablo 3.12: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları.....	43
Tablo 3.13: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	45
Tablo 3.14: Roman Olmayanların, Sosyal Temaslarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	45
Tablo 3.15: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	46
Tablo 3.16: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	46
Tablo 3.17: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	47
Tablo 3.18: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	47
Tablo 3.19: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	48
Tablo 3.20: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	49
Tablo 3.21: Roman Olmayanların Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları....	49
Tablo 3.22: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	51
Tablo 3.23: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları....	51
Tablo 3.24: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	52

Tablo 3.25: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	53
Tablo 3.26: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	53
Tablo 3.27: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Tutumunun Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları.....	54
Tablo 3.28: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	55
Tablo 3.29: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	56
Tablo 3.30: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	56
Tablo 3.31: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Mesleklere Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları.....	57
Tablo 3.32: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	61
Tablo 3.33: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	62
Tablo 3.34: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	63
Tablo 3.35: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	64
Tablo 3.36: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo 3.37: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları.....	66
Tablo 3.38: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi	

Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları.....	67
Tablo 3.39: Mekânsal Dışlanma (Barınma).....	81
Tablo 3.40: İstihdamda Dışlanma.....	82
Tablo 3.41: Eğitimde Dışlanma.....	84
Tablo 3.42: Sağlıkta Dışlanma.....	86
Tablo 3.43: Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma Nedenleri.....	87
Tablo 3.44: Sosyal Yardım.....	88
Tablo 3.45: Zonguldak'ta Roman Vatandaş Algısı.....	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Yakınsayan Karma Yöntem Deseni	21
Şekil 3.1: Kod Haritası.....	80

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. Cinsiyet Dağılımı Grafiği	21
Grafik 2.2: Yaş Dağılımı Grafiği	22
Grafik 2.3: Medeni Durum Grafiği	22
Grafik 2.4: Eğitim Düzeyi Grafiği	23
Grafik 2.5: Meslek Dağılımı Grafiği	24
Grafik 2.6: Oturulan Mahalle Dağılımı Grafiği	25
Grafik 3.1: Alışveriş merkezinde Romanları görmekten rahatsız olmam.	69
Grafik 3.2: Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yaparım.	70
Grafik 3.3: Romanların yemek yedikleri yerlerde yemek yerim.	71
Grafik 3.4: Toplu taşımada Romanlarla aynı yerde oturmak istemem.	71
Grafik 3.5: Romanların bulundukları sahillerde denize girmem.	72
Grafik 3.6: Roman müşterilerin isteklerini diğerleri gibi karşılarım.	73
Grafik 3.7: Romanlarla hastaneden aynı anda hizmet almaktan memnunum.	73
Grafik 3.8: Romanlarla hastanede aynı odada kalırım.	74
Grafik 3.9: Düğünümde/eğlencemde Roman çalgıcı çağırırım.	75
Grafik 3.10: Çocuğumun Romanlarla aynı okulda okumasından rahatsız olmam.	75
Grafik 3.11: Çocuğumun Romanlarla aynı sınıfta okumasından rahatsız olurum.	76
Grafik 3.12: Roman biri ile arkadaş olurum.	77
Grafik 3.13: Romanlara evimi kiralarım.	77
Grafik 3.14: Romanlara evimi satarım.	78
Grafik 3.15: Romanlarla aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam.	79

KISALTMALAR LİSTESİ

AAÖ	: Algılanan Ayrımcılık Ölçeği
m.	: Madde
M.	: Mahalle
M.S.	: Milattan Sonra
NİC.	: Nicel
NİT.	: Nitel
RYABA	: Romanlara Yönelik Algılanan Bireysel Ayrımcılık
RYAKA	: Romanlara Yönelik Algılanan Kolektif Ayrımcılık
s.	: Sayfa
SBYÖ	: Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği
SMÖ	: Sosyal Mesafe Ölçeği
STÖ	: Sosyal Temas Ölçeği
TYAKA	: Türklere Yönelik Algılanan Kolektif Ayrımcılık
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Romanların insanlık tarihi boyunca dışlanma, ötekileştirilme ve ayrımcılık gibi birtakım sorunlarla karşılaştıkları ve mücadele etmeye çalıştıkları bilinmektedir. Kast sistemi içerisinde de en alt sınıfta kabul edilen, bu nedenle Hindistan'dan ve kasttan kaçarak Avrupa başta olmak üzere dünyada birçok ülkeye yayılan Romanlar, yaşadıkları toplumlarda da ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmeye devam etmiş, her ne kadar insanlık, eşitlik ve özgürlük söylemleriyle gelişse de bu durum ortadan kalkmamıştır. Büyücü, falcı, çalgıcı, sepetçi, gezgin vb. gibi sıfatlarla nitelendirilen Romanlar, birlikte yaşamaya çalıştıkları toplumlar tarafından kabul görmemiş, sürekli göçebe yaşam sürmek zorunda kalmışlardır.

Hindistan, M.S. III. yy.'da (224-41) İran Şahı Ardaşir tarafından fethedilmiş ve İran sömürgesi altında kalmıştır. Bu dönemde Hindistan'dan İran'a işçi göçleri başlamıştır. Romanların da bu yıllarda Hindistan'dan ayrılıp, çalgıcı ve dansçı olarak İran'a geldikleri bilinmektedir (Kenrick, 2006, s. 25-32). Hindistan'dan göçe başlayan Romanlar zamanla dünyanın çeşitli yerlerine dağılmışlar, üç farklı kol üzerinden Avrupa'ya gelmişlerdir. Hindistan'ın kuzeyine göç edenlere Lom, batısına göç edenlere Rom ve doğusuna göç edenlere Dom ismi verilmiştir. Meslekleri, yaşam şekilleri, kültürleri, ötekileştirilmeleri ve dezavantajlılıkları nedeniyle Roman olmayanlar tarafından ayrıştırılmışlardır (Fırat, 2016, s. 265). Yaşam tarzlarının tuhaf karşılanması, büyücülük ve falcılık gibi meslekleri, suç ve suçların öznelere olarak görülmesi, etnik farklılıklarının bu nedenle damgalanmasından dolayı tehlikeli olarak görülen Romanlar, bulundukları toplumlarda şiddete maruz kalmışlar, asimile olmaya zorlanmışlar, ötekileştirilmişler, köleleştirilmişler ya da sınır dışı edilmişlerdir. Bu ayrımcılığın göstergeleri arasında, XVII. yy.'da İngiltere'de Romanların köle olarak kullanılması, aynı dönemde Fransız Hükümeti'nin Romanları kürek mahkûmu olarak çalıştırması sayılabilir. Aynı şekilde Bulgaristan, Romanya ve Macaristan gibi ülkelerde 2006-2007 yıllarında Romanlara yönelik ayrımcılıkların artması hatta ölümle dahi karşı karşıya kalmaları, Romanların yaşamış oldukları ötekileştirme, ayrımcılık ve dışlanmayı doğrular bir nitelik taşımaktadır (Şanlier, 2013, s. 20-24).

Birçok Avrupa ülkesinde bulunan Romanların, Anadolu'ya gelişlerinin 10. yüzyılın başlarına dayandığı ifade edilmektedir. Anadolu'ya gelen Romanların bir kısmı Avrupa'ya göç etmiş, bir kısmı da Anadolu'ya yerleşmişlerdir (Kenrick, 2006, s. 54). Türklerle ilk defa karşılaşmalarının Selçuklu Dönemi'nde olduğu söylenmektedir (Marushiakova, 2006, s. 14). Osmanlı Döneminde “Çingene Livası-Çingene Sancağı” adı altında toplanan Romanlar, top çekmek, yol yapmak, askerlere malzeme taşımak gibi geri planda kalan işlerde çalışmışlardır (İslam Ansiklopedisi, 1978, s. 423-424). Romanların ilk kez İstanbul'a gelişleri ise 1050 yılında olmuştur (Kenrick, 2006, s. 54). Avrupa'daki Romanların bir kısmı, Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşen Nüfus Mübadelesi ile birlikte Türkiye'nin Ege, Marmara, Trakya ve Karadeniz bölgelerine yerleştirilmiştir. Bu bölgelerde “*Rom, Dom, Poşa, Çingene, Abdal, Elekçi, Kıpti, Esmer Vatandaş*” gibi isimlerle adlandırılmaktadırlar (Kolukırık, 2008, ss. 149-152). Türkiye'deki Romanların tarihlerinin oldukça eskiye dayanmasına ve Roman nüfusunun ülkede fazla olmasına rağmen çoğu şehirde kabul görülmedikleri, ayrımcılık, dışlanma ve ötekileştirme gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Ülkemizde bu durum farkına varılmasıyla birlikte Cumhurbaşkanlığı tarafından “*Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi (2016-2021)*” ile “*Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi I. Aşama Eylem Planı (2016-2018)*” hazırlanmıştır. Bu çalışmalar “*Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2023-2030)*” ve “*I. Aşama Eylem Planı (2023-2025)*” ile ilgili genelgenin cumhurbaşkanlığı tarafından yayınlanmasıyla birlikte devam etmektedir. Mevcut çalışmalarda Romanların durumları analiz edilmiş ve buna uygun eylem planları hazırlanmışsa da bulundukları şehirlerde Roman olmayanların Romanlara karşı tutum, algı ve davranışlarına yönelik bağımsız çalışmalar yapılmamıştır.

Etnik kökeni farklı kişilere karşı sergilenen tutum ve davranışlar, genellikle onları toplumdan veya sosyal gruplardan dışlama yönünde sonuç göstermektedir. Toplumdan ve sosyal gruplardan dışlanan bireyler yaşamlarını sürdürme konusunda sorunlarla karşılaşmakta, yaşadıkları topluma adapte olamamakta ve başka yere göç etmek zorunda kalabilmektedir. Aynı zamanda bu tutum ve davranışlar etnik grupların klikleşmesine ve kendi mekânlarını oluşturarak kendilerine ait bir alt kültür etrafında marjinalleşmelerine neden olabilmektedir.

Dünya üzerinde etnik kökenlerinden dolayı dışlanmaya maruz kalan gruplar arasında siyahilerin/zencilerin ve Romanların da yer aldığı görülmektedir. Bu grupların getto bölgelerde yaşamlarını sürdürmeleri, kendi içlerine kapalı şekilde yaşamaları ve göçebe şekilde yaşadıklarının bilinmesi, onların dışlandıklarının ve ayrımcılığa maruz kaldıklarının göstergeleri arasında kabul edilmektedir. Ülkemizde birçok bölgede yaşamlarını sürdüren Romanların benzer şekilde ayrımcılık ve dışlanma ile karşılaştıkları bilinmektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011). Roman nüfusu çoğunlukla Ege, Trakya ve Karadeniz Bölgelerinde yaşamakta, yoğun olarak İzmir, Aydın, Edirne, Tekirdağ, İstanbul, Ankara, Kocaeli, Çanakkale, Samsun, Bartın illerinde yaşamaktadırlar (Kolukırmık, 2008, s. 149-152)

Roman nüfusunun yoğun olduğu illerden biri de Zonguldak'tır. Cumhuriyet'in başlarında gerçekleşen nüfus mübadelesinden bu yana Romanlara ev sahipliği yapan Zonguldak'ta Roman nüfusunun 20.000'e yakın olduğu tahmin edilmektedir (Dirimeşe, 2022). Zonguldak'ta yaşayan Romanlar geldikleri bölgelere göre üç ayrı grupta incelenebilir. Birinci grup, Safranbolu'ya yerleşen, 350-400 yıl önce Türkmen obalarında demircilik ve eğlence işlerinde çalışan Romanlardır. Demir, Demirci, Kaçmak, Çiçek ve Vurmaz soyadlarıyla bilinmektedirler. İkinci grup, 1850'li yıllarda Gürcistan'dan Erzurum'a oradan da Zonguldak'a gelen Romanlardır. Bu grupta yer alan Romanların Mithatpaşa, İkinci Makas, Karaelmas, Dilaver ve Baştarla mahallelerinde yaşadıkları bilinmektedir. Üçüncü grup ise 1923 nüfus mübadelesiyle gelen Romanlardır. Bu grubun Rüzgarlımeşe ve Ontemmuz mahallelerinde yaşadıkları bilinmektedir. Zonguldak'ta yaşayan Romanlar hurda toplama, kâğıt toplama, sokak müzisyenliği, hal ve limanlarda yük taşıma, hamallık gibi işler yaparak geçimlerini sağlamışlardır (Tuncer, 2015). Bunun yanında geçmişte kömür ocakları ve bağlı sektörlerde çalışan Romanlar, az da olsa ticaret ve hizmet sektöründe de faaliyet göstermişlerdir.

Zonguldak'ta yaşayan Romanların “*esmer vatandaşa ev verilmez*” gibi ibarelerde mekânsal olarak dışlandıkları bilinmektedir (Dirimeşe, 2022, s. 11-12). İstihdam alanında da Romanlara karşı bir dışlanma olduğu görülmektedir. Kentte yapılan “*İşverenlerin Gözünden Romanların İstihdam Edilmesinde Karşılaşılan*

Problemler” adlı çalışmada, Romanları işe alan işverenlerin olmasına rağmen bazı işverenlerin mesleki yeterliliklerinin olmaması, güvensizlik, önyargı, etnik kökenin farklı olması, temiz olmama ve insanları kandırma gibi özelliklerinden dolayı da işe almak istemedikleri bu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır (Dirimeşe & Gök, 2023, s. 102). Literatürde yapılan çalışmaların kısıtlı olması, kapalı bir toplum olmaları, il ve ilçeler arasındaki kültürel ve diğer farklılıklar vb. nedenlerle Romanların yaşadıkları sorunların ortaya konulabilmesi için daha çok çalışmaya gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Romanların dışlanmaları üzerine birçok çalışma yapılmıştır (Clark & Cemlyn, 2005; Cleemput, 2010; Kolukırik, 2009; Akkan, Deniz & Ertan, 2011; Brassington, 2022). Fakat bu çalışmalarda dışlanma problemine genel olarak dışlanan grup olan Romanların gözüyle bakılmış, onların tecrübeleri üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Roman olmayanların konuya bakış açıları literatürde eksik kalmıştır. Literatürde Roman olmayanların düşünceleri Roman olanlarla birlikte değerlendirilmiş ancak Roman olmayanların tutum ve algılarını içeren kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ötekileştirme ve ayrımcılık sadece dışlananın değil dışlayanın da bakış açısını bilmeyi gerektirir. Çalışma bu yönüyle özgünlük taşımaktadır.

Ülkemizde Roman Açılımı kapsamında azınlık grupların haklarını savunmak ve onların yaşam şartlarını iyileştirmek üzere ilk çalışmalar 2009 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çalışmalar yürütülmeye başlamıştır (Ulubilgin Çuhadar, 2021, s. 214). Cumhurbaşkanlığı tarafından Romanların hayatlarını iyileştirmek üzere politikalar geliştirmeyi amaçlayan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yürütücüsü olduğu, *Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi ve I. Aşama Eylem Planında*, Romanların yaşadıkları sorunlar uzmanlarca rapor edilmiştir. Bu belge ve planda Romanların genel olarak barınma, eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal hizmetler altında toplanılan sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Romanların sorunlarının arkasında, eğitim seviyelerinin düşük olması, yoksulluk, mekana dayalı problemler, marjinalleşme ve bazılarının hırsızlık, yalan, dilencilik vb. suç eğilimi taşıyan olumsuz özelliklere sahip olmaları yer almaktadır. Bunun yanında Roman olmayanların Romanlara yönelik algı ve tutumları, ötekileştirici, dışlayıcı, ayrımcı vb. olumsuz

davranışlarının da oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. Demirel' in (2012) Kocaeli'nde Roman ve Roman olmayanlarla birlikte yapmış olduğu çalışmada, Roman olmayanların %77,7'si Romanlara karşı dışlamanın olduğunu ve bu dışlamanın kaynağının ilk olarak toplumdan daha sonra Romanlardan kaynaklandığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada, Roman olmayanların yarısından fazlasının, Romanlarla arkadaşlık ve komşuluk ilişkisinin bulunmadığı görülmektedir (Demirel, 2012, s. 88-93). Romanlara karşı yapılan dışlanma ve ayrımcılıkta Romanlar kadar Roman olmayanların da tutum ve davranışlarının önemli ve etkili olduğu yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı, Roman olmayanların gözünden Roman vatandaş algısı ve Romanların yaşadıkları sorunlara yönelik Roman olmayanların bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Zonguldak'ta yaşayan Romanlara yönelik sosyal dışlanma ve boyutlarının anlaşılabilmesi için Roman olmayan vatandaşların Romanlarla sosyal teması, sosyal mesafe durumları, algılanan ayrımcılık ve Romanlara karşı sosyal baskınlık konusundaki algı ve tutumları araştırılacaktır. Çalışmada dışlanmanın sosyal, kültürel, mekânsal ve ekonomik boyutlarıyla ele alınmasına dikkat edilmiştir. Sosyal dışlanma çok boyutlu olarak ele alınması gereken bir konudur.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünü kavramsal ve kuramsal çerçeve oluşturmaktadır. Bu bölümde sosyal dışlanma ve boyutları, sosyal dışlanma ve etnisite, ötekileştirme ve ayrımcılık konuları ele alınmış, Romanlarda dışlanma, ayrımcılık ve ötekileştirmenin görünümlerine yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın metodolojisi açıklanmıştır. Bu bölümde araştırmada kullanılan karma desen açıklanmış ve çalışmada kullanılan ölçekler hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise görüşme ve anketlerden elde edilen verilere yer verilmiş, tartışma ve sonuç bölümünde nicel ve nitel veriler birlikte tartışılmıştır.

1. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sosyal Dışlanma ve Boyutları

1.1.1. Sosyal Dışlanma

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana devam eden eşitsizlik, adaletsizlik, ayrımcılık ve güvencesizlik gibi sorunlar, küreselleşme süreci içerisinde giderek derinleşmiş ve farklı boyutlara ulaşmıştır. Küreselleşme süreci ile birlikte sosyal refah devleti anlayışı giderek etkisini kaybetmiş, sosyal politikalara olan ihtiyaçlar artmış ve çeşitli toplumsal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Endüstrileşmenin ivme kazanmasıyla belirgin hale gelen sosyal dışlanma sorunu, sınıf farkı gözetmeksizin son yıllarda ortaya çıkan sorunlardan en önemlisi haline gelmiştir (Sapancalı, 2005, s. 52). Giderek daha fazla görünür hale gelen sosyal dışlanma kavramı, toplumdaki bireylerin çoğunluğu için mevcut olan kaynakların, hakların, mal ve hizmetlerin eksikliği veya reddedilmesi nedeniyle, bireylerin normal ilişki ve faaliyetlerini sürdürememesi olarak tanımlanmaktadır (Levitas, Pantazis, Fahmy, Gordon, Lloyd & Patsios, 2007, s. 5).

Tarihin her döneminde karşılaşılan sosyal dışlanma olgusu, çok farklı durumlar için kullanılabilmektedir. Atina'da mahkûm olanlar, Hindistan'da kast sisteminin içinde bulunanlar, göçmenler, köleleştirilen bireyler, getto bölgelerde yaşamlarını sürdürenler, çeşitli nedenlerle afroz edilenler ve yabancılar sosyal dışlanmaya maruz kalmış gruplar arasında örnek gösterilebilir.

1970'li yılların başında sosyal politika literatüründe yer almaya başlayan sosyal dışlanma kavramı, ilk kez Fransa'da bürokratlar, gazeteciler, akademisyenler ve politikacılar tarafından yoksulları tanımlamak için kullanılmıştır. Kavramı ekonomik anlamda kullanan Fransa devlet bakanı Rene Lenoir, Fransa'da on kişiden birinin sosyal ve ekonomik gelişmelerin dışında kaldığını, dışlanmış kişilerin sadece yoksullar değil zihinsel ve fiziksel engelli, bakıma muhtaç olan yaşlı, suça karışan, yalnız ebeveyn olan, madde bağımlısı, asosyal ve marjinal bireylerin de dışlanmaya maruz kalan gruplar arasında yer aldığını belirtmiştir. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde Sağ muhalefetle birlikte Komünist muhalefet, Sosyalist Hükümet'i artan işsizlik ve yeni yoksulluk olarak adlandırılan durumdan sorumlu tutmuş, muhalefetin işsizlik ve yoksulluk

vurgusuna yanıt olarak hükümet de dışlanmadan söz etmeye başlamıştır. Böylelikle yukarıda bahsi geçen grupların yanında işsizler ve yoksullar da sosyal dışlanma kavramına dâhil edilmiştir (Silver, 1994, s. 553).

Çok boyutlu dinamik bir olgu olarak kabul edilen ve farklı bakış açılarıyla ele alınan sosyal dışlanma kavramının farklı tanımları vardır. Walker ve Walker’a göre sosyal dışlanma, sosyal bütünleşmenin karşıtı olup kişilerin toplumsal, sosyal, siyasal ve ekonomik haklara ulaşımının engellenerek toplumla bütünleşememesi olarak tanımlanmaktadır (Walker & Walker, 1997, s. 8). Madanipour ise sosyal dışlanmayı çok boyutlu bir süreç olarak belirtmiş, dışlanmayı bireyin ekonomik, siyasi, kültürel ve mekânsal olarak toplumun dışına itilmesi olarak yorumlamıştır (Madanipour, 2003; aktaran Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 34). Sen, sosyal dışlanma kavramını “yapabilirlikten yoksunluk” kavramının bir parçası olarak ele almıştır. Sen’e göre yapabilirlikten yoksunluk, sosyal dışlanmanın başlangıcı, nedeni ve parçası olarak ifade edilebilir (Sen, 2000, s. 5). Yapılan bu tanımlardan yola çıkarak sosyal dışlanmayı, bireylerin veya grupların, toplumsal, kültürel, siyasal, ekonomik ve mekânsal hak ve özgürlüklerden mahrum kalarak erişilebilirlik ve yapabilirlikten yoksun hale gelmesi olarak tanımlayabiliriz.

Sosyal dışlanma kavramını inceleyen Littlewood ve Herkommer, bazı yaklaşımların toplumları sınıfsız hale dönüştürdüğünü, yoksulluk, dışlanmışlık ve marjinalliğin toplumda yapılan ayrımın temelini oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir. Littlewood, Glorieux, Herkommer ve Jönsson 20. yüzyıl sonlarında sosyal dışlanmaya neden olan olguları; “iş piyasasındaki değişim, iş gücünün niteliğine göre arz ve talep değişikliği, refah devletinde değişiklik, işte, evde ve mahalledeki sosyal ilişkilerde değişiklik, etnik, ulusal ve kültürel açıdan farklı olan grupların birbirleriyle ilişkileri, vatandaşlık haklarının yeniden tanımlanması, işsizlik ve güvencesiz işler, vasıflı eleman ihtiyacının artması, teknolojik yenilikler ve göç” olmak üzere on başlıkta ifade etmişlerdir (Littlewood, Glorieux, Herkommer & Jönsson, 1999; aktaran Şahin, 2009, s. 21).

Sosyal dışlanma, toplumun çeşitli alanlarına sirayet etmiş bir olgudur. Bu yüzden sosyal dışlanma olgusu, farklı alanlarda derinlemesine ele alınması gereken bir problemdir. Bu çalışmada sosyal dışlanmanın kültürel, mekânsal ve

ekonomik boyutlarıyla Roman olmayanların Romanlara karşı olan tutum ve algıları incelenmiştir.

1.1.2. Kültürel Dışlanma

Kültürel dışlanma, bireylerin dil, din, etnik köken, cinsel kimlik vb. farklılıklarından dolayı toplumun çeşitli alanlarında engellerle karşılaşması durumunu ifade etmektedir. Crowther (2003), kültürel dışlanmanın açık ve örtülü dışlanma olmak üzere bilinen iki temel biçimi olduğunu öne sürmektedir. Kültürel dışlanmanın açık biçimi, bir kültürel grubun diğer gruplar üzerindeki üstünlüğünü doğrulayan pratikleri ifade etmektedir. Açık dışlanma biçiminde, diğer grupların topluma tam ve eşit derecede erişimi engellenir ve grup üyeleri dışlanmayla karşı karşıya kalır. Katılımcıların, kendi kimlikleri için önemli olan pratiklerden vazgeçmesi ve başkalarını tercih etmesi durumunda, gruba dâhil olmalarına izin verilmektedir. Kültürel dışlanmanın örtülü biçiminde ise açık biçimindeki duruma ek olarak kurumlar ve uygulamalara gömülü, daha geniş tutumlar da söz konusudur. Bunun yanında bireyler ya da gruplar ne dışlayıcı olarak kabul edilirler ne de bu amaçla değerlendirilirler (Crowther, 2003, s. 121). Adaman ve Keyder, kültürel dışlanmayı ekonomik etmenlerden bağımsız olarak değerlendirmektedir. Onlara göre, bireylerin toplumsal ve kültürel hayata istedikleri gibi katılamamaları durumu, kültürel dışlanmayı ifade eder. Farklı bir etnik kökene sahip olmak, farklı dil konuşmak, giyinmek, cinsel kimliğe sahip olmak gibi durumlardan dolayı içinde bulunulan toplumun, süregelen pratiklerine dâhil olamamak ve o toplumun bireyleri tarafından dışlanmak, kültürel dışlanmaya örnek olarak gösterilebilir (Adaman & Keyder, 2006, s. 10). Birçok Avrupa ülkesinde ve Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Roman vatandaşların giyimleri, etnik kökenleri, yaşam tarzları vb. özelliklerinden dolayı toplumun diğer üyeleri tarafından hoş görülmemesi ve dışlanması da kültürel dışlanma başlığı altında değerlendirilebilir.

Kültürel dışlanma bireylerin veya grupların hor görülmesi, sosyal faaliyetlere katılımlarının istenmemesi ve tavırlı davranışlar sergileme gibi şekillerde de karşımıza çıkabilir (Taylan & Barış, 2015, s. 38). Kültürel dışlanmanın bu şekli daha çok başka bir topluma göçle gelen gruplarda görülmektedir. Her toplumun kendine ait gelenek-görenekleri, yaşam biçimleri, alışkanlıkları vb. kültürel özellikleri vardır. Göçle gelen grupların ve yerleşik

halkın kültürel özellikleri farklı olduğundan kültür çatışması yaşanabilmekte, yerleşik halk göç eden gruplara karşı tavır alabilmekte ve farklı kültürel yapıları nedeniyle de onları dışlayabilmektedir. Ülkemizde Suriyeli göçmenler ve Romanların kültürel dışlanmaya maruz kaldıklarına dair yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Akkan, Deniz & Ertan, 2011; Taylan & Barış, 2015; Yılmaz, 2019; Yılmaz, 2022).

1.1.3. Mekânsal Dışlanma

Mekânsal dışlanma, bireylerin ya da grupların sahip olduğu farklı sınıf, kimlik ve kültürel özellikler sebebiyle, toplumda bazı mekânlara erişiminin engellenmesi olarak ifade edilebilir. Mekânsal dışlanmayı, “*bir dizi nedenden dolayı belli mekânlara ulaşımında ve mekânlardan yararlanmada sorunların bulunması, engellerle karşılaşılması durumu*” olarak tanımlayan Adaman ve Keyder’e göre, mekânsal dışlanmanın iki bileşkesi vardır: Bunlardan ilki, toplum üyelerinin bir bireyi yaşadığı mekânın özelliklerinden dolayı dışlaması, küçümsemesi ve ayrımcılığa uğratmasıdır. İkincisi ise, kişinin yaşadığı bölgedeki kamusal hizmetlerin nitelik ve nicelik seviyelerinin düşük olması nedeniyle toplumsal hayata tam anlamıyla katılamaması durumudur (Adaman & Keyder, 2006, s. 10). Mekânsal dışlanmaya en sık rastlanılan yerler kentlerdir. Kentlerde gecekondü bölgelerinde yaşayan insanların damgalandığı, dışlandığı ve toplumdan koparıldığı bilinmektedir (Certel Fırat & Kalav, 2017, s. 8).

Toplumun belirli bir alanında yaşanan dışlanma, diğer alanlardaki süreçleri de etkileyebilmektedir. Bireylerin mekânsal dışlanmaya maruz kalmalarında istihdamdan dışlanmalarının etkisi oldukça büyüktür. Genel olarak istihdamdan dışlanan bireyler, kötü koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmakta, yoksulluk ile mücadele etmektedirler. Gelir yetersizliği, bireylerin daha çok getto bölgelerde ikamet etmesine ve şehirden uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Bu durum, olumsuz yaşam koşullarına sahip olan bireylerin, diğerleri tarafından dışlanmasına sebebiyet vermektedir. Mekânsal dışlanmaya maruz kalan gruplar arasında etnik kökeni farklı olanlar, göçmenler, ekonomik durumu kötü olanlar/yoksullar ve dezavantajlı gruplar yer almaktadır. Ülkemizde etnik kökeni farklı olan ve dezavantajlı gruplar arasında yer alan Romanların, toplumdan dışlanmalarında yaşadıkları mekânın/mahallenin etkisinin olduğu, Romanların şehrin kıyısındaki

“sakıncalı” olarak nitelendirilen mahallelerde oturdukları, şehrin güvenliği açısından sorun teşkil ettikleri ve toplumun refahını tehdit edici bir unsur olarak görüldükleri belirtilmektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 33-34). Romanların Avrupa’da da aynı sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Avrupa’da Roman mahallelerinin diğerlerinden ayrıldığı, bazen kasıtlı olarak bir duvarla izole edildiği mekânsal dışlanma deneyimini yaşamakta oldukları ortaya konulmuştur (Bracic, 2022, s. 2). Birçok damgayı üzerinde taşıyan dışlanan mekânlar, Romanların toplumdan dışlanmasının nedeni, sonucu ve göstergesi olarak yorumlanabilir.

1.1.4. Ekonomik Dışlanma

Sosyal dışlanmanın en önemli boyutlarından biri olarak karşımıza çıkan ekonomik dışlanma, bireyin mal, hizmet ve iş gücü piyasasından (çalışma hayatından) dışlanması olarak ifade edilebilir. Bireylerin çalışma hayatından dışlanması, toplumun diğer alanlarından da dışlanmasında etkili olan nedenlerden biridir. Çalışma hayatı, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmesi ve diğerleriyle iletişim kurması açısından oldukça önemlidir. Bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan maddi kaynaklardan yoksun olması, onların ekonomik olarak dışlandığının göstergelerinden biridir. Barınma, yeme-içme, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması, toplumsal yaşama katılımı da güçleştirmektedir (Çakır, 2002, s. 86).

Deniz vd. (2016) Suriyeli sığınmacıların dışlanmaları üzerine yapmış oldukları çalışmada, ekonomik dışlanmanın sınıfsal bir dışlanma olduğunu ve daha çok yoksul semtlerde vuku bulduğunu ifade etmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların ucuz işgücü potansiyeli oluşturmaları, sınıfsal dışlanma ile çok fazla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Sığınmacıların yaşadıkları dışlanmanın bir ayağını etnik kısım oluştururken önemli bir ayağını da sosyoekonomik etmenler oluşturmaktadır. Ucuz ücretle çalışmaları, yerel halkta “işlerinin ellerinden alınacağı” korkusunu oluşturduğu ve halkın onları ekonomik hayattan dışlama eğilimi gösterdiği belirtilmektedir (Deniz, Hülür & Ekinci, 2016, s. 31-32).

Ekonomik dışlanma, istihdam alanında yapılan ayrımcılıkların sonucunda ortaya çıkmaktadır. İstihdamdan dışlananlar içerisinde, uzun süreli işsizler dışlanmanın bir kümesini oluştururken, işgücü piyasasından dışlananlar da bir diğer kümeyi oluşturmaktadır. İşgücü piyasasında dışlananlar arasında, güvencesiz işlerde çalışanlar, düşük statülü işlerde çalışanlar ve kimsenin yapmak istemeyeceği (yük taşıma, çöp toplama vb.) işlerde çalışanlar yer almaktadır. Çalışma hayatından dışlanan bireyler, işgücü piyasasına erişim ve katılım konusunda sorunlar yaşamakta, sürekli olarak işsiz kalmakta ve bu durum yoksulluk gibi daha büyük bir soruna yol açmaktadır (Sapancalı, 2005, s. 137-138). Ekonomik dışlanmaya maruz kalan gruplar arasında engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar, dezavantajlı gruplar, göç edenler ve farklı etnik kökene sahip insanlar yer almaktadır. Suriyeli sığınmacılar üzerine yapılan bazı çalışmalar (Tos & Gökçe, 2021; Vesek, 2021) bu duruma örnek olmakla birlikte engellilerin de sosyal, kişisel, kurumsal, kamusal ve piyasa faktörleri gibi nedenlerle çalışma hayatından dışlandıkları bilinmektedir (Genç & Çat, 2013, s. 370). Dezavantajlı gruplardan biri olan Romanların da temiz olmama, hırsızlık, ahlaksız davranışlar ve insanları kandırma gibi olumsuz özelliklere sahip olduklarının düşünülmesinin, işverenler tarafından ekonomik hayattan dışlanmalarına neden olduğu ifade edilmiştir (Dirimeşe & Gök, 2023).

1.2. Sosyal Dışlanma ve Etnisite

Etnisite kavramı, bireylerin doğuştan kazandıkları ve aidiyet duygularıyla kabul ettikleri, genetik yapılar ile nesilden nesile aktarılan, ortak dil, gelenek ve ritüelleri sürdürmeye devam eden toplumsal organizasyon olarak tanımlanabilir (Göka, 2006, s. 233). Etnisite kavramının kökeni Yunanca “ethnos” kelimesine dayanmaktadır. O dönemde etnisite kavramı apolitik bir topluluğu ifade etmekte kullanılırken, zamanla farklı anlamlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Ortaçağ’da Hristiyan olmayanlar (dinsizler) ve paganlar için kullanılan etnisite kavramı, yüzyıllar sonra “ırksal” kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanılmış ve bilimsel ırkçılığın ortadan kalkmasıyla beraber etnik grupları işaret eden bir kavram halini almıştır (Somersan, 2004, s. 22; Wade, 2010, s. 14). Sosyal değişim süreçlerinin yaşanması ve beraberinde gelen kitlesel göçler, etnik ve etnisite kavramlarının kullanımını giderek popüler hale getirmiş, etnisite kavramı ulus devletler

içerisinde azınlık grupları ifade etmede kullanılmıştır (Banks, 1996; Eriksen, 1993; Glazer & Moynihan, 1975; Williams, 1998; aktaran Wade, 2010, s. 15-16).

Bireyleri veya grupları etnik kökenlerine göre sınıflandırmak; ayrımcılık, ötekileştirme, damgalama ve dışlama gibi tutum ve davranışların gelişmesine neden olmaktadır. Etnik ayrımcılık olarak ifade edilen bu durum, iki şekilde ortaya çıkmaktadır: Birincisi, bireylerin farklı gruplara aidiyetinden kaynaklanan adaletsiz davranışa maruz kalma olarak ifade edilmektedir. İkincisi ise, azınlık grup ve hâkim grup arasındaki ilişkiden kaynaklı olup, hâkim olan grubun azınlık gruba karşı olumsuz tutumları ve zarar verici eylemleri olarak kendini göstermektedir (Yang, 2000, s. 141; aktaran Alacahan & Duman, 2011, s. 3). Hâkim grup ve etnik grup arasındaki bu durumun, bireyler arasında anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına, toplumsal yapıda bozulmaların meydana gelmesine ve toplumun huzurunun bozulmasına neden olduğu düşünülmektedir. Avrupa Birliği'nin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmede ırk ve etnik temelli ayrımcılığın olumsuz etkiler yaratabileceği düşünülmüş, bu konuda “*Irk ve Etnik Köken Ayrımı Yapılmaksızın Kişiler Arasında Eşit Muamele İlkesinin Uygulanmasına Konsey Yönergesi*” ve “*İstihdam ve Meslekte Eşit Muamele için Genel Çerçeve Oluşturan Konsey Yönergesi*” gibi yönergeler çıkartılmıştır (Dirimeşe, 2022, s. 2). Avrupa Birliği'nde yapılan yasal düzenlemeler ve ülkemizde Romanlar ile ilgili eylem planlarının hazırlanması ve faaliyete geçirilmesi, hâkim grup ve etnik gruplar arasında sorunlar yaşandığının ve toplumsal yapıda bozulmaların meydana geldiğinin göstergeleri olarak düşünülebilir.

1.3. Ötekileştirme ve Ayrımcılık

Öteki; bireyler, gruplar, toplumlar ya da kültürler tarafından, bireylerin, grupların ya da toplumların, referans alınan ilişkiler doğrultusunda etnik veya sınıfsal olarak farklılaştırılması ve ayrıştırılması olarak ifade edilebilir (Nahya, 2011, s. 29). Bireysel ve toplumsal ilişkilerde rollerin belirlenmesinde ötekinin etkisi yadsınamayacak kadar büyüktür. İlişkilerde yerli olan, sınırları belirleyen, kuralları koyan ve tanımlayan “ben” iken, kurallara uyması gereken, tabi olan, yabancı olarak nitelendirilen ötekidir ve bu sınırlar çoğunlukla ötekinin özellikleri de göz önünde bulundurularak belirlenmektedir (Kundakçı, 2013, s. 69). Öteki,

toplumlarda her zaman bir tehdit olarak görülmüş, kirli olarak etiketlenmiş, toplumu rahatsız eden, düzene ve kurallara uymayan olarak tanımlanmıştır (Kristeva, 2014, s. 14-17). Çoğu Avrupa ülkesinde siyahilerin ve ülkemizde etnik grupların maruz kaldıkları ötekileştirilme bu duruma örnek gösterilebilir.

Heterojen bir yapıya sahip olan toplumlar farklı dil, din, kültür ve etnik kökenden grupları içerisinde barındırdığından, toplumda egemen olan gruplar diğerlerini azınlık grup olarak görmekte ve ötekileştirmektedir (Özdemir & Akdağ, 2023, s. 396; Çay Sağlam & Yaşar, 2017, s. 1). Bireylerin veya grupların ötekileştirilmesine neden olan etmenlerin başında din ve etnik kökenin geldiği ifade edilmektedir (Özensel, 2020, s. 374). Tarihsel süreç içerisinde bireyler veya gruplar etnik kökenleri nedeniyle çeşitli sorunlar yaşamış, baskın sosyal gruplar tarafından ayrımcılığa uğramış, azınlık grup olmalarından dolayı devletlerin bazı imkânlarından yararlanamamış, ötekileştirilmiş ve dışlanmışlardır (Yıldırım, 2019, s. 36). Toplumda yer alan farklı etnik gruplar ve egemen gruplar arasındaki eşitsizlik, ayrımcılık ve dışlanma, gruplar arası uzlaşmayı zorlaştırdığı gibi toplumsal düzenin bozulmasına da yol açabilmektedir. Romanlar ve Roman olmayanlar arasında yaşanan eşitsizlik, dışlanma ve ayrımcılığın da iki grup arasındaki uzlaşmayı zorlaştırdığı ve toplumsal alanlarda huzursuzluğun yaşanmasına neden olduğu düşünülmektedir.

1.4. Romanlarda Dışlanma, Ayrımcılık ve Ötekileştirmenin Görünümleri

Sosyal dışlanma oldukça karmaşık ve yıkıcı etkileri olan bir olgudur. Dışlanma bazı birey veya grupların eğitim, istihdam, sağlık, barınma gibi alanlarından uzaklaştırılması ve bazı hak ve özgürlüklerden yararlanamaması olarak ifade edilebilmektedir. Günümüzde birçok Avrupa ülkesinde bireyler dışlanmayla karşı karşıya kalmaktadır (Bracic, 2022, s. 1-3). Dışlanmanın temelinde yatan en önemli olgulardan biri farklılıktır. Bireyler veya gruplar “ben” ve “öteki” ayrımı yaparak farklılıklar üzerinden sınırlarını belirlemekte ve böylece ötekileştirme süreci başlamış olmaktadır. Zihinde başlayan bu sürecin zamanla somut hal almasıyla “öteki” olana yönelik ayrımcılık yapılabilmekte, bireyler veya gruplar farklı olanı dışlama eğilimi gösterebilmektedir.

Toplumlarda, farklılıklardan kaynaklı dışlanma davranışının en çok yaşandığı gruplar, etnik kökeni farklı ve/veya dezavantajlı gruplar olarak ifade

edilebilir. Toplumsal hayata entegre olmakta zorlanan gruplardan biri olan Romanlar, birçok Avrupa ülkesinde ve ülkemizde yaşamlarını sürdürmekte, bulundukları toplumlarda “öteki” olarak dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Renkli yaşamları, kültürleri ve göçebelilikleriyle bilinen Romanlar yerleşik toplum yapısına uyum sağlamaya çalışmakta fakat toplumda hâkim gruplar tarafından hoş karşılanamayabilmektedirler. Bu durum yerleşik halk grupları ile Romanlar arasında anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olabilmekte ve Romanlar toplumsal hayatta barınma, eğitim, istihdam, sağlık vb. alanlarda sorunlarla mücadele etmek durumlarıyla karşılaşmaktadırlar. Romanların yaşadıkları sorunların genellikle etnik kökenlerinden ve sahip oldukları bazı olumsuz özelliklerden kaynaklandığı bilinmektedir. Bu çalışmada Romanların barınma, eğitim, istihdam ve sağlık vb. alanlarda yaşadıkları sorunlar ilgili alanyazın ile desteklenerek ele alınmıştır.

1.4.1. Barınma

Barınma, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en temel basamağı olan fizyolojik ihtiyaçlar basamağında yer almaktadır. Fizyolojik ihtiyaçlar kısaca, bireylerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri için karşılanması gereken zorunlu ihtiyaçlar olarak ifade edilmektedir. Bazı birey veya gruplar, toplumda yaşadıkları problemler nedeniyle birincil ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Romanların da yaşadıkları ötekileştirme, ayrımcılık ve dışlanma davranışları nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları bilinmektedir. Barınma, Romanların problem yaşadıkları en temel alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 25).

Romanlar çoğunlukla, iç içe geçmiş, bir oda ve ortak tuvalet banyonun olduğu, birden çok ailenin bir arada yaşadığı evlerde ikamet etmektedirler. Romanların barınma şekilleri ekonomik şartların iyiliğine göre değişmekte olup, devlet dairesinde olanlar, emekliler ve iyi şartlar altında çalışanlar daha iyi mahallelerde ve evlerde ikamet etmektedirler (Kolukırık, 2009, s. 17, 31). Romanların barınma durumu kendi ekonomik koşullarına bağlı olmakla birlikte yapılan diğer çalışmalarda Roman mahallelerinin diğer mahallelerden ayrıldığı ve duvarlarla izole edildiği, bazı evlerde elektrik ve suya erişimin olmadığı şeklinde

bulgulara da ulaşılmıştır (Bracic, 2020; Estrin, 2012; Pureber, 2012; aktaran Bracic, 2022).

Romanlar üzerine yapılmış bir diğer çalışmada; Romanların düzenli gelirleri olmadığından kira ödemekte sorun yaşadıkları ve bu sorunu gecekondulaşma üzerinden çözdükleri, gecekondü dönüşüm projelerinin Romanlar için bir barınma sorunu oluşturduğu ve bu durumun mekân temelli damgalayıcı dil kullanımını tetikleyerek sosyal dışlanmayı daha da derinleştirdiği, Roman mahallelerinden geçen kanalizasyon, ırmak vb. nedeniyle pis atıkların evlerde yaşamayı olumsuz etkilediği ve sağlıklı bir barınma ortamının olmadığı, etnik kimliklerinden dolayı Romanların yaşadıkları mahallelerde sadece gelir seviyesi düşük insanların mecburiyetten yaşadığı bulgularına ulaşılmıştır (Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 36-46). Zonguldak'ta yapılan bir çalışmada ise “esmer vatandaşa ev verilmez” gibi ibarelerle Romanların mekânsal dışlanmaya maruz kaldıkları ortaya konulmuştur (Dirimeşe, 2022, s. 11-12). Romanların barınma sorunlarının, diğer sorunların hem oluşumunda hem de devamında en temel etkenlerden biri olduğu söylenebilir.

1.4.2. Eğitim

Eğitim; yaş, cinsiyet, ırk vb. ayrım gözetmeksizin bütün bireylerin eşit şekilde yararlanması gereken temel haklardan biridir. Bireylerin topluma katılma ve toplumsal rollerini öğrendiği kurumlardan biri olan eğitim, bireylerin kimliklerini tanımlamalarında, statü kazanmalarında, toplumsallaşmalarında ve hayatlarını devam ettirebilecek yetenekleri kazanmalarında oldukça önemlidir. Dünyada birçok ülkede eğitimde fırsat eşitliği ilkesi gözetilmesine rağmen bazı nedenlerden dolayı bireyler veya gruplar eğitimden eşit derecede yararlanamamaktadır. Eğitimden eşit şekilde yararlanamayan gruplardan birinin de Romanlar olduğu görülmektedir. Roman öğrencilerin, yaşadıkları bazı bölgelerde eğitim düzeyinin yetersiz olduğu özel sınıflara ayrılması ve onlara tarihlerinin öğretilmemesi eğitimden dışlandıklarının göstergeleri arasında yer almaktadır (Matache, 2014; aktaran Bracic, 2022).

Avrupa Roman Hakları Merkezi'nin (EERC) yayınladığı bir dava raporuna göre Roman ebeveynler, Dobri Jovanovski Belediye İlkokulunda Roman

öğrencilere ayrımcılık yapıldığını iddia ederek bu ayrımcılığa karşı çıkmışlar ve Avrupa Roman Hakları Merkezi'nden yardım isteyerek okulu dava etmişlerdir. Bu okulun ağırlıklı olarak Roman öğrencilerden oluştuğu ve bölgedeki başka bir okulun Roman öğrencileri kabul etmeyerek Dobri Jovanovski Belediye İlkokuluna yönlendirdiği ifade edilmiştir. Yapılan istatistiksel veriler de Dobri Jovanovski Belediye İlkokulunun (2022/2023'te 1713 Roman öğrenci ve 2022/2023'te 1701 Roman öğrenci) etnik kökene göre ayrıldığını ve sadece Roman öğrencilere yönelik ayrı sınıfların olduğunu doğrulamıştır. Yine verilere göre bu okulda 2022/2023 öğretim yılında sadece Romanlara yönelik olan sınıf sayısının 29, 2023/2024'te ise sadece Romanlara yönelik olan sınıf sayısının 27 olduğu ifade edilmiştir (European Roma Rights Centre, 2024).

Haziran 2017 yılında yayınlanan bir raporda, Roman çocukların eğitime erişimde birtakım engellerle karşılaştıkları, sınıf içinde ayrımcılığa uğradıkları, Roman okulları olarak ifade edilen olumsuz özelliklere sahip okullarda eğitim görmesi ve eğitimde uğradıkları ayrımcılıklar nedeniyle başarı oranlarının düşük olduğu belirtilmiştir (Karan, 2017, s. 3). Bir diğer çalışmada, Roman öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda, öğretmenlerin onlarla çok ilgilenmedikleri, bunun sonucunda öğrencilerin başarısız oldukları ve dışlandıkları ortaya konulmuştur (Genç, Taylan & Barış, 2015, s. 91). Tarlabası'nda yaşayan Romanlar üzerine yapılan başka bir çalışmada eğitim seviyelerinin düşük olması, Romanların yaşadığı sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedenleri arasında, gelir seviyesinin düşüklüğü, ebeveynlerin eğitim seviyelerinin düşük olması, eğitim için gerekli olan yeterli araç-gereçlerin sağlanamaması, okul hayatındaki farklılıklar ve sosyo-kültürel çevre koşulları yer almaktadır (Kolukırık, 2009, s. 28-29).

Gerek Avrupa ülkelerinde gerekse ülkemizde Romanların eğitimde dışlanmayla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Romanların, dezavantajlılıklarından dolayı kentlerin belirli bölgelerinde yoğunlaşması, "Roman okulları" gibi bir kalıbın oluşmasına neden olmuş, bu durum ayrımcılığı ve dışlanmayı daha da pekiştirmiştir.

Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. Maddesi'nde "*Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı*

gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.” şeklinde ifade edilmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, m. 4). Ülkemizde çocukların eğitim göreceği okulların adrese dayalı olarak değişim gösterdiği bilinmektedir. Roman vatandaşlar dışlanma ve yoksulluk gibi nedenlerden dolayı Roman olmayanlardan ayrı mahallelerde ikamet etmekte, adrese dayalı sistemin de etkisiyle Roman çocukların eğitim gördükleri okullar çoğunlukla Romanlardan oluşmaktadır. Bu durumda mekânsal dışlanma eğitimde de dışlanmanın yaşanmasında etkili olmaktadır. Zonguldak il merkezinde bulunan Tobb Uzunmehmet İlkokulu’nda da benzer duruma rastlanmaktadır. Mekânsal dışlanmanın yanında ebeveynlerin ekonomik durumlarının da eğitimde oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Romanların ekonomik gelir düzeylerinin yetersiz olmasının eğitim sürecine dâhil olmalarında ve kaliteli eğitime erişim sağlamalarının önünde engel oluşturduğu ifade edilmektedir (Genç, Taylan & Barış, 2015, s. 88).

1.4.3. İstihdam

İşsizlik ülkemizin genel problemlerinden biridir. Eğitim seviyesinin yükselmesi ve mesleki niteliklerin artmasına rağmen iş bulma sorunu giderek büyümektedir. Ancak Romanlar, dezavantajlılıkları nedeniyle eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve buna bağlı olarak mesleki niteliklerini geliştiremediklerinden istihdam alanında da sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

İstihdam alanında aktif olmama, devamlı ve güvenceli işlere erişimlerinin kısıtlı olması, çalışma hayatı ile olan ilişkilerinin zayıflaması, gelirin düzensiz olması gibi göstergeler, bireylerin sosyal hayatın bir parçası olan istihdam alanından dışlandığını göstermektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 23). Bireylerin istihdamdan dışlanma nedenleri arasında eğitim seviyesinin düşüklüğü, yeterli tecrübeye sahip olmama, engellilik durumu, etnik köken vb. faktörler yer almaktadır. Romanlar da hem Avrupa ülkelerinde hem de ülkemizde istihdam alanında dışlanma sorunuyla mücadele eden dezavantajlı gruplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Batılı kaynaklarda Romanların istihdamdan dışlanma nedenleri arasında; göçebe yaşam şekilleri, bağımsız ve özgür yaşam tarzları, kendi isteklerine göre

çalışma şekilleri, kültürel özellikleri ve etnik kökenleri yer almaktadır (European Union Agency for Fundamental Rights, 2016). Romanlar, Türkiye’de de yaşadıkları illerde istihdamdan dışlanma sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Akkan, Deniz & Ertan, 2011; Balkız & Göktepe, 2014; Fırat & İlhan, 2019; Egi, 2020; Dirimeşe & Gök, 2023). Ülkemizde istihdamdan dışlanmalarına neden olan durumlar arasında etnik köken, eğitim seviyesinin düşük olması, ikamet ettikleri mahalleler ve Romanların sahip oldukları bazı olumsuz özellikler yer almaktadır. Roman mahallelerinin bazı olumsuzluklar nedeniyle damgalanması, Romanların düzenli ve güvenceli işlere erişimlerini engellemektedir. Bu durumlarından dolayı literatürde Romanlar, “*çalışan yoksullar*” olarak nitelendirilmektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011). Romanların istihdamdan dışlanmaları yeterli eğitimi alamamalarına neden olmakta bu durum ise eğitim seviyesinin düşüklüğüne yol açmaktadır. Eğitim seviyesinin düşüklüğü ise istihdamdaki dışlanmayı artırmaktadır. Bu kısır döngü göstermektedir ki Romanların sorunları iç içe geçmiş sosyal problemlerden oluşmaktadır. İstihdamdaki dışlanma eğitim sorunuyla beraber diğer haklara erişimi de zorlaştırmaktadır. Güvencesiz işlerde çalışma sağlık hizmetleri alımını da güçleştirmektedir.

1.4.4. Sağlık

Avrupa’nın en büyük azınlık gruplarından biri olarak kabul edilen Romanlar eğitim ve sağlık düzeylerinin düşük olması ve yoksulluk düzeylerinin yüksek olması gibi nedenlerden dolayı dezavantajlı gruplardan biri olarak kabul edilmektedir. Romanların sağlık durumları ile ilgili yapılan çalışmalarda incelenen örneklem gruplarında hastalık yükünün yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Avrupa’nın Romanya, Macaristan, Bulgaristan, Sırbistan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Kuzey Makedonya ülkelerinde yapılan çalışmada, on dokuz makale incelenmiş ve Romanların yaşadıkları ülkelerde diğerlerine oranla daha fazla bulaşıcı hastalıkların yaygınlığını sürdürdüğü, enfeksiyon riskinin Romanlarda daha fazla olduğu, Roman çocuklarda parazit hastalıklarının daha yaygın olduğu ifade edilmiştir (Tombat & Dijk, 2020, s. 1).

Ülkemizde sağlık hizmetlerine erişim, Romanların diğer toplumsal alanlara nazaran en az sorun yaşadıkları alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Roman vatandaşların Yeşil Kart uygulaması sayesinde sağlık hizmetlerinden

yararlandıkları ve bu durumdan oldukça memnun oldukları yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Kolukırık, 2009, s. 49; Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 74). Romanların sağlık alanında yaşadıkları sorunlardan bir kısmının çalışma koşullarından kaynaklandığı bilinmektedir. Sokakta kâğıt toplayarak geçimini sağlayan birçok Roman vatandaşın bronşit ve verem gibi hastalıklarla karşı karşıya kaldıkları ifade edilmektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011, s. 59). Romanların yaşadıkları mahalleler, evre kirliliği, ekonomik yetersizlik ve eğitimsizlik gibi etmenler Romanların sağlık koşullarını olumsuz etkilemektedir (Ekmekçi, 2015).

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİ

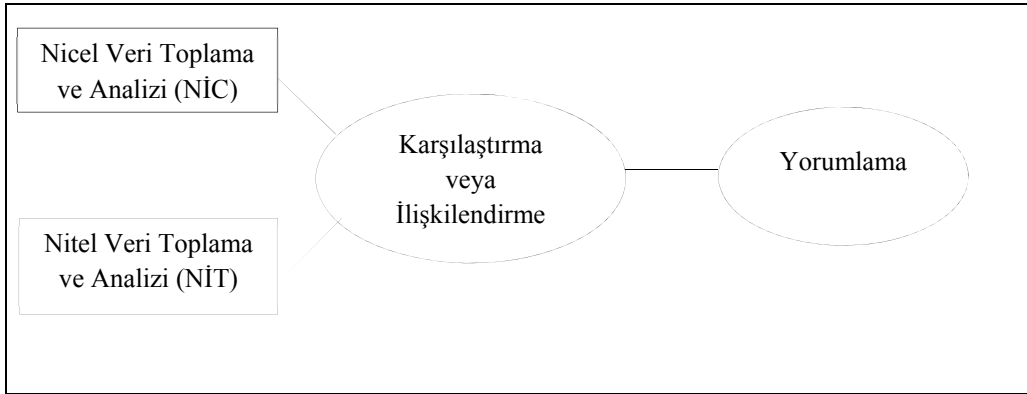
Bu bölümde araştırmanın deseni, evren, örneklem ve çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma verilerinin toplanması ve toplanan verilerin analiz edilmesine ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, farklı araştırma desenlerinin kullanılmasını içeren, nicel ve nitel verilerin bütünleştirilmesini kapsayan bir yaklaşımdır. Karma yöntem, çalışmanın probleminin daha anlaşılır olmasını sağlamak açısından da oldukça önemlidir. Araştırmanın problemini daha net ortaya koyabilmek, kapsamlı bir bakış açısı oluşturmaya çalışmak ve araştırma sonuçlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirebilmek amacıyla karma yöntem seçilmiştir (Creswell, 2017, s. 4; Yıldırım & Şimşek, 2006, s. 65).

Karma yöntem çalışmalarında, yapılan çalışmanın amaç ve problemine göre nicel ve nitel yöntemin kullanım sırası farklılık gösterebilmektedir. Creswell karma yöntem desenlerini; yakınsayan paralel karma yöntem deseni, açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni ve keşfedici sıralı karma yöntem deseni olmak üzere üçe ayırmaktadır. Yakınsayan paralel karma yöntem deseninde araştırmacı nicel ve nitel verileri birlikte toplamakta, verileri ayrı ayrı analiz ederek bulguların birbirlerini doğrulayıp doğrulamadığını öğrenmek için bulguları karşılaştırmaktadır. Açımlayıcı sıralı karma yöntem deseninde ise araştırmacı ilk olarak nicel verileri toplamakta, bulguları analiz etmekte ve sonrasında bulguları kullanarak araştırmanın ikinci aşamasını planlamaktadır. Bu desende nitel verilerden elde edilen bulgular, nicel bulguları daha detaylı açıklayabilmek için kullanılmaktadır. Keşfedici sıralı karma yöntem deseni, açımlayıcı sıralı karma yöntem desenin tersine çevrilmiş halidir. Bu desende ilk olarak nitel aşama ile başlanıp sonrasında nicel aşama uygulanmaktadır (Creswell, 2017, s. 216-226). Bu çalışmada ise, yakınsayan paralel karma yöntem deseni kullanılmıştır. Yakınsayan paralel karma yöntem deseninin aşamaları ise aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

Şekil 2.1: Yakınsayan Karma Yöntem Deseni

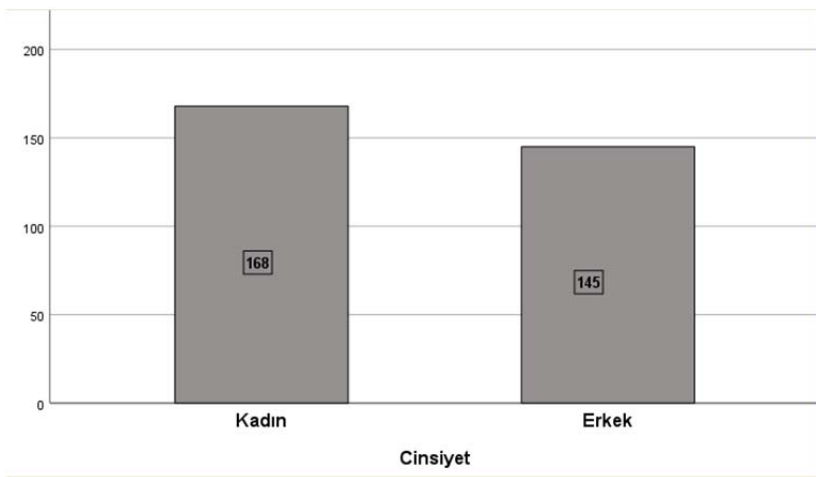

Kaynak: Creswell, J. W. (2017). *Research Design-Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (çev. ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

2.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Zonguldak Merkez’de yaşayan ve Roman olmayan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda güvenirlik ve geçerlilik hesaplanmış ve 370 katılımcıyla anket yapılması kararlaştırılmıştır. Fakat bazı katılımcıların anketleri eksik bırakması, anketlerde hatalı işaretleme yapılması ve dönüşü olmayan anket formlarından dolayı, analizler 313 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise doyum noktasına yirminci görüşülende ulaşıldığından 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Nicel verilerin toplandığı araştırma grubuna ait demografik bilgiler aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

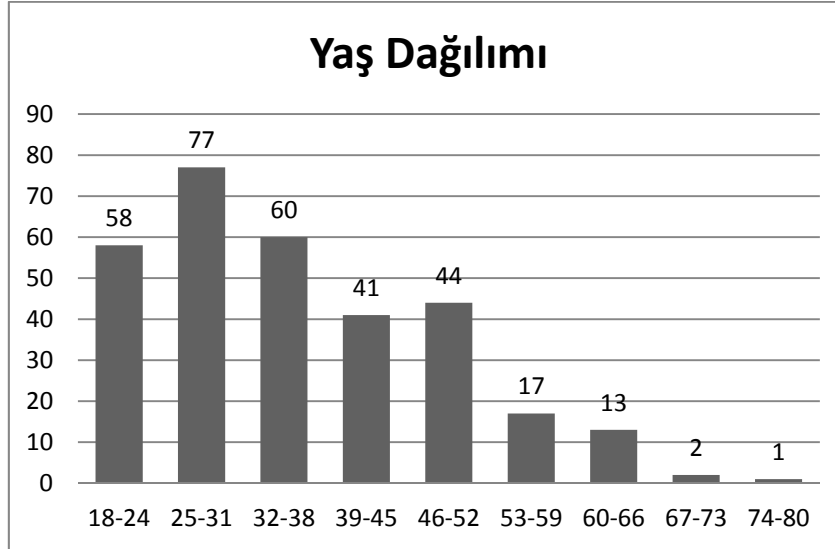
Grafik 2.1. Cinsiyet Dağılımı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.1’de çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun cinsiyet dağılımı verilmiştir. Grafiğe göre katılımcıların 168’i (%54) kadın, 145’i (%46) erkektir. Çalışmanın nitel kısmına katılan örneklem grubunun cinsiyet dağılımına bakıldığında katılımcıların 14’ü (%70) erkek, 6’sı (%30) kadındır.

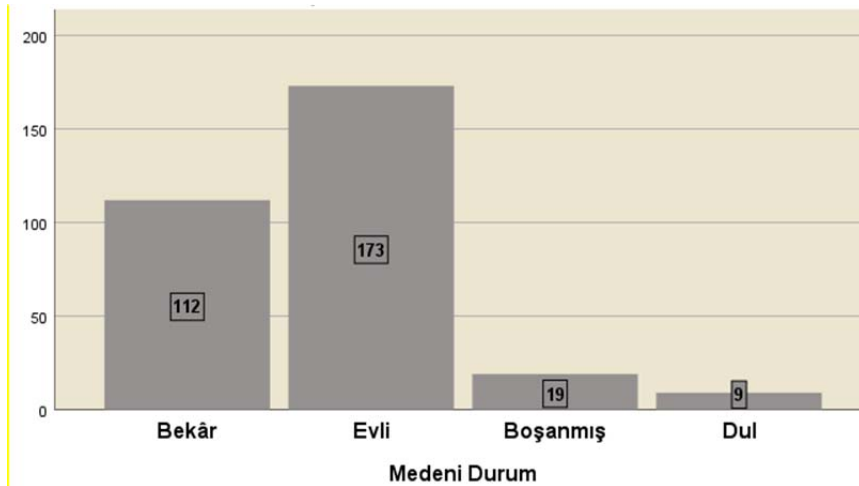
Grafik 2.2: Yaş Dağılımı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.2’de çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun yaş dağılımı verilmiştir. Grafiğe göre katılımcıların (%25) büyük çoğunluğunu 25-31 yaş aralığında olan bireyler oluşturmaktadır. Bu yaş grubunu sırasıyla 32-38 yaş aralığı (%19), 18-24 yaş aralığı (%18,53), 46-52 yaş aralığı (%14), 39-45 yaş aralığı (%13), 53-59 yaş aralığı (%5,43), 60-66 yaş aralığı (%4) ve 67 yaş üstü (%1,4) üç katılımcı izlemektedir.

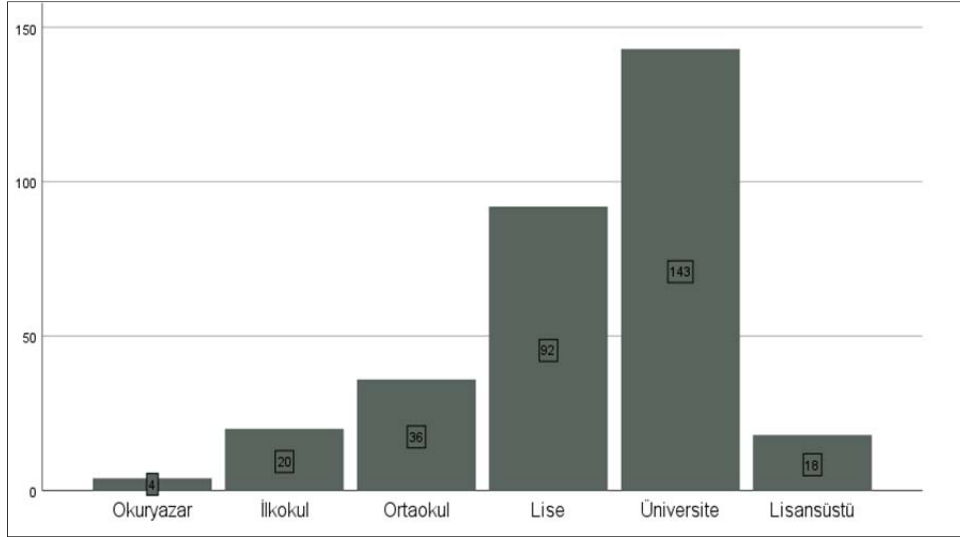
Grafik 2.3: Medeni Durum Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.3'te çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun medeni durumları hakkında bilgiler verilmiştir. Grafiğe göre katılımcıların büyük çoğunluğunu 173 kişi ile evli olanlar (%55) oluşturmaktadır. Yine 112 kişi ile katılımcıların ikinci büyük kısmını bekâr kişiler (%36) oluştururken, 19 kişi boşanmış (%6) ve 9 kişinin de dul (3%) olduğu görülmektedir.

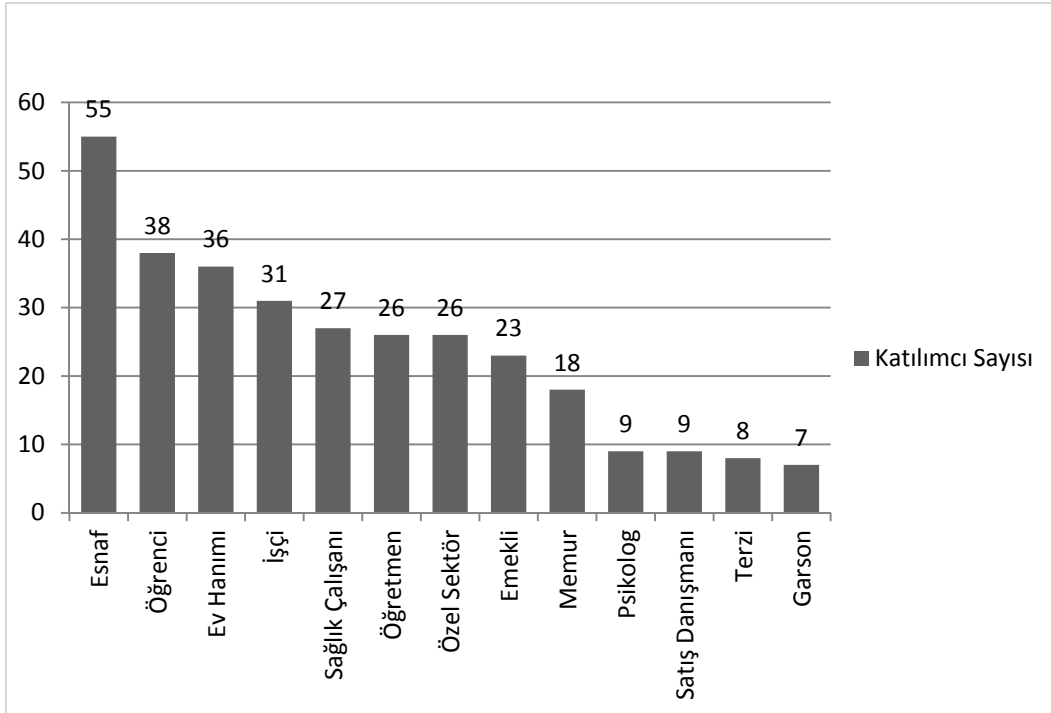
Grafik 2.4: Eğitim Düzeyi Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.4'te çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun eğitim durumları hakkında bilgiler verilmiştir. Grafiğe bakıldığında katılımcıların büyük kısmının eğitim düzeyinin üniversite düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 143'ü üniversite (%46), 92'si lise (%29), 36'sı ortaokul (%12), 20'si ilkokul (%6), 18'i lisansüstü (%5,75) eğitim düzeyindeyken 4 katılımcının eğitim düzeyi ise okuryazar (%1,25) olarak ifade edilmiştir.

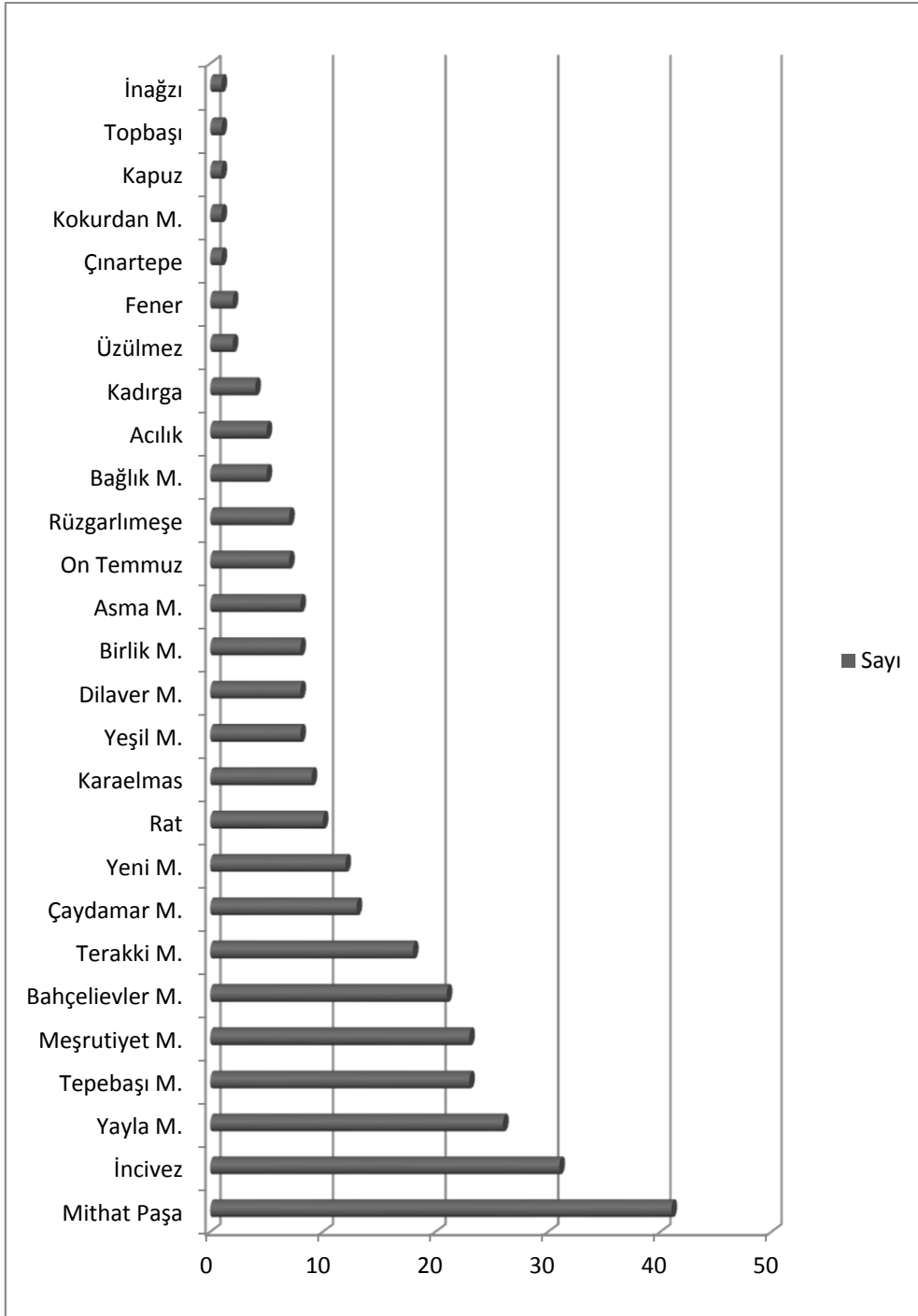
Grafik 2.5: Meslek Dağılımı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.5'te çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun medeni durumları hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan katılımcılardan 55'i esnaf, 38 katılımcı öğrenci, 36 katılımcı ev hanımı, 27 katılımcı sağlık çalışanı, 26 katılımcı öğretmen, 26 katılımcı özel sektör çalışanı, 23 katılımcı emekli, 18 katılımcı memur, 9 katılımcı psikolog, 9 katılımcı satış danışmanı, 8 katılımcı terzi ve 7 katılımcı garsonluk yapmaktadır.

Grafik 2.6: Oturulan Mahalle Dağılımı Grafiği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2.6’da çalışmanın nicel kısmına katılan örneklem grubunun oturdukları mahalleler hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırmada bilgi bakımından zengin katılımcılara ulaşabilmek amacıyla “amaçlı örneklem” tercih edilmiştir. Amaçlı örneklem, araştırma konusu hakkında bilgi düzeyi yüksek ve deneyimli birey veya grupların seçilmesini içermektedir (Creswell, 2017, s. 189). Bu

doğrultuda Zonguldak'ta Romanlarla Roman olmayanların en sık temas halinde oldukları yer il merkezi olduğundan, araştırma verileri il merkezinde toplanmıştır. Zonguldak il merkezine bağlı, Mithat Paşa, İncivez, Yayla, Tepebaşı, Bahçelievler, Terakki ve Çaydamar mahallelerinde oturan katılımcılar araştırmanın büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Diğer mahallelerin ise, Roman vatandaşların yaşadıkları ya da Roman vatandaşlarla temasın gerçekleştiği mekânlar arasında olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bu bölümünde karma yöntem kapsamında nicel ve nitel yönetime ait veri toplama araçlarına ve verilerin toplanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel kısmında veri toplamak amacıyla anket tekniğine başvurulmuştur. Katılımcıların bulundukları mekânlar amaçlı örneklem ile belirlenmiş, katılımcılar ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Anket formu, “Demografik Sorular” (6 soru) ile başlayıp, “Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği” (16 soru), “Sosyal Temas Ölçeği” (5), “Algılanan Ayrımcılık Ölçeği” (20 soru) ve “Sosyal Mesafe Ölçeği” (8 soru) olmak üzere dört ölçekten oluşmuştur. Anket öncesi yapılan pilot çalışma sonucunda formda, Zonguldak'ın kültürel özelliklerinin ve toplumsal yapısının yansımalarının eksik olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Zonguldak halkının toplumsal yapısını ortaya koymak amacıyla “Diğer Sorular” başlığı altında 14 soru daha forma eklenmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçekler yapılacak çalışmanın konusu, amacı ve problemine uygun bir şekilde Bozoğlan'ın (2019) “*Sosyal Mesafenin Önyargı ve Ayrımcılık Üzerine Etkisi: Türkiye'deki Türk, Kürt ve Arap Etnik Grupları Üzerine Bir Çalışma*” adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Bu çalışmada yer alan ölçekler için kendi araştırmamızda kullanılmadan önce ölçeği geliştiren araştırmacılardan gerekli izinler alınmış ve daha sonra ölçekler anket formuna dâhil edilmiştir. Araştırmada kullanılan bu ölçeklerle ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir:

2.3.1.1. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBYÖ)

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği Sidanius ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiş, 2002 yılında Karaçanta tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Sosyal Baskınlık Kuramı temelinde geliştirilen ölçek, sosyal baskınlık yönelimini ölçmek için geliştirilmiştir. Karaçanta' nın yaptığı faktör analizi sonucunda uyarlanan ölçek özgün formun yapısına benzer şekilde faktör analizi göstermiştir (Karaçanta, 2002). Ölçek toplamda 16 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılmıyorum (3), Kararsızım (4), Kısmen Katılıyorum (5), Katılıyorum (6) ve Kesinlikle Katılıyorum (7) arasında değişen ve yedi dereceden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan maddelerden 2., 4., 7., 9., 10., 12., 14. Ve 15. maddeler ters kodlama yapılarak kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar en az 16 ve en yüksek 112 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek sosyal baskınlık yönelimini gösterirken, düşük puan alınması düşük sosyal baskınlık yönelimi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış formda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Çalışmamızda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Tablo 2.1'de de belirtildiği gibi .81 olarak hesaplanmıştır.

2.1: SBYÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlilik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.813	.815	16

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1.2. Sosyal Temas Ölçeği (STÖ)

Islam ve Hewstone tarafından 1993 yılında geliştirilen Sosyal Temas Ölçeği, Hindistan'da yaşayan Hindu ve Müslümanların sosyal temasını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkler ve Kürtler arasındaki teması ölçmek amacıyla Akbaş, 2010 yılında ölçeği Türkçeye uyarlamış ve ifadeler araştırmacının araştırmasına uygun olacak şekilde Aleviler ve Sünniler üzerinden

gerçekleştirilmiştir (Akbaş, 2010). Özetle ölçek, iki farklı grup arasında sosyal temasın ne sıklıkla gerçekleştiğinin ölçülmesi amacıyla oluşturulmuştur. Çalışmamızda ise Bozoğlan'ın 2019'da Türkler, Kürtler ve Araplarla yaptığı çalışmadan örnek alınarak araştırmanın amacı doğrultusunda Roman olmayanların Romanlara karşı sosyal temasını ölçmek için kullanılmıştır. Sosyal Temas Ölçeği, Hiç (1), Nadiren (2), Ara Sıra (3), Sık Sık (4) ve Her Zaman (5) arasında değişen ve beş dereceden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması daha sık gerçekleşen sosyal teması gösterirken, düşük puan alınması daha seyrek gerçekleştirilen sosyal teması ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Araştırmamızda ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Tablo 2.2'de de belirtildiği gibi .87 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2.2: STÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlilik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.878	.879	5

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1.3. Sosyal Mesafe Ölçeği (SMÖ)

Sosyal Mesafe Ölçeği, 1925 yılında Bogardus tarafından ortaya atılan sosyal mesafe kavramına ilişkin tanımlamalardan yola çıkılarak 2013 yılında Güler tarafından oluşturulmuştur. Ölçekte temel amaç; farklı ırk, etnisite ve dinden olan grupların diğer gruplardan olan kişiler ile komşuluk, arkadaşlık ve evlenme gibi konularda hangi düzeyde kabul görüldüğünü ölçmektir (Güler, 2013). Sekiz maddeden oluşan ölçek, Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) arasında değişen ve beş dereceden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması diğer etnik gruptan olan kişilerle yakın mesafede bulunmayı ifade etmekten, düşük derecede puan alınması uzak mesafede bulunmayı ifade etmektedir. Sosyal Mesafe Ölçeği için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. Bizim araştırmamızda ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Tablo 2.3'te de belirtildiği gibi .92 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2.3: SMÖ Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.920	.920	8

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.1.4. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği (AAÖ)

Algılanan Ayrımcılık Ölçeği, bireylerin bireysel ve kolektif olarak ayrımcılığa uğrayıp uğramadıklarına ilişkin algıyı ölçmek amacıyla 1995 yılında Ruggiero ve Taylor tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması ise 2007 yılında Baysu tarafından yapılmıştır. Uyarlanan bu ölçek Algılanan Bireysel Ayrımcılık ve Algılanan Kolektif Ayrımcılık olmak üzere iki alt ölçekten ve dörder sorudan oluşmaktadır (Baysu, 2007). Algılanan Kolektif Ayrımcılık ölçeğine 2009 yılında Çoymak tarafından “Etnik grubunuz oturdukları mahallelerde ayrımcılık yaşarlarmı?” ve “Etnik grubunuz kendi kültürünü yaşarken ayrımcılık yaşarmı?” maddeleri eklenerek ölçek altı soru haline getirilmiştir (Çoymak, 2009). Yapılan araştırmada da Akbaş’ın çalışmasına uyarladığı Algılanan Ayrımcılık Ölçeği formu kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddeler; Hiç (1), Nadiren (2), Ara Sıra (3), Sık Sık (4) ve Her Zaman (5) arasında değişen ve beş dereceden oluşan likert tipi bir ölçektir. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Algılanan Bireysel Ayrımcılık için .85, Algılanan Kolektif Ayrımcılık için .73 olarak hesaplanmıştır. Bizim çalışmamızda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları; Romanlara Yönelik Algılanan Bireysel Ayrımcılık (RYABA) için .91 (Tablo 2.4), Romanlara Yönelik Algılanan Kolektif Ayrımcılık (RYAKA) için .89 (Tablo 2.5) ve Türklere Yönelik Algılanan Kolektif Ayrımcılık (TYAKA) için .94 (Tablo 2.6) olarak bulunmuştur.

Tablo 2.4: RYABA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,911	,912	4

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.5: RYAKA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,892	,896	6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.6: TYAKA Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı

Güvenirlik İstatistiği		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,940	,940	6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel kısmında veri toplamak amacıyla görüşme tekniği kullanılmıştır. Genellikle nitel araştırmalar fark edilmemiş bir sorunun algılanması ve bu soruna yönelik olguların gerçeğe uygun bir şekilde ele alınmasına yönelik yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir. Nitel araştırmada problemin çözümüne yönelik gerçekleştirilen bu süreç gözlem, görüşme/mülakat ve doküman analizi gibi yöntemler kullanılarak tamamlanmaktadır (Baltacı, 2019, s. 371). Araştırmacının görüşme yapacağı mekânlar amaçlı örneklem ile belirlenmiş, görüşmeciler ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiştir.

Görüşmecilere 7 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu yönlendirilerek görüşmeler yapılmış ve ses kayıt cihazı ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşmeciye araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarını ve gizlilik esaslarını beyan eden “Gönüllü Katılımcı Formu” yönlendirilmiştir.

2.4. Nicel ve Nitel Verilerin Toplaması

Verilerin toplanmasında, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Veri toplama süreci 01.08.2023 tarihinde başlamış 31.10.2023 tarihinde son bulmuştur. Veri toplama aşamasında katılımcılara ilk olarak 01.08.2023 tarihinde anket formları yönlendirilmiş, 17.08.2023 tarihinde anketler tamamlanmıştır. 20.09.2023 tarihinde görüşmelere başlanmış, veriler ses kayıt cihazıyla veya ses kaydı alınmasını istemeyen görüşmecilerle yazılı olarak kayıt altına alınarak 30.10.2023 tarihinde görüşmeler doygunluğa ulaştığından dolayı sonlandırılmıştır.

2.5. Nicel ve Nitel Verilerin Analizi

Çalışmanın nicel veri toplama aracı olan anket formlarının analizi IBM SPSS Statistics 27 programı kullanılarak yapılmıştır. Anketlerden elde edilen bulgular ilk olarak Microsoft Excel sayfasına aktarılmış ve veriler düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeler sonrası veriler IBM SPSS Statistics 27 programına aktarılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Veri girişinden sonra verilerin normallik dağılımına bakılmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiğinden parametrik testlerden “Bağımsız Örneklem T-testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” kullanılarak analiz edilmesi uygun bulunmuştur. Bağımsız iki grubun ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için Bağımsız Örneklem T-testi uygulanır. Bu doğrultuda çalışmamızda, ölçekler ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla Bağımsız Örneklem T-testi kullanılmıştır. Çalışmamızda meslek, eğitim düzeyi, medeni durum ve yaş gibi demografik veriler üçten fazla değişkeni içerdiğinden, ölçekler ile bu değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ise ANOVA kullanılmıştır (İslamoğlu & Alınacak, 2013, s. 295-306; Seçer, 2021, s. 59-73).

Nitel veriler ise MAXQDA 2022 analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşmelerde alınan ses kayıtları deşifre edilmiş ve MAXQDA 2022 programına yüklenmiştir. Verilerin tekrar okuması yapıldıktan sonra konuya uygun şekilde temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Veriler ve oluşturulan kodlar tekrar incelenerek ikinci ve üçüncü tur kodlamalar yapılmış daha sonra kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar ve kodlar, elde edilen veriler de göz önünde bulundurularak araştırmanın amacı, problemi ve kuramsal çerçeve doğrultusunda değerlendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Nicel Bulgular

Çalışmanın bu kısmında katılımcılara yöneltilen anket formunda yer alan ölçeklere ilişkin Bağımsız Örneklem T-testi ve ANOVA sonuçları, Diğer Sorular başlığında yer alan sorulara yönelik frekans analizi sonuçları yer almaktadır. Yapılan testlere yönelik betimsel bulgular şu şekildedir:

Tablo 3.1: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık, Sosyal Temas, Sosyal Mesafe, Algılanan Ayrımcılık, Bireysel Ayrımcılık ve Kolektif Ayrımcılık Ölçeklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırması İçin Yapılan Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları

		t-testi					
	Gruplar	N	X	ss	t	sd	p
Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği	Kadın	168	3,2147	,89815	-1,326	311	,186
	Erkek	145	3,3444	,81929			
Sosyal Temas Ölçeği	Kadın	168	2,1690	1,01084	-,591	311	,555
	Erkek	145	2,2372	1,02442			
Sosyal Mesafe Ölçeği	Kadın	168	2,8854	,82047	,577	311	,564
	Erkek	145	2,8233	1,08078			
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	Kadın	168	2,8714	,76990	2,035	311	,043
	Erkek	145	2,6854	,84587			
Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık	Kadın	168	3,1220	,98149	,040	311	,968
	Erkek	145	3,1172	1,12964			
Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Kadın	168	3,1616	,97376	1,870	311	,062
	Erkek	145	2,9458	1,06640			
Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Kadın	168	2,4379	1,08787	2,126	311	,034
	Erkek	145	2,1783	1,06473			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.1’de Roman olmayanların Sosyal Baskınlık, Sosyal Temas, Sosyal Mesafe, Algılanan Ayrımcılık, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık ve Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Tutumlarının cinsiyete göre karşılaştırması için yapılan Bağımsız Örneklem T-testi sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre;

- Roman olmayanların sosyal baskınlık yönelimine ilişkin tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = -1,326$; $p = .186$, $p > .05$).
- Roman olmayanların sosyal temas tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = -.591$; $p = .555$, $p > .05$).
- Roman olmayanların sosyal mesafe tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = .577$; $p = .564$, $p > .05$).
- Roman olmayanların algılanan ayrımcılık tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{311} = 2,035$; $p = .043$, $p < .05$). Kadın katılımcıların algılanan ayrımcılık tutumları ($X = 2,8714$), erkek katılımcıların algılanan ayrımcılık tutumlarından ($X = 2,6854$) daha olumludur. Kadınlar, daha yüksek ayrımcılık algısına sahiptir.
- Roman olmayanların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = .040$; $p = .968$, $p > .05$).
- Roman olmayanların, Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = 1,870$; $p = .062$, $p > .05$).
- Roman olmayanların, Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{311} = 1,870$; $p = .062$, $p > .05$).
- Roman olmayanların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{311} = 2,126$; $p = .034$, $p < .05$). Kadın katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumları ($X = 2,4379$), erkek katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumlarından ($X = 2,1783$) daha olumludur. Kadınlar daha yüksek kolektif ayrımcılık algısına sahiptir.

Cinsiyet değişkeni ile ölçekler arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadın ve erkekler arasında algılanan ayrımcılık ve Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık açısından anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer ölçeklerde ise cinsiyete göre anlamlı fark görülmemektedir. Yapılan analiz sonucunda, kadınların erkeklere göre ayrımcılık algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Roman olmayan kadınların erkeklere göre Romanlara ayrımcılık yapıldığı konusunda daha yüksek bir bilince sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 3.2: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği	18-24	58	3,1023	,95531	G. İçi	218,291	306	,713	3,362	,003
	25-31	77	3,3714	,84344	G. Arası	14,391	6	2,398		
	32-38	60	3,4600	,81638	Toplam	232,682	312			
	39-45	41	3,5854	,74050						
	46-52	44	2,9773	,86934						
	53-59	17	3,0275	,72267						
	60+	16	3,0250	,82043						
	Toplam	313	3,2748	,86358						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların sosyal baskınlık yönelimlerinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=3,362$; $p=.003$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.3: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

		95% Confidence Interval					
	(I) yasgrup	(J) yasgrup	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	4 (39-45)	1 (18-24)	,48307	,17233	,078	-,0284	,9946
		2 (25-31)	,21394	,16329	,847	-,2707	,6986
		3 (32-38)	,12537	,17114	,990	-,3826	,6333
		5 (46-52)	,60809*	,18334	,017	,0639	1,1522
		6 (53-59)	,55791	,24364	,252	-,1652	1,2811
		7 (60+)	,56037	,24897	,272	-,1786	1,2993

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan Tukey HSD test sonucuna göre, 39-45 yaş aralığı ve 46-52 yaş aralığı grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre 39-45 yaş aralığındaki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, 46-52 yaş aralığındaki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 39-45 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=3,5854$, 46-52 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=2,9773$ olduğu görülmektedir. Buna göre 39-45 yaş aralığındaki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimleri 46-52 yaş aralığındaki katılımcılara göre .60809 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 39-45 yaş aralığındaki katılımcıların Zonguldak ilinde Romanlar konusunda sosyal baskınlık yönelimlerinin 46-52 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.4: Roman Olmayanların, Romanlara Karşı Sosyal Temasının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Temas Ölçeği	18-24	58	2,2414	1,11309	G. İçi	317,679	306	1,038	,713	,639
	25-31	77	2,2000	,99895	G. Arası	4,441	6	,740		
	32-38	60	2,3600	1,03025	Toplam	322,120	312			

39-45	41	2,1512	,84827
46-52	44	1,9864	,95907
53-59	17	2,0471	1,30486
60+	16	2,3375	,93158

Toplam 313 2,2006 1,01609

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara karşı sosyal temas ölçeği üzerinde yapılan analizlerde yaşa göre anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{312}=,713$; $p=.639$, $p>.05$). Bu durum yaşın sosyal temas düzeyini belirlemede önemli bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.5: Roman Olmayanların Romanlara Karşı Sosyal Mesafesinin Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

	ANOVA Sonuçları									
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Mesafe Ölçeği	18-24	58	3,0065	,74759	G. İçi	272,252	306	,890	1,625	,140
	25-31	77		1,02650	G. Arası	8,673	6	1,446		
			2,7078							
	32-38	60		,99880	Toplam	280,926	312			
			2,8583							
	39-45	41		,88548						
			2,7073							
	46-52	44		,95334						
			2,9119							
	53-59	17		,97716						
			3,3603							
	60+	16		1,02419						
			2,7188							
	Toplam	313		,94890						
			2,8566							

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara karşı sosyal mesafe ölçeği üzerindeki puanların yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, anlamlı bir fark bulunamamıştır

($F_{312}=1,625$; $p=.140$, $p>.05$). Bu durum yaşın sosyal mesafe üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.6: Roman Olmayanların Algılanan Ayrımcılığının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
18-24	58	3,0364	,73109	G. İçi	191,110	306	,625	3,630	,002
25-31	77	2,7691	,83868	G. Arası	13,601	6	2,267		
32-38	60	2,9759	,83094	Toplam	204,711	312			
39-45	41	2,7046	,84112						
46-52	44	2,5821	,75895						
53-59	17	2,2451	,56658						
60+	16	2,5764	,74145						
Toplam	313	2,7852	,81002						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların algılanan ayrımcılık puanlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=3,630$; $p=.002$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.7: Roman Olmayanların Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

		Mean		95% Confidence Interval			
(I)	(J)	Difference	Std.			Lower	Upper
yasgrup	yasgrup	(I-J)	Error	Sig.		Bound	Bound
Tukey HSD	1 (18-24)	2 (25-31)	,26728	,13740	,452	-,1405	,6751
		3 (32-38)	,06047	,14552	1,000	-,3715	,4924

	4 (39-45)	,33179	,16125	,381	-,1468	,8104	
	5 (46-52)	,45433	,15799	,065	-,0146	,9233	
	6 (53-59)	,79130*	,21796	,006	,1444	1,4382	
	7 (60+)	,46001	,22316	,379	-,2024	1,1224	
	3 (32-38)	1 (18-24)	-,06047	,14552	1,000	-,4924	,3715
	2 (25-31)	,20681	,13609	,733	-,1971	,6107	
	4 (39-45)	,27132	,16013	,620	-,2040	,7466	
	5 (46-52)	,39386	,15685	,159	-,0717	,8594	
	6 (53-59)	,73083*	,21713	,015	,0864	1,3753	
	7 (60+)	,39954	,22236	,551	-,2604	1,0595	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan Tukey HSD test sonucuna göre, 18-24 yaş aralığı ile 53-59 yaş aralığı grupları ve 32-38 yaş aralığı ile 53-59 yaş aralığı grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarının, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarının, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamaları $X=3,0364$, 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamaları $X=2,9759$ ve 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamaları $X=2,2451$ olarak bulunmuştur. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarının, 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .79130 puan daha yüksek olduğu ve 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların algılanan ayrımcılık puanlarının, 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .73083 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablonun genel değerlendirmesine bakıldığında 53-59 yaş grubunun hem 18-24 hem de 32-38 yaş gruplarına kıyasla anlamlı derecede daha düşük algılanan ayrımcılık puanlarına sahip olduğu görülmektedir. 18-24 ve 32-38 yaş gruplarının 53-59 yaş grubuna göre algılanan ayrımcılık algısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık	18-24	58	3,4698	,89354	G. İçi	333,278	306	1,089	1,737	,112
	25-31	77	3,0357	1,05344	G. Arası	11,354	6	1,892		
	32-38	60	3,1750	1,04385	Toplam	344,632	312			
	39-45	41	2,9451	1,13676						
	46-52	44	3,0568	1,07138						
	53-59	17	2,7794	1,12459						
	60+	16	3,0313	1,09116						
	Toplam	313	3,1198	1,05099						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık puanlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,737$; $p=.112$, $p>.05$). Bu durum yaşın Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık hususunda belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.9: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	18-24	58	3,2611	,94045	G. İçi	311,141	306	1,017	2,391	,028
	25-31	77	3,0464	1,04245	G. Arası	14,589	6	2,431		
	32-38	60	3,3000	1,03542	Toplam	325,730	312			
	39-45	41	2,9547	1,08489						
	46-52	44	2,8539	,96669						
	53-59	17	2,4454	,80319						
	60+	16	3,0179	1,07397						

Toplam 313 3,0616 1,02177
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=2,391$; $p=.028$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.10: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Tutumlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

	(I) yasgrup	(J) yasgrup	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	3 32-38	1 (18-24)	,03892	,18568	1,000	-,5122	,5900
		2 (25-31)	,25362	,17364	,768	-,2618	,7690
		4 (39-45)	,34530	,20432	,623	-,2611	,9517
		5 (46-52)	,44610	,20014	,283	-,1479	1,0401
		6 (53-59)	,85462*	,27705	,036	,0323	1,6769
		7 (60+)	,28214	,28372	,955	-,5600	1,1242

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan Tukey HSD test sonucuna göre, 32-38 yaş aralığı ve 53-59 yaş aralığı grupları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=3,3000$, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=2,4454$ olduğu görülmektedir. Buna göre 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .85462 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan test sonucunda, 32-38 yaş grubunun 53-59 yaş grubuna göre Romanlara yönelik yüksek düzeyde kolektif ayrımcılık algısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.11: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Yaş A.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	18-24	58	2,5640	1,10541	G. İçi	347,421	306	1,135	2,746	,013
	25-31	77	2,3395	1,13509	G. Arası	18,709	6	3,118		
	32-38	60	2,5381	1,14297	Toplam	366,129	312			
	39-45	41	2,3171	1,11781						
	46-52	44	2,0390	,98222						
	53-59	17	1,7395	,49548						
	60+	16	1,8750	,70155						
	Toplam	313	2,3177	1,08328						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının yaşa göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=2,746$; $p=.013$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “LSD (Least Significant Difference)” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.12: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Yaşa Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları

	(I)	(J)	Mean		95% Confidence		
					Interval		
			yasgrup	yasgrup	Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
LSD	1 (18-24)	2 (25-31)	,22452	,18526	,226	-,1400	,5891
		3 (32-38)	,02594	,19621	,895	-,3601	,4120
		4 (39-45)	,24697	,21741	,257	-,1808	,6748
		5 (46-52)	,52508*	,21302	,014	,1059	,9443
		6 (53-59)	,82454*	,29387	,005	,2463	1,4028
		7 (60+)	,68904*	,30089	,023	,0970	1,2811
		2 (25-31)	1 (18-24)	-,22452	,18526	,226	-,5891
	3 (32-38)		-,19858	,18349	,280	-,5596	,1625
	4 (39-45)		,02244	,20600	,913	-,3829	,4278
	5 (46-52)		,30056	,20137	,137	-,0957	,6968
	6 (53-59)		,60002*	,28554	,036	,0382	1,1619
	7 (60+)		,46452	,29275	,114	-,1115	1,0406
	3 32-38		1 (18-24)	-,02594	,19621	,895	-,4120
		2 (25-31)	,19858	,18349	,280	-,1625	,5596
		4 (39-45)	,22102	,21590	,307	-,2038	,6459
		5 (46-52)	,49913*	,21149	,019	,0830	,9153
		6 (53-59)	,79860*	,29276	,007	,2225	1,3747
		7 (60+)	,66310*	,29980	,028	,0732	1,2530

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan LSD test sonucuna göre, 18-24 yaş aralığı ile 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığındaki gruplar arasında, 25-31 yaş aralığı ile 53-59 yaş aralığındaki gruplar arasında ve 32-38 yaş aralığı ile 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Tabloya göre, 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık

puanlarının 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığındaki katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=2,5640$, 46-52 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=2,0390$, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=1,7395$ ve 60+ yaş aralığındaki katılımcıların ortalamasının $X=1,8750$ olduğu görülmektedir. Buna göre 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının 46-52 yaş aralığındaki katılımcılara göre .52508 puan, 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .82454 puan, 60+ yaş aralığındaki katılımcılara göre .68904 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 18-24 yaş grubunun Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumunun, 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığındaki gruplara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.12'ye bakıldığında anlamlı farklılık görülen bir diğer grubun, 25-31 yaş aralığı ile 53-59 yaş aralığında yer alan katılımcılar arasında olduğu görülmektedir. 25-31 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=2,3395$ ve 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=1,7395$ olarak bulunmuştur. Bu durum, 25-31 yaş aralığındaki katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .60002 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 25-31 yaş grubunun Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık algısının, 53-59 yaş grubuna kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.12'de anlamlı farklılık görülen son grubun, 32-38 yaş aralığı ile 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığında yer alan katılımcılar arasında olduğu tespit edilmiştir. 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=2,5381$, 46-52 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=2,0390$, 53-59 yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=1,7395$ ve 60+ yaş aralığındaki katılımcıların ortalaması $X=1,8750$ olarak bulunmuştur. Buna göre, 32-38 yaş aralığındaki katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının 46-52 yaş aralığındaki katılımcılara göre .49913 puan, 53-59 yaş aralığındaki katılımcılara göre .79860 puan ve 60+ yaş aralığındaki katılımcılara göre .66310 puan daha yüksek olduğu görülmektedir. 32-38 yaş grubunun Roman olmayanlara

yönelik kolektif ayrımcılık algılarının, 46-52, 53-59 ve 60+ yaş aralığındaki gruplara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.13: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği	Bekâr	112	3,1435	,91882	G. İçi	228,983	309	,741	1,664	,175
	Evli	173	3,3707	,81187	G. Arası	3,699	3	1,233		
	Boşanmış	19	3,1789	1,05598	Toplam	232,682	312			
	Dul	9	3,2667	,47842						
	Toplam	313	3,2748	,86358						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların sosyal baskınlık yönelimlerinin medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,664$; $p=.175$, $p>.05$).

Tablo 3.14: Roman Olmayanların, Sosyal Temaslarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Temas Ölçeği	Bekâr	112	2,2089	1,05092	G. İçi	321,893	309	1,042	,073	,975
	Evli	173	2,1850	1,00626	G. Arası	,227	3	,076		
	Boşanmış	19	2,2316	,93871	Toplam	322,120	312			
	Dul	9	2,3333	1,07703						
	Toplam	313	2,2006	1,01609						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların sosyal temas puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü

ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=0.073$; $p=.975$, $p>.05$).

Tablo 3.15: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Mesafe Ölçeği	Bekâr	112	2,9185	,96266	G. İçi	278,053	309	,900	1,064	,365
	Evli	173	2,8186	,95039	G. Arası	2,872	3	,957		
	Boşanmış	19	2,6513	,89615	Toplam	280,926	312			
	Dul	9	3,2500	,81968						
	Toplam	313	2,8566	,94890						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların sosyal mesafe puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,064$; $p=.365$, $p>.05$).

Tablo 3.16: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	Bekâr	112	2,8557	,83942	G. İçi	203,613	309	,659	,555	,645
	Evli	173	2,7585	,78594	G. Arası	1,098	3	,366		
	Boşanmış	19	2,6433	,85232	Toplam	204,711	312			
	Dul	9	2,7222	,87180						
	Toplam	313	2,7852	,81002						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların algılanan ayrımcılık puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü

ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=.555$; $p=.645$, $p>.05$).

Tablo 3.17: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık	Bekâr	112	3,2121	1,04526	G. İçi	342,256	309	1,108	,715	,544
	Evli	173	3,0925	1,03048	G. Arası	2,377	3	,792		
	Boşanmış	19	2,9737	1,14835	Toplam	344,632	312			
	Dul	9	2,8056	1,35080						
Toplam		313	3,1198	1,05099						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=.715$; $p=.544$, $p>.05$).

Tablo 3.18: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Bekâr	112	3,1148	1,04800	G. İçi	324,273	309	1,049	,463	,709
	Evli	173	3,0041	,97992	G. Arası	1,457	3	,486		
	Boşanmış	19	3,2030	1,06619	Toplam	325,730	312			
	Dul	9	3,2063	1,44651						

Toplam 313 3,0616 1,02177

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=.463$; $p=.709$, $p>.05$).

Tablo 3.19: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Medeni D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Bekâr	112	2,3929	1,13535	G. İçi	361,949	309	1,171	1,190	,314
	Evli	173	2,3220	1,02974	G. Arası	4,181	3	1,394		
	Boşanmış	19	1,8947	1,08258	Toplam	366,129	312			
	Dul	9	2,1905	1,38689						
	Toplam	313	2,3177	1,08328						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,190$; $p=.314$, $p>.05$).

Tablo 3.20: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Eğitim D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Okuryazar	4	3,9833	,12620	G. İçi	214,408	307	,698	5,233	<,001
İlkokul	20	3,5500	,87989	G. Arası	18,273	5	3,655		
Ortaokul	36	3,6463	,60659	Toplam	232,682	312			
Lise	92	3,4217	,66953						
Üniversite	143	3,0639	,93054						
Lisansüstü	18	2,9926	1,16370						
Toplam	313	3,2748	,86358						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, sosyal baskınlık yönelimlerinin eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=5,233$; $p<,001$, $p<,05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.21: Roman Olmayanların Sosyal Baskınlık Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

						95% Confidence Interval	
		Mean				Lower	Upper
(I) Eğitim Düzeyi	(J) Eğitim Düzeyi	Difference (I-J)	Std. Error	Sig.		Bound	Bound
Tukey HSD	Ortaokul	Okuryazar	-,33704	,44045	,973	-1,6002	,9261
		İlkokul	,09630	,23307	,998	-,5721	,7647
		Lise	,22456	,16429	,747	-,2466	,6957
		Üniversite	,58243*	,15583	,003	,1355	1,0293

	Lisansüstü	,65370	,24125	,076	-,0381	1,3456
Lise	Okuryazar	-,56159	,42684	,776	-1,7857	,6625
	İlkokul	-,12826	,20618	,989	-,7196	,4630
	Ortaokul	-,22456	,16429	,747	-,6957	,2466
	Üniversite	,35787*	,11169	,019	,0376	,6782
	Lisansüstü	,42915	,21539	,349	-,1885	1,0468

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan Tukey HSD test sonucuna göre, ortaokul ile üniversite eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tabloya göre, ortaokul düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, üniversite düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ortaokul düzeyindeki katılımcıların ortalaması $X=3,6463$, üniversite düzeyindeki katılımcıların ortalaması ise $X=3,0639$ olarak bulunmuştur. Buna göre ortaokul düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelim puanlarının, üniversite düzeyindeki katılımcılara göre .58243 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul düzeyindeki katılımcıların üniversite düzeyindeki katılımcılara göre yüksek sosyal baskınlık yönelimi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.21'e bakıldığında aralarında anlamlı fark olan diğer eğitim düzeyinin lise ve üniversite arasında olduğu görülmektedir. Lise düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, üniversite düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Lise düzeyindeki katılımcıların ortalaması $X=3,4217$, üniversite düzeyindeki katılımcıların ortalaması ise $X=3,0639$ olarak bulunmuştur. Bu durum, lise düzeyindeki katılımcıların sosyal baskınlık yönelim puanlarının üniversite düzeyindeki katılımcılara göre .35787 puan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Lise düzeyindeki katılımcıların üniversite düzeyindeki katılımcılara göre yüksek sosyal baskınlık yönelimi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.22: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Eğitim D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Okuryazar	4	1,8500	1,44568	G. İçi	307,885	307	1,003	2,839	,016
İlkokul	20	2,5400	1,06049	G. Arası	14,235	5	2,847		
Ortaokul	36	2,6056	1,22123	Toplam	322,120	312			
Lise	92	2,0957	,92081						
Üniversite	143	2,1916	,97197						
Lisansüstü	18	1,7000	,99232						

Toplam 313 2,2006 1,01609
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, sosyal temas tutumlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=2,839$; $p=.016$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.23: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Yöneliminin Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

		Mean		95% Confidence Interval			
		Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	Lower Bound	Upper Bound	
Tukey HSD	Ortaokul	,75556	,52781	,708	-,7581	2,2692	
	İlkokul	,06556	,27929	1,000	-,7354	,8665	
	Lise	,50990	,19687	,103	-,0547	1,0745	
	Üniversite	,41395	,18674	,233	-,1216	,9495	

Lisansüstü	,90556*	,28909	,023	,0765	1,7346
------------	---------	--------	------	-------	--------

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.23'e göre, ortaokul ile lisansüstü eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Tabloya göre, ortaokul düzeyindeki katılımcıların sosyal temas yönelimlerinin, lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcıların sosyal temas yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ortaokul düzeyindeki katılımcıların ortalaması $X=2,6056$, lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcıların ortalaması ise $X=1,7000$ olarak bulunmuştur. Buna göre ortaokul düzeyindeki katılımcıların sosyal temas puanlarının lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılara göre .58243 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tablo 3.23'e bakıldığında ortaokul düzeyindeki katılımcıların lisansüstü düzeydeki katılımcılara göre Romanlarla daha sık sosyal temasta bulundukları görülmektedir.

Tablo 3.24: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Eğitim D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Okuryazar	4	3,7500	1,50000	G. İçi	274,581	307	,894	1,419	,217
İlkokul	20	2,9938	,86172	G. Arası	6,345	5	1,269		
Ortaokul	36	2,8125	1,01748	Toplam	280,926	312			
Lise	92	2,7052	,96337						
Üniversite	143	2,9065	,87657						
Lisansüstü	18	2,9722	1,18628						
Toplam	313	2,8566	,94890						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların sosyal mesafe puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,419$; $p=.217$, $p>.05$). Tablo 3.24'e göre eğitim düzeyinin sosyal mesafe üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.25: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Eğitim D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği	Okuryazar	4	1,7361	,85752	G. İçi	197,901	307	,645	2,113	,064
	İlkokul	20	2,7222	1,06452	G. Arası	6,810	5	1,362		
	Ortaokul	36	2,8565	,93098	Toplam	204,711	312			
	Lise	92	2,7041	,71051						
	Üniversite	143	2,8757	,78717						
	Lisansüstü	18	2,6420	,76322						
	Toplam	313	2,7852	,81002						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.25'e göre Roman olmayanların algılanan ayrımcılık puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=2,113$; $p=.064$, $p>.05$). Bu durum eğitim düzeyinin algılanan ayrımcılık üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.26: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
Eğitim D.		N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği - Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık	Okuryazar	4	2,0000	1,15470	G. İçi	328,449	307	1,070	3,025	,011
	İlkokul	20	2,8000	1,15166	G. Arası	16,183	5	3,237		
	Ortaokul	36	3,0069	1,22400	Toplam	344,632	312			
	Lise	92	2,9701	,95636						
	Üniversite	143	3,3322	,97899						
	Lisansüstü	18	3,0278	1,27155						
	Toplam	313	3,1198	1,05099						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{312}=3,025$; $p=.011$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “LSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.27: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Tutumunun Eğitim Düzeyine Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları

	(I) Eğitim Durumu	(J) Eğitim Durumu	Mean		Sig.	95% Confidence Interval	
			Difference (I-J)	Std. Error		Lower Bound	Upper Bound
LSD	Üniversite	Okuryazar	1,33217*	,52436	,012	,3004	2,3640
		İlkokul	,53217*	,24693	,032	,0463	1,0181
		Ortaokul	,32522	,19287	,093	-,0543	,7047
		Lise	,36206*	,13824	,009	,0900	,6341
		Lisansüstü	,30439	,25869	,240	-,2046	,8134

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.27’ye göre, üniversite ile okuryazar, ilkokul ve lise eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Üniversite düzeyindeki katılımcıların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık tutumlarının, okuryazar ve lise eğitim düzeyindeki katılımcıların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Üniversite düzeyindeki katılımcıların ortalaması $X=3,3322$, okuryazar eğitim düzeyindeki katılımcıların ortalaması $X=2,0000$, lise eğitim düzeyindeki katılımcıların ortalaması ise $X= 2,9701$ olarak bulunmuştur. Buna göre üniversite düzeyindeki katılımcıların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık puanlarının, okuryazar eğitim düzeyindeki katılımcılara göre 1,33217 puan, lise eğitim düzeyindeki katılımcılara göre .36206 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tabloya göre

üniversite düzeyindeki katılımcılar okuryazar ve lise düzeyindeki katılımcılara göre Romanlara yönelik yüksek düzeyde bireysel ayrımcılık algısına sahipken, okuryazar olan katılımcılar ise lise düzeyindeki katılımcılara göre Romanlara yönelik yüksek düzeyde bireysel ayrımcılık algısına sahiptir.

Tablo 3.28: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Eğitim D.	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Alınan Ayrımcılık Ölçeği - Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Okuryazar	4	2,0714	1,24267	G. İçi	317,975	307	1,036	1,497	,190
	İlkokul	20	2,8500	1,06348	G. Arası	7,755	5	1,551		
	Ortaokul	36	3,2381	1,14490	Toplam	325,730	312			
	Lise	92	2,9581	,97319						
	Üniversite	143	3,1369	,98288						
	Lisansüstü	18	3,0952	1,15331						
Toplam		313	3,0616	1,02177						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.28'e göre Roman olmayanların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,497$; $p=.190$, $p>.05$). Bu durum eğitim düzeyinin Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumu üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.29: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
Eğitim D.		N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği - Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Okuryazar	4	1,2500	,50000	G. İçi	357,890	307	1,166	1,414	,219
	İlkokul	20	2,5500	1,30707	G. Arası	8,240	5	1,648		
	Ortaokul	36	2,3889	1,29795	Toplam	366,129	312			
	Lise	92	2,2981	,94207						
	Üniversite	143	2,3536	1,11676						
	Lisansüstü	18	1,9683	,67994						
	Toplam	313	2,3177	1,08328						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.29'a göre Roman olmayanların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{312}=1,414$; $p=.219$, $p>.05$). Bu durum eğitim düzeyinin Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık algısı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.30: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği	Esnaf (1)	55	3,6352	,65481	G. İçi	190,615	299	,638	5,194	<,001
	Öğrenci (2)	38	3,3281	,75986	G. Arası	39,733	12	3,311		
	Ev Hanımı (3)	36	3,4796	,81787	Toplam	230,348	311			
	İşçi (4)	31	3,4043	,68116						
	Sağlık Çalışanı (5)	27	3,1580	1,04254						

Öğretmen (6)	26	3,0538	,90667
Özel Sektör (7)	25	3,2907	,93668
Emekli (8)	23	2,9739	,68718
Memur (9)	18	2,7259	,96254
Psikolog (10)	9	1,7926	,55221
Satış Danışmanı (11)	9	3,2148	,85100
Terzi (12)	8	3,4583	,72281
Garson (13)	7	3,6952	,38075
Toplam	312	3,2699	,86062

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, sosyal baskınlık yönelimlerinin mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{311}=5,194$; $p<.001$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey HSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.31: Roman Olmayanların, Sosyal Baskınlık Yöneliminin Mesleklere Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock Tukey HSD Test Sonuçları

	(I) Meslek_Grup	(J) Meslek_Grup	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	1,00	9,00	,90923*	,21681	,002	,1851	1,6334
		10,00	1,84256*	,28710	,000	,8837	2,8014
	2,00	10,00	1,53548*	,29599	,000	,5469	2,5241
	3,00	10,00	1,68704*	,29756	,000	,6932	2,6809
	4,00	10,00	1,61171*	,30232	,000	,6020	2,6214
	5,00	10,00	1,36543*	,30732	,001	,3390	2,3918

6,00	10,00	1,26125*	,30879	,004	,2299	2,2926
7,00	10,00	1,49807*	,31038	,000	,4614	2,5347
8,00	10,00	1,18132*	,31393	,012	,1328	2,2298
11,00	10,00	1,42222*	,37639	,012	,1651	2,6793
12,00	10,00	1,66574*	,38797	,002	,3700	2,9615
13,00	10,00	1,90265*	,40238	,000	,5588	3,2465

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan Tukey HSD test sonucuna göre, esnaf (1) ile memur (9) ve psikolog (10) arasında anlamlı farklılık olduğu görülürken, öğrenci (2), ev hanımı (3), işçi (4), sağlık çalışanı (5), öğretmen (6), özel sektör (7), emekli (8), satış danışmanı (11), terzi (12) ve garson (13) meslekleri ile psikolog mesleğini icra eden katılımcılar arasında da anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 3.31'e göre esnaf mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, memur ve psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Esnaf olan katılımcıların ortalaması $X=3,6352$, memur olan katılımcıların ortalaması $X=2,7259$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre esnaf olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının memur olanlara göre .90923 puan, psikolog olanlara göre 1,84256 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Esnaf olan katılımcılar memur ve psikolog olanlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimine sahiptir.

Öğrenci olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Öğrenci olan katılımcıların ortalaması $X=3,3281$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre öğrenci olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,53548 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Ev Hanımı olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Ev hanımı olan katılımcıların ortalaması $X=3,4796$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre ev hanımı olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,68704 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ev hanımları psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

İşçi olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. İşçi olan katılımcıların ortalaması $X=3,4043$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre İşçi olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,61171 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İşçi olarak çalışan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Sağlık Çalışanı olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Sağlık çalışanı olan katılımcıların ortalaması $X=3,1580$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre sağlık çalışanı olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,36543 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sağlık çalışanı olan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Öğretmen olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Öğretmen olan katılımcıların ortalaması $X=3,0538$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre öğretmen olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,26125 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Özel Sektör olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Özel sektör olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların ortalaması $X=3,2907$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre özel sektör olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,49807 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel sektörde çalışan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Emekli olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Emekli olan katılımcıların ortalaması $X=2,9739$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre emekli olan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,18132 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Emekliler psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Satış danışmanı olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, Psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Satış danışmanı olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların ortalaması $X=3,2148$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre satış danışmanı olarak adlandırılan meslek kolunda çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,42222 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Satış danışmanı olarak çalışan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Terzi mesleğinde çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Terzi mesleğinde çalışan katılımcıların ortalaması $X=3,4583$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre terzi mesleğinde çalışan katılımcıların

sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,66574 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Terzi olarak çalışan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Garson olarak çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerinin, Psikolog mesleğini icra eden katılımcıların sosyal baskınlık yönelimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Garson olarak çalışan katılımcıların ortalaması $X=3,6952$, psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,7926$ olarak bulunmuştur. Buna göre garson olarak çalışan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanlarının psikolog olanlara göre 1,90265 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Garson olarak çalışan katılımcılar psikologlara göre daha yüksek sosyal baskınlık yönelimi göstermektedir.

Tabloya 3.31'e bakıldığında psikolog olan katılımcıların esnaf, öğrenci, ev hanımı, işçi, sağlık çalışanı, öğretmen, özel sektör, emekli, satış danışmanı, terzi ve garson mesleğini icra eden katılımcılara göre düşük sosyal baskınlık yönelimi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.32: Roman Olmayanların, Sosyal Temas Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
Sosyal Temas Ölçeği	Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
	Esnaf (1)	55	2,3127	,89919	G. İçi	311,249	299	1,041	,754	,697
	Öğrenci (2)	38	2,4421	1,15516	G. Arası	9,424	12	,785		
	Ev Hanımı (3)	36	2,2833	1,07584	Toplam	320,674	311			
	İşçi (4)	31	2,0774	1,13452						
	Sağlık Çalışanı (5)	27	2,0222	,94190						
	Öğretmen (6)	26	2,3231	,93821						
	Özel Sektör (7)	25	2,2560	1,15833						
	Emekli (8)	23	2,0087	1,19465						
	Memur (9)	18	1,8111	,77451						
	Psikolog (10)	9	1,9333	,91652						

Satış Danışmanı (11)	9	2,1111	,65659
Terzi (12)	8	2,2750	,97358
Garson (13)	7	2,3429	,75467
Toplam	312	2,2045	1,01543

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.32'ye göre Roman olmayanların sosyal temas puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{311}=.754$; $p=.697$, $p>.05$). Bu durum mesleklerin Roman olmayanların sosyal temas tutumları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.33: Roman Olmayanların, Sosyal Mesafe Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Esnaf (1)	55	2,7159	,91839	G. İçi	266,613	299	,892	1,014	,435
Öğrenci (2)	38	3,1447	,63040	G. Arası	10,854	12	,905		
Ev Hanımı (3)	36	2,9792	,75799	Toplam	277,467	311			
İşçi (4)	31	2,5726	1,06935						
Sağlık Çalışanı (5)	27	2,8148	,94014						
Öğretmen (6)	26	2,9087	,91826						
Özel Sektör (7)	25	2,8250	1,28898						
Emekli (8)	23	3,1033	,96210						
Memur (9)	18	2,6597	1,16537						
Psikolog (10)	9	3,0556	,54883						
Satış Danışmanı (11)	9	2,7917	,80526						
Terzi (12)	8	3,1094	1,36021						

Sosyal Mesafe Ölçeği

Garson (13)	7	2,6071	,81786
Toplam	312	2,8626	,94455

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.33'e göre Roman olmayanların sosyal mesafe puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{311}=1,014$; $p=.435$, $p>.05$). Bu durum mesleklerin Roman olmayanların sosyal mesafe tutumları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.34: Roman Olmayanların, Algılanan Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Esnaf (1)	55	2,7192	,83528	G. İçi	193,983	299	,649	1,132	,333
Öğrenci (2)	38	3,0073	,87118	G. Arası	8,813	12	,734		
Ev Hanımı (3)	36	3,0046	,77975	Toplam	202,797	311			
İşçi (4)	31	2,5860	,86196						
Sağlık Çalışanı (5)	27	2,7284	,47073						
Öğretmen (6)	26	2,7863	,73210						
Özel Sektör (7)	25	2,9400	1,06597						
Emekli (8)	23	2,4589	,69171						
Memur (9)	18	2,6235	,71770						
Psikolog (10)	9	2,7963	,74432						
Satış Danışmanı (11)	9	2,8827	,64696						
Terzi (12)	8	2,7153	,92793						
Garson (13)	7	2,7460	,92511						
Toplam	312	2,7808	,80751						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.34'e göre Roman olmayanların algılanan ayrımcılık puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{311}=1,132$; $p=.333$, $p>.05$). Bu durum mesleklerin Roman olmayanların ayrımcılık algıları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.35: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Esnaflık (1)	55	3,0591	1,12933	G. İçi	330,755	299	1,106	1,044	,408
Öğrenci (2)	38	3,4803	,93249	G. Arası	13,863	12	1,155		
Ev Hanımı (3)	36	3,0347	,96205	Toplam	344,618	311			
İşçi (4)	31	3,0081	1,22557						
Sağlık Çalışanı (5)	27	3,3426	,69042						
Öğretmen (6)	26	3,1154	,97013						
Özel Sektör (7)	25	3,1500	1,30504						
Emekli (8)	23	2,9674	1,12387						
Memur (9)	18	2,7500	1,05719						
Psikolog (10)	9	3,5278	1,10711						
Satış Danışmanı (11)	9	3,1944	,81756						
Terzi (12)	8	3,0313	1,20592						
Garson (13)	7	2,5714	,74602						
Toplam	312	3,1202	1,05266						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.35'e göre Roman olmayanların, Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı

olmadığı görülmektedir ($F_{311}=1,044$; $p=.408$, $p>.05$). Bu durum mesleklerin Roman olmayanların Romanlara yönelik bireysel ayrımcılık algıları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.36: Roman Olmayanların, Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları									
Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Esnaf (1)	55	2,9143	,95816	G. İçi	311,595	299	1,042	,829	,621
Öğrenci (2)	38	3,0865	1,02616	G. Arası	10,366	12	,864		
Ev Hanımı (3)	36	3,2579	1,03683	Toplam	321,961	311			
İşçi (4)	31	2,8387	,04507						
Sağlık Çalışanı (5)	27	3,0053	,75954						
Öğretmen (6)	26	3,2857	,96044						
Özel Sektör (7)	25	3,2514	1,20957						
Emekli (8)	23	2,7019	,92873						
Memur (9)	18	3,1508	1,15068						
Psikolog (10)	9	3,3175	,98400						
Satış Danışmanı (11)	9	3,0159	,87611						
Terzi (12)	8	3,2143	1,39971						
Garson (13)	7	3,0000	1,31708						
Toplam	312	3,0554	1,01747						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.36'ya göre Roman olmayanların, Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{311}=.829$; $p=.621$, $p>.05$). Bu durum mesleklerin Roman olmayanların Romanlara yönelik kolektif ayrımcılık algıları üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 3.37: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Karşılaştırması İçin Yapılan ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA Sonuçları										
	Meslek	N	X	SS	Var. K	KT	Sd	KO	F	P
Algılanan Ayrımcılık Ölçeği – Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık	Esnaf (1)	55	2,3299	1,05620	G. İçi	338,901	299	1,133	1,793	,049
	Öğrenci (2)	38	2,6579	1,25929	G. Arası	24,389	12	2,032		
	Ev Hanımı (3)	36	2,7341	1,21081	Toplam	363,290	311			
	İşçi (4)	31	2,0922	1,01254						
	Sağlık Çalışanı (5)	27	2,1005	,83658						
	Öğretmen (6)	26	2,0989	1,07875						
	Özel Sektör (7)	25	2,5086	1,24477						
	Emekli (8)	23	1,9255	,78939						
	Memur (9)	18	2,0238	,93902						
	Psikolog (10)	9	1,8571	,81441						
	Satış Danışmanı (11)	9	2,5714	,96362						
	Terzi (12)	8	2,0357	1,04909						
	Garson (13)	7	2,5918	,84688						
Toplam		312	2,3123	1,08080						

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman olmayanların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının mesleklere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için yapılan Tek yönlü ANOVA testi sonucunda, farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F_{311}=1,793$; $p=.049$, $p<.05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “LSD” testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre aralarında fark olan gruplar aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 3.38: Roman Olmayanların, Roman Olmayanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık Puanlarının Mesleklere Göre Anlamlı Farklılığın, Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hock LSD Test Sonuçları

	(I) Meslek_Gru p	(J) Meslek_Gr up	Mean		Sig.	95% Confidence Interval	
			Difference (I-J)	Std. Error		Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
LSD	2,00	1,00	,32802	,22458	,145	-,1139	,7700
	3,00		-,07623	,24761	,758	-,5635	,4111
	4,00		,56573*	,25766	,029	,0587	1,0728
	5,00		,55737*	,26797	,038	,0300	1,0847
	6,00		,55899*	,27096	,040	,0258	1,0922
	7,00		,14932	,27416	,586	-,3902	,6889
	8,00		,73243*	,28126	,010	,1789	1,2859
	9,00		,63409*	,30463	,038	,0346	1,2336
	10,00		,80075*	,39467	,043	,0241	1,5774
	11,00		,08647	,39467	,827	-,6902	,8632
	12,00		,62218	,41414	,134	-,1928	1,4372
	13,00		,06606	,43789	,880	-,7957	,9278
	3,00	1,00	,40426	,22824	,078	-,0449	,8534
	2,00		,07623	,24761	,758	-,4111	,5635
	4,00		,64196*	,26086	,014	,1286	1,1553
	5,00		,63360*	,27104	,020	,1002	1,1670
	6,00		,63523*	,27401	,021	,0960	1,1744
	7,00		,22556	,27717	,416	-,3199	,7710
	8,00		,80866*	,28419	,005	,2494	1,3679
	9,00		,71032*	,30733	,022	,1055	1,3151
	10,00		,87698*	,39677	,028	,0962	1,6578
	11,00		,16270	,39677	,682	-,6181	,9435
	12,00		,69841	,41613	,094	-,1205	1,5173
	13,00		,14229	,43978	,747	-,7232	1,0077

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan LSD test sonucuna göre, Öğrenci ile İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog arasında anlamlı farklılık olduğu görülürken, Ev Hanımı ile İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog mesleklerini icra eden katılımcılar arasında da anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 3.38'e göre Öğrenci olan katılımcıların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumlarının, İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog mesleğini icra eden katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Öğrenci olan katılımcıların ortalaması $X=2,6579$, İşçi olan katılımcıların ortalaması $X=2,0922$, Sağlık Çalışanı olan katılımcıların ortalaması $X=2,1005$, Öğretmen olan katılımcıların ortalaması $X=2,0989$, Emekli olan katılımcıların ortalaması $X=1,9255$, Memur olan katılımcıların ortalaması $X=2,0238$, Psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,8571$ olarak bulunmuştur. Buna göre Öğrenci olan katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının, İşçi olanlara göre .64196 puan, Sağlık Çalışanı olanlara göre .55737 puan, Öğretmen olanlara göre .55899 puan, Emekli olanlara göre .73243 puan, Memur olanlara göre .63409 puan ve Psikolog olanlara göre .80075 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrenciler İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog olan katılımcılara göre Roman olmayanlara yönelik daha yüksek kolektif ayrımcılık algısına sahiptir.

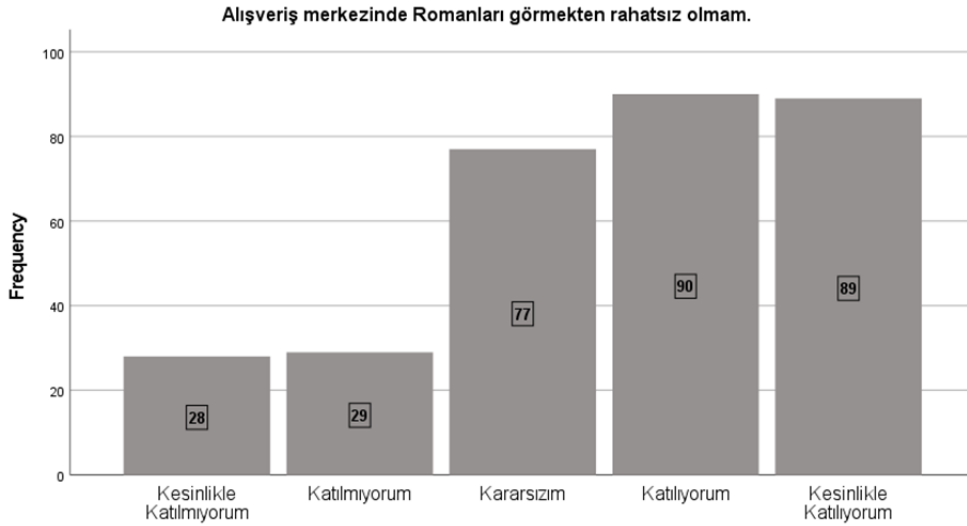
Ev Hanımı olan katılımcıların, Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumlarının, İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog mesleğini icra eden katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Ev Hanımı olan katılımcıların ortalaması $X=2,7341$, İşçi olan katılımcıların ortalaması $X=2,0922$, Sağlık Çalışanı olan katılımcıların ortalaması $X=2,1005$, Öğretmen olan katılımcıların ortalaması $X=2,0989$, Emekli olan katılımcıların ortalaması $X=1,9255$, Memur olan katılımcıların ortalaması $X=2,0238$, Psikolog olan katılımcıların ortalaması $X=1,8571$ olarak bulunmuştur. Buna göre Ev Hanımı olan katılımcıların Roman olmayanlara yönelik kolektif ayrımcılık puanlarının, İşçi olanlara göre .56573 puan, Sağlık Çalışanı olanlara göre .63360

puan, Öğretmen olanlara göre .63523 puan, Emekli olanlara göre .80866 puan, Memur olanlara göre .71032 puan ve Psikolog olanlara göre .87698 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ev Hanımı olan katılımcılar İşçi, Sağlık Çalışanı, Öğretmen, Emekli, Memur ve Psikolog olan katılımcılara göre Roman olmayanlara yönelik daha yüksek kolektif ayrımcılık algısına sahiptir.

Diğer Sorular

Romanlar ile ilgili yapılmış olan çalışmalara bakıldığında Romanların gündelik hayatta eğitim, istihdam, barınma ve sağlık gibi birçok alanda dışlanma ile karşı karşıya kaldıkları ifade edilmiştir. Romanlarla ilgili yapılan çalışmalarda Roman olmayanların konu ile ilgili tutum ve algıları literatürde eksik kalan noktalardan biri olmuştur. Çalışmanın bu kısmında Zonguldak özelinde Romanlara karşı tutumu ve Zonguldak'ta Roman vatandaş algısını ortaya koymak amacıyla Roman olmayan katılımcılara sorular yönlendirilmiş ve yanıtlar analiz edilmiştir.

Grafik 3.1: Alışveriş merkezinde Romanları görmekten rahatsız olmam.

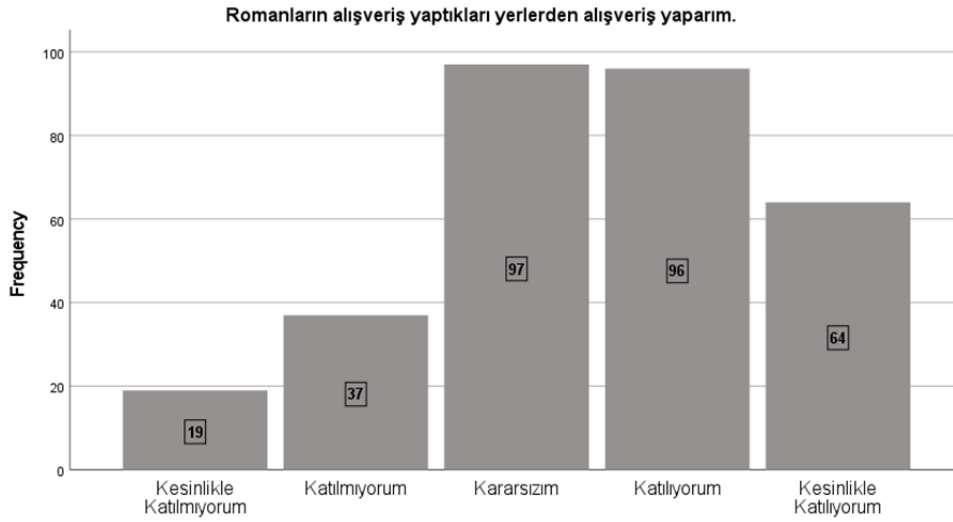

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Roman vatandaşların bazı nedenlerle mekânsal dışlanma ile karşı karşıya kaldıkları yapılan çalışmalarda ifade edilmektedir. Bu bağlamda Zonguldak özelinde alışveriş merkezlerinde Romanlara karşı tutumun nasıl olduğunu ortaya koymak amacıyla katılımcılara “Alışveriş merkezinde Romanları görmekten rahatsız olmam.” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %57’si (179 kişi)

Romanları alışveriş merkezlerinde görmekten rahatsız olmadığını ifade ederken, %25'i (77 kişi) bu konuda kararsız olduğunu %18'i (57 kişi) ise Romanları alışveriş merkezlerinde görmekten rahatsız olduğunu ifade etmişlerdir.

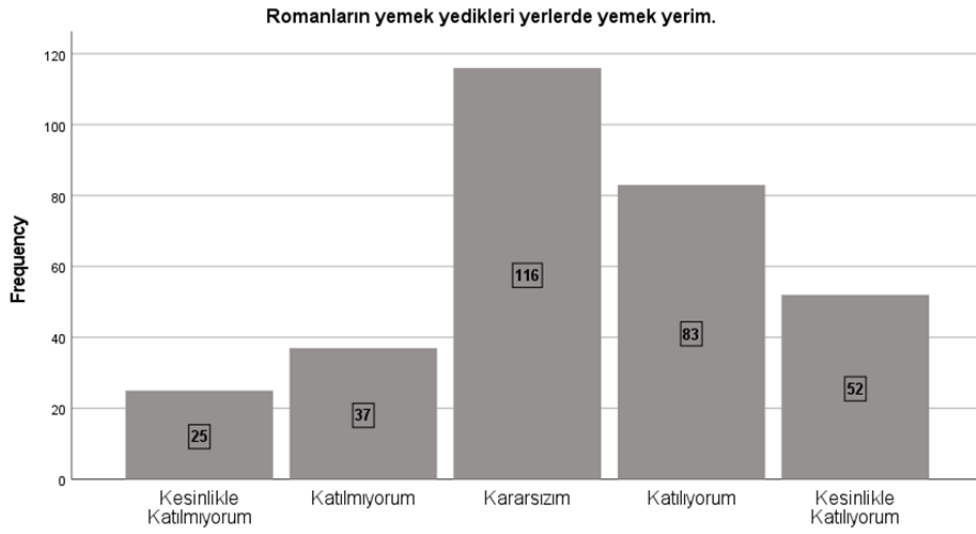
Grafik 3.2: Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yaparım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında katılımcılara “Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yaparım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %51'i Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yapabileceklerini ifade ederken, %31'i bu konuda kararsız olduklarını belirtmiş ve %18'i de Romanlarla aynı yerden alışveriş yapmayacağını ifade etmiştir. Grafiğe bakıldığında kararsızım ve katılıyorum yanıtlarının frekanslarının birbirine çok yakın olması dikkat çekmektedir. Bu durum, katılımcıların önemli bir kısmının bu konuda kesin bir görüşe sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların büyük kısmının Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yapma konusunda olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir.

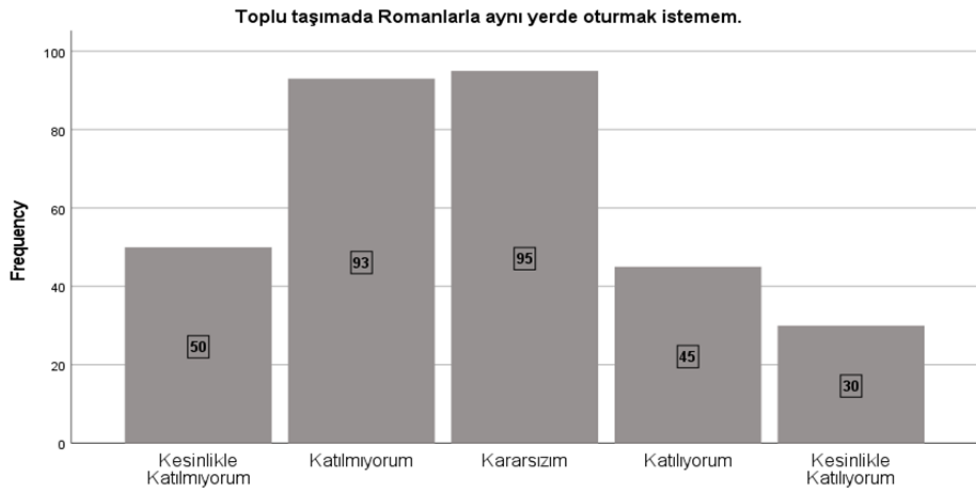
Grafik 3.3: Romanların yemek yedikleri yerlerde yemek yerim.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.3'te katılımcılara “Romanların yemek yedikleri yerlerde yemek yerim” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %17'si kesinlikle katılıyorum, %27'si katılıyorum yanıtı vermişken %12'si katılmıyorum, %8'i kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermiştir. Katılımcıların %36'sı bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Grafığe bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların önemli bir kısmının Romanların yemek yedikleri yerlerde yemek yeme konusunda kesin bir görüşe sahip olmadığını göstermektedir.

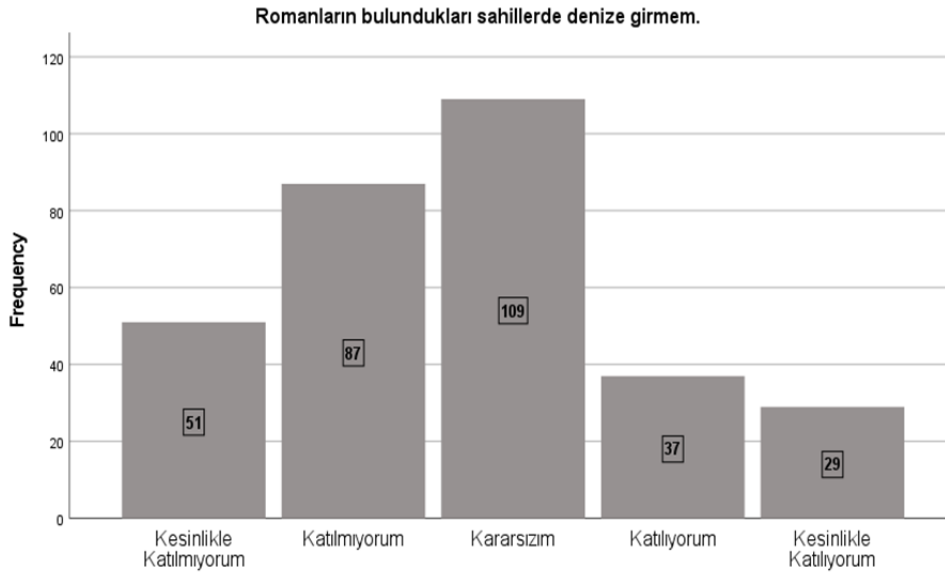
Grafik 3.4: Toplu taşımada Romanlarla aynı yerde oturmak istemem.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.4'te katılımcılara “Toplu taşımada Romanlarla aynı yerde oturmak istemem” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %46'sı katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vererek Romanlarla toplu taşımada aynı yerde oturmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %30'u bu konuda kararsız olduklarını belirtirken %24'ü Romanlarla toplu taşımada aynı yerde oturabileceklerini ifade etmiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayanların toplu taşıma araçlarında Romanlarla birlikte olmaktan hoşnut olmadıkları görülmektedir.

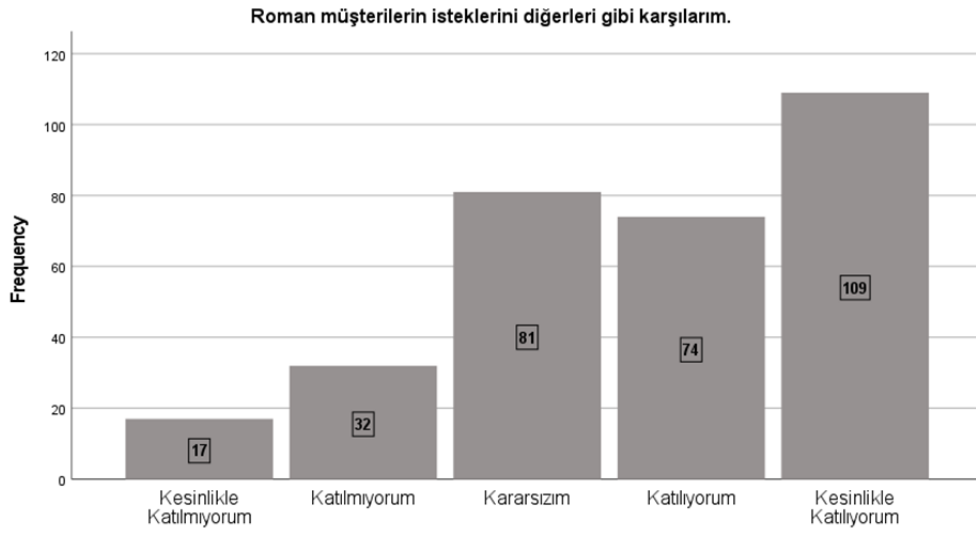
Grafik 3.5: Romanların bulundukları sahillerde denize girmem.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.5'te katılımcılara “Romanların bulundukları sahillerde denize girmem” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %16'sı kesinlikle katılmıyorum, %28'i katılmıyorum, %35'i kararsızım, %12'si katılıyorum ve %9'u kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Katılımcıların %21'inin Romanların bulundukları sahillerde denize girmediği görülürken, %44'ünün bu durumdan rahatsız olmadığı görülmektedir. Roman olmayanların Romanlarla ortak sahilleri paylaşma konusunda olumlu tutum sergiledikleri görülürken bu konuda kararsız olanların oranının da oldukça yüksek olması dikkat çekmektedir.

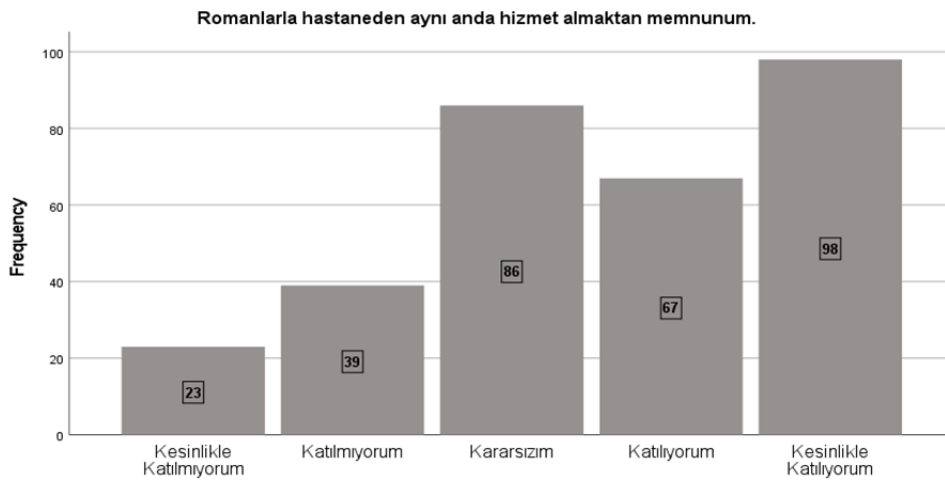
Grafik 3.6: Roman müşterilerin isteklerini diğerleri gibi karşılarım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.6’da katılımcılara “Roman müşterilerin isteklerini diğerleri gibi karşılarım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların % 35’i kesinlikle katılıyorum, %24’ü katılıyorum, % 26’sı kararsızım, % 10’u kesinlikle katılmıyorum ve % 5’i katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların büyük kısmının Roman müşterilerin isteklerini diğerleri gibi karşılama konusunda olumlu bir tutum sergilediği görülmektedir. Yönlendirilen ifadeye olumsuz tutum sergileyen katılımcıların oranının az olmasına rağmen kararsız olan katılımcıların oranının yüksek olması da dikkat çekmektedir.

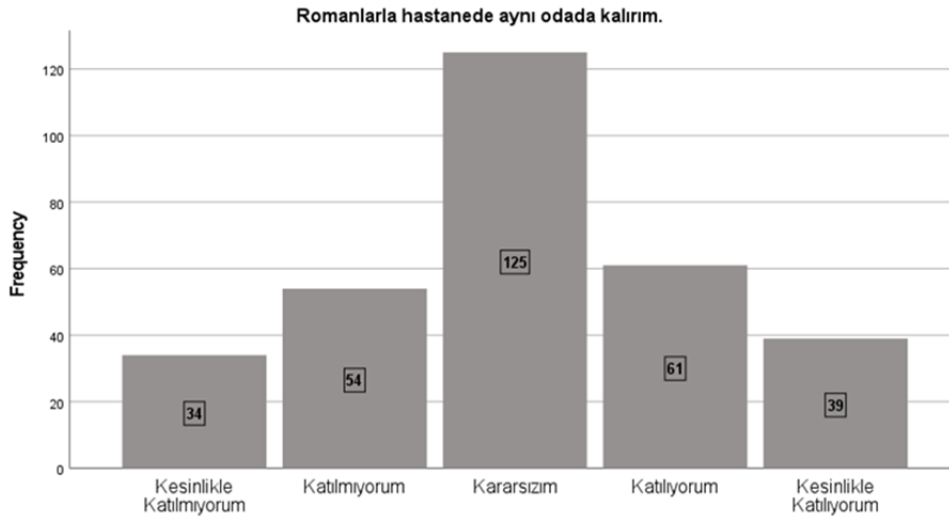
Grafik 3.7: Romanlarla hastaneden aynı anda hizmet almaktan memnunum.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.7’de katılımcılara “Romanlarla hastaneden aynı anda hizmet almaktan memnunun” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %31’i kesinlikle katılıyorum, %21’i katılıyorum, %27’si kararsızım, %12 si katılmıyorum ve %8’i ise kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre Roman olmayanlar Romanlarla hastanelerde aynı hizmeti almaktan memnun görülmektedir. Memnun olmayan katılımcı oranı düşük olmasına rağmen kararsız olan katılımcıların oranının yüksek olması dikkat çekmektedir.

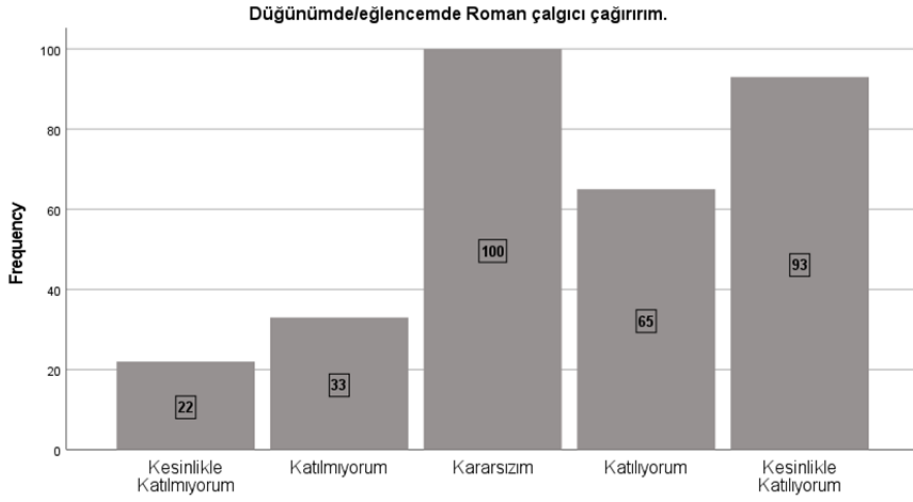
Grafik 3.8: Romanlarla hastanede aynı odada kalırım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.8’de katılımcılara “Romanlarla hastanede aynı odada kalırım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %12’si kesinlikle katılıyorum, %20 si katılıyorum, %40’ı kararsızım, %17’si katılmıyorum ve %11’i ise kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcılardan Romanlarla hastanede aynı odada kalmayı kabul edenler ile etmeyenlerin oranları birbirine çok yakın olmakla birlikte katılımcıların büyük çoğunluğu bu konuda kararsız tutum sergilemektedir.

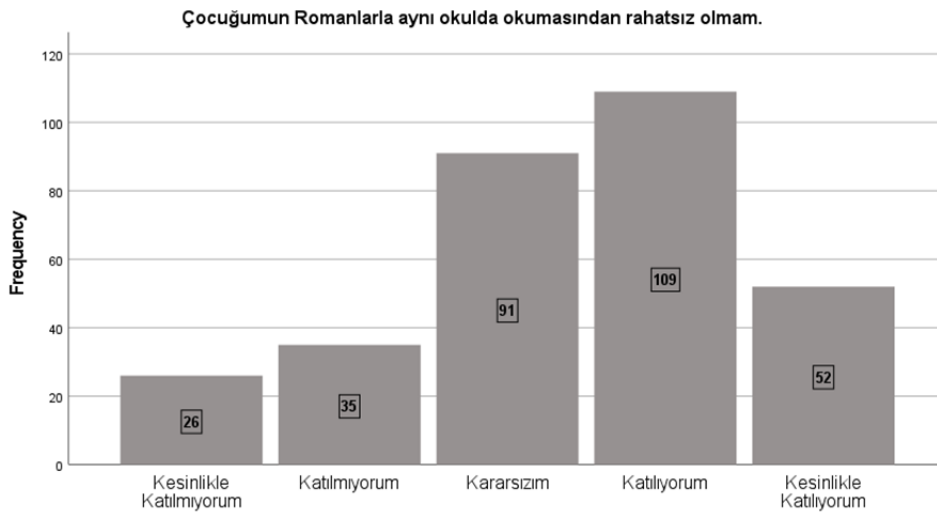
Grafik 3.9: Düğünümde/eğlencemde Roman çalgıcı çağırırım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.9’da katılımcılara “Düğünümde/eğlencemde Roman çalgıcı çağırırım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %30’u kesinlikle katılıyorum, %21’i katılıyorum, %32’si kararsızım, %10’u katılmıyorum ve %7’si kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Roman olmayanların düğün veya eğlencelerinde Roman çalgıcı çağırma konusunda olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Roman çalgıcı çağırma konusunda olumsuz tutum sergileyen oranın düşük olduğu görülmekle birlikte kararsızların oranının yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

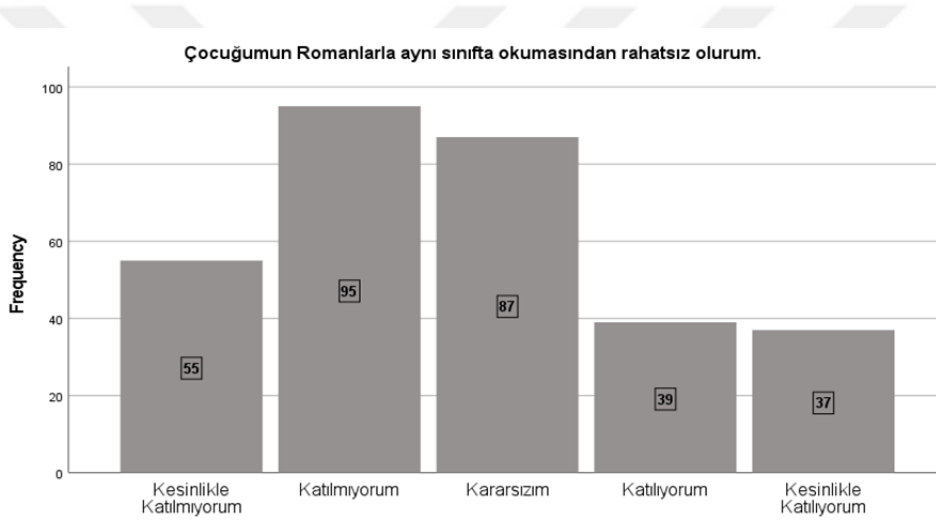
Grafik 3.10: Çocuğumun Romanlarla aynı okulda okumasından rahatsız olmam.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.10’da katılımcılara “Çocuğumun Romanlarla aynı okulda okumasından rahatsız olmam” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %17’si katılıyorum, %35’i kesinlikle katılıyorum, %29’u kararsızım, %11’i katılmıyorum ve %8’i ise kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayanların büyük çoğunluğunun çocuklarının Romanlarla aynı okulda okumasından rahatsız olmayacağı görülürken bu durumdan rahatsız olan katılımcıların oranının az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu konuda kararsız olan katılımcıların oranının da azımsanmayacak derecede yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

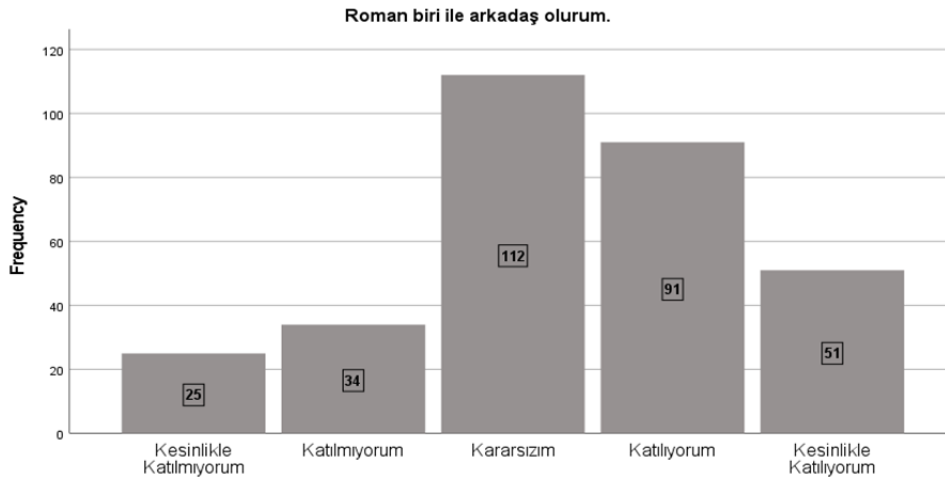
Grafik 3.11: Çocuğumun Romanlarla aynı sınıfta okumasından rahatsız olurum.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.11’de katılımcılara “Çocuğumun Romanlarla aynı sınıfta okumasından rahatsız olurum” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %12’si kesinlikle katılıyorum, %12’si katılıyorum, %28’i kararsızım, %30’u katılmıyorum ve %18’i ise kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayanların, çocuklarının Romanlarla aynı sınıfta okumasından rahatsız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumdan rahatsız olanların oranı yüksek olmamakla birlikte kararsız kalanların oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

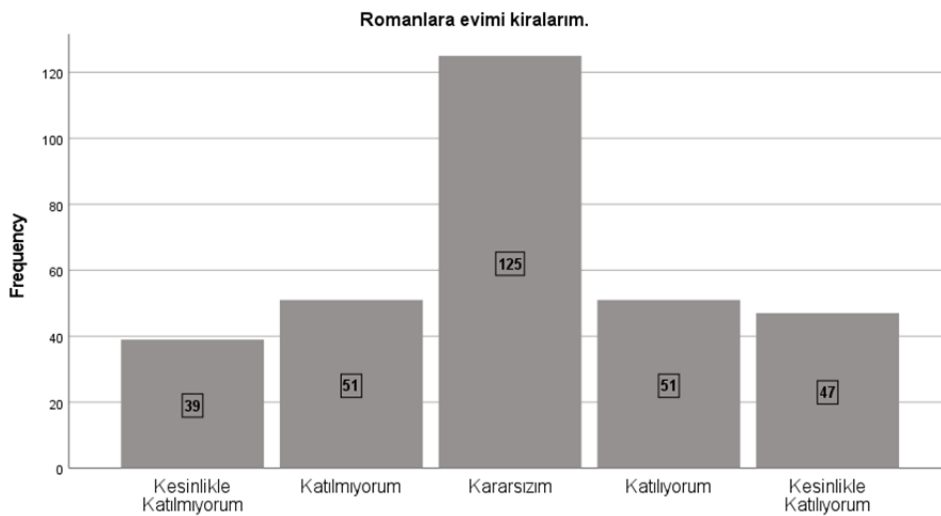
Grafik 3.12: Roman biri ile arkadaş olurum.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.12’de katılımcılara “Roman biri ile arkadaş olurum” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %16’sı kesinlikle katılıyorum, %29’u katılıyorum, %36’sı kararsızım, %11’i katılmıyorum ve %8’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayan katılımcıların büyük çoğunluğunun Romanlarla arkadaş olabileceği görülürken arkadaş olmayı istemeyenlerin oranının az olduğu görülmektedir. Buna karşılık Romanlarla arkadaşlık kurma konusunda kararsız olanların oranının yüksek olduğu da dikkat çekmektedir.

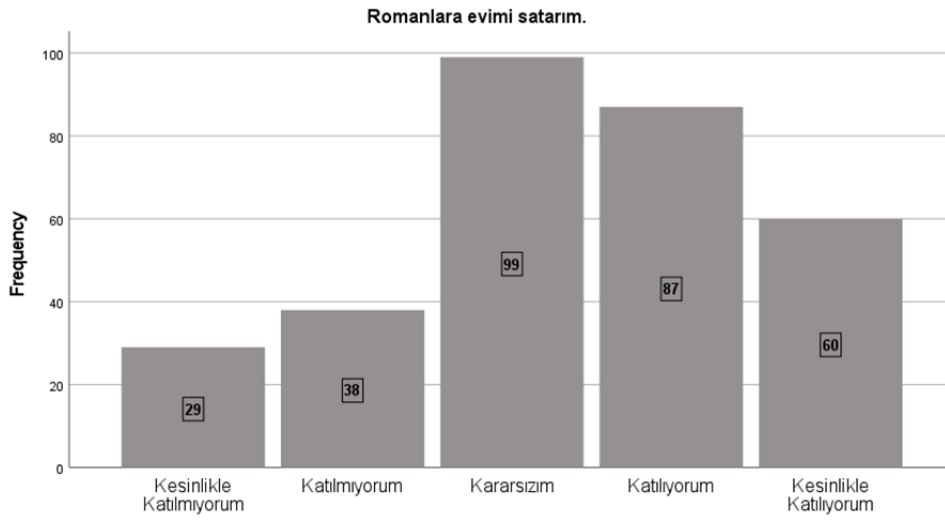
Grafik 3.13: Romanlara evimi kiralarım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.13'te katılımcılara “Romanlara evimi kiralarım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %15'i kesinlikle katılıyorum, %16'sı katılıyorum, %40'ı kararsızım, %16'sı katılmıyorum ve %13'ü kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayan katılımcıların büyük çoğunluğunun Romanlara evlerini kiralama konusunda kararsız olduğu görülürken Romanlara evini kiralayan katılımcılarla kiralamak istemeyen katılımcıların oranlarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

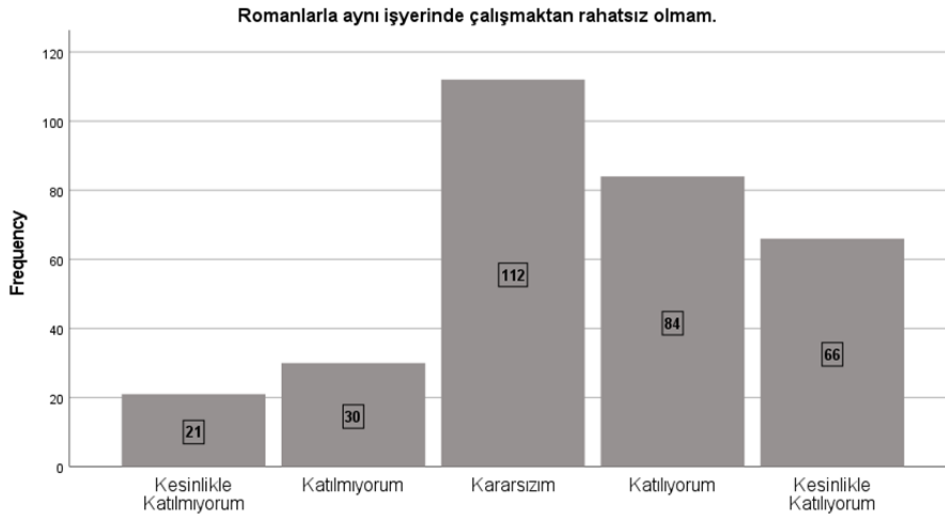
Grafik 3.14: Romanlara evimi satarım.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.14'te katılımcılara “Romanlara evimi satarım” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %19'u kesinlikle katılıyorum, %28'i katılıyorum, %32'si kararsızım, %12'si katılmıyorum ve %9'u kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Roman olmayanların Romanlara evlerini satma konusunda olumlu tutum sergiledikleri görülürken Evini satmak istemeyenlerin oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu konuda kararsız olan katılımcıların oranının yüksek olması da dikkat çekmektedir.

Grafik 3.15: Romanlarla aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam.

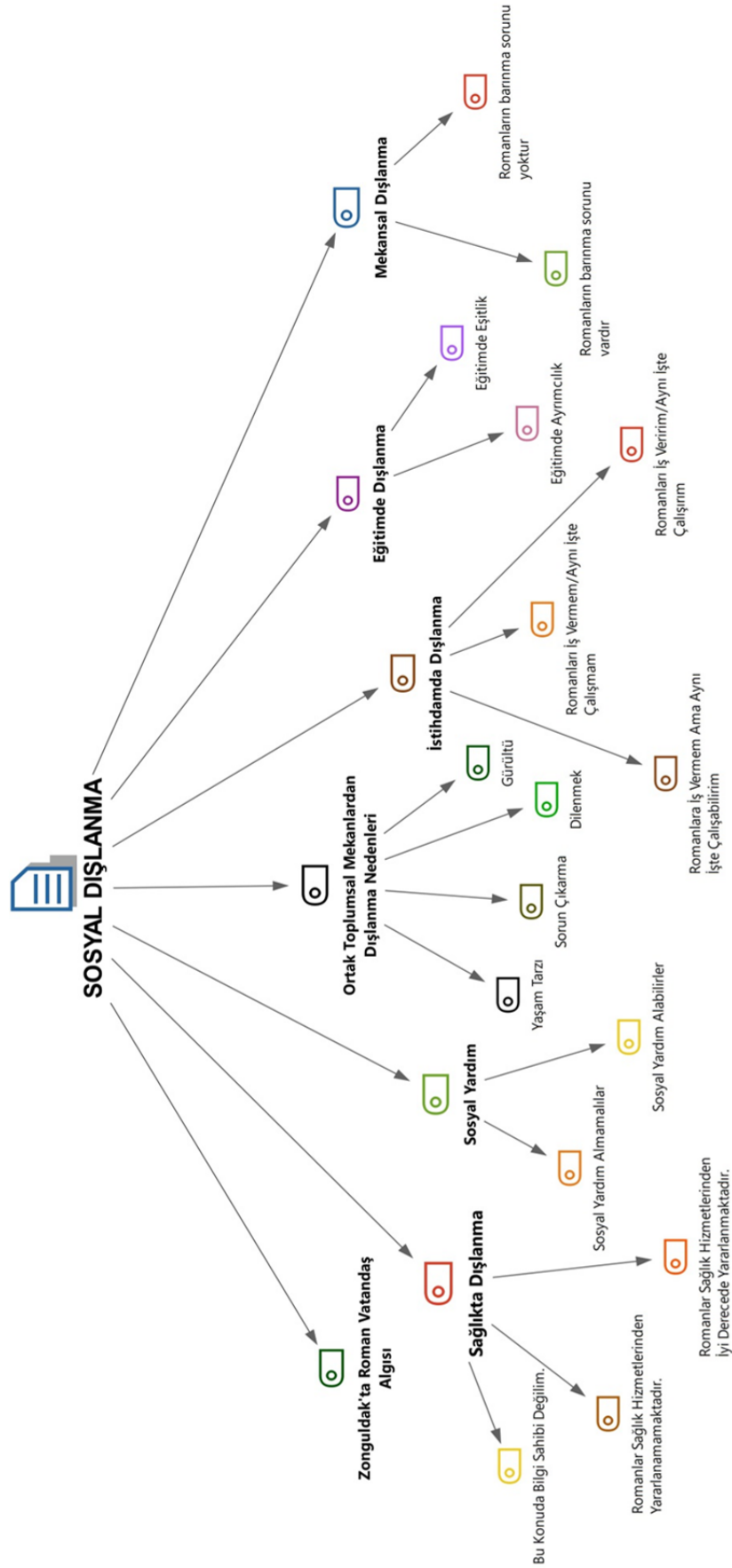
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 3.15’te katılımcılara “Romanlarla aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam” ifadesi yönlendirilmiştir. Katılımcıların %21’i kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum, %36’sı kararsızım, %10’u katılmıyorum ve %6’sı kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Grafiğe bakıldığında Roman olmayanların büyük çoğunluğu Romanlarla aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmamaktayken, rahatsız olan katılımcıların oranı oldukça düşüktür. Bu konuda kararsız olanların oranlarının da yüksek olduğu görülmektedir.

3.2. Nitel Bulgular

Çalışmanın bu kısmında 20 görüşülen ile yapılan görüşmelerin analizine yer verilmiştir. Romanlarda dışlanma, ayrımcılık ve ötekileştirmenin görünümelerini Roman olmayanların düşünce ve tutumlarıyla ortaya koymak amacıyla görüşülenlere sorular yönlendirilmiştir. Görüşülenlere yönlendirilen sorularda temel amaç Romanların barınma, eğitim, istihdam, sağlık ve mekânsal dışlanma ile karşı karşıya kalıp kalmadıklarını ve Zonguldak’ta Roman vatandaş algısını ortaya koymaktır. Görüşülenlerin yanıtları doğrultusunda kod şeması oluşturulmuştur. Kod şeması aşağıdaki gibidir:

Şekil 3.1: Kod Haritası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2.1. Mekânsal Dışlanma (Barınma)

Zonguldak'ta yaşayan Romanların barınma sorunları hakkında Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere, “*Romanların barınma sorunu olduğunu düşünüyor musunuz? Evet, ise, barınmanın Romanlara özel bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusu yönlendirilmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar “Mekânsal Dışlanma” teması altında incelenmiştir. Bu tema altında görüşme yanıtlarından “Romanların barınma sorunu vardır” ve “Romanların barınma sorunu yoktur” olmak üzere iki kod oluşturulmuştur.

Tablo 3.39: Mekânsal Dışlanma (Barınma)

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Mekânsal Dışlanma (Barınma)	Romanların barınma sorunu vardır.	• “Yaşam tarzlarından dolayı kendi tercihleri” • “Mahallelerindeki şartlar kötü, evler eski” • “Bir olay olduğunda yerlerini değiştiriyorlar” • “Dışlanma, ötekileştirme ve ayrımcılık” • “Kendi bölgelerinde olmak istemeleri” • “Kapalı grup olmaları” • “Kendi özelliklerinden kaynaklanıyor” • “Maddi yetersizlik”
	Romanların barınma sorunu yoktur.	• “Herkesin evi var” • “Her yerde oturabiliyorlar” • “Gecekondu hayatına alışıklar” • “İstedikleri zaman her yere ev yapabiliyorlar” • “Hayat tarzı itibarıyla bildikleri gibi yaşıyorlar”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.39’da Zonguldak’ta yaşayan Romanların barınma sorunları hakkında Roman olmayanların düşünceleri yer almaktadır. Görüşülenlerin 12’i Zonguldak’ta Romanların barınma sorunu olduğunu 8’i ise Romanların barınma sorunu olmadığını ifade etmiştir. Romanların barınma sorunu olduğunu düşünen görüşülenlerin yanıtlarına bakıldığında, Romanların yaşadıkları barınma sorununun nedenleri arasında Romanların yaşam tarzları, kenar mahallelere itilme, Roman mahallelerinin yaşam koşullarının kötü olması, evlerin eski olması, ötekileştirme, ayrımcılık, dışlanma, kapalı grup olmaları, kendi bölgelerinde yaşamak istemeleri, bireysel özellikler ve maddi yetersizlik gibi etmenlerin yer

aldığı görülmektedir. Romanların bu gibi nedenlerden dolayı barınma sorunlarının olmasının yanında barınmanın Romanlara özel bir sorun olmadığı, diğer vatandaşların da barınma sorunu ile karşı karşıya kaldıkları (K17) belirtilmiştir.

Zonguldak'ta Romanların barınma sorunlarının olmadığını düşünen görüşülenler ise Roman olan herkesin evi olduğunu, her yerde oturabildiklerini, Romanların gecekondü hayatına alışkın olduğunu ve Romanların hayat tarzları nedeniyle istedikleri gibi yaşayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında Romanların Roman olmayanlardan ayırıştırılmaları gerektiği, onların kendi aralarında da bağlantılarının kesilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durum Roman olmayanların Romanları mahallelerinde istemedikleri ve Romanların mekânsal dışlanma ile karşı karşıya kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

K9: “Vallahi düşünmüyorum. Çünkü onlar gecekondü hayatına alışkın insanlar. Oradan çıktıkları zaman onlar için farklı yerlerde yaşamak zor olur. Yani normal vatandaşlara sıkıntı yaşatırlar. Onları ayrı ayrı mahallelere de koymak gerekir, bir grup olarak değil de her mahallede ayrı aileler olarak. O zaman onların diğer insanlarla olan sorunları da çözülür. Yani grup olarak onların bağlantılarını kesmek gerekiyor.”

3.2.2. İstihdamda Dışlanma

Zonguldak'ta yaşayan Romanların istihdam sorunları hakkında Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere “Romanlara iş verir misiniz?, Romanlarla aynı işte çalışır mısınız?, Çalışma hayatında Romanlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?” soruları yönlendirilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar “İstihdamda Dışlanma” teması altında “Romanlara iş veririm/aynı işte çalışırım”, “Romanlara iş vermem ama aynı işte çalışabilirim”, “Romanlara iş vermem/aynı işte çalışmam” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.40: İstihdamda Dışlanma

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
İstihdamda Dışlanma	Romanlara iş veririm/Aynı işte çalışırım.	• “Yapabilecek düzgün biri ise veririm, çalışırım.” • “Çalışkanlar, çalışmalarından taviz vermezler.” • “Yeterliliği olduğu sürece veririm.” • “İş veririm, onlarla çalışırım ama onlar pek çalışma taraftarı değiller.” • “Temiz ve düzgün olanlara veririm.” • “Onlar da insan.”

		• “Ayrımcılık yapılmasını istemem.” • “Dışlamaya karşıyım.”
	Romanlara iş vermem ama aynı işte çalışabilirim.	• “Çok fazla sinirli ve tepkililer.” • “Zorluk çıkaracaklarını düşünüyorum, önyargılıyım. Birlikte çalışabilirim.” • “Her yeri talan eden insanlar, güvensizler.”
	Romanlara iş vermem/Aynı işte çalışmam.	• “Güvensizler, suç işlerler, pisler, kötü insanlar.” • “Hırsızlık ve yalan söyleme onlarda.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.40’da Zonguldak’ta yaşayan Romanların istihdam sorunları hakkında Roman olmayanların görüşleri yer almaktadır. Görüşülenlerin 15’i Romanlara iş verebileceğini ve aynı işte çalışabileceğini, 3’ü iş vermeyeceğini ama aynı işte çalışabileceğini, 2’si ise hem iş vermeyeceğini hem de aynı işte çalışmayacağını belirtmiştir. Görüşülenler, iş için yeterli donanıma sahip, çalışkan, temiz ve düzgün olan Romanlara iş verebileceğini ve birlikte çalışabileceğini ifade etmişler, ayrımcılık ve dışlamaya karşı olduklarını da belirtmişlerdir. Görüşülenlerin Romanlara iş vermeme ve aynı işte çalışmak istememe nedenleri arasında Romanların güvensizlik, yalan söyleme, hırsızlık, suça meyilli olma, sinirli ve tepkili olma, kişisel hijyene dikkat etmeme gibi olumsuz özellikleri ve Roman olmayanların bu konuda önyargılı olmasının yer aldığı görülmektedir. İş vermek istemeyen ama aynı işte çalışabilirim diyen görüşülenler ise birlikte çalışma konusunda istekli olmamakla birlikte mecbur kaldıklarında çalışabileceklerini ifade etmişlerdir.

Görüşülenlere yönlendirilen “*Çalışma hayatında Romanlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?*” sorusuna ise 19 kişi pozitif ayrımcılık yapılmaması gerektiğini, herkese eşit şartlarda davranılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Romanlara pozitif ayrımcılık yapılması halinde bu durumun diğerleri tarafından bilinmesi durumunda Romanlara karşı daha kötü davranılabileceği belirtilmiştir. Romanlara istihdam konusunda pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini ifade eden bir katılımcının yanıtı ise şöyle olmuştur:

K4: “Normalde hiçbir şekilde pozitif ayrımcılık yapılmaması lazım herkes eşit olması gerekir ama Romanlar çalışma hayatından dışlandıkları için, işe alınmadıkları için devlet onlara ayrı bir kontenjan açıp onların da daha fazla işe katılmasına yardımcı olmalı. Romanlara ayrımcılık yapıldığından dolayı işlerde çalışmıyorlar, onları daha çok eziyorlar, onları Roman oldukları için dışlıyorlar.”

3.2.3. Eğitimde Dışlanma

Zonguldak'ta yaşayan Romanların eğitim sorunları hakkında Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere “Romanların diğer çocuklarla aynı okulda eğitim görmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?, Çocuğunuzun Romanlarla aynı okulda okuması konusunda düşünceleriniz nelerdir?” soruları yönlendirilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar “Eğitimde Dışlanma” teması altında “Eğitimde Eşitlik” ve “Eğitimde Ayrımcılık” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.41: Eğitimde Dışlanma

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Eğitimde Dışlanma	Eğitimde eşitlik	• “Herkesin eşit şekilde eğitim görme hakkı var.” • “Romanlar kötü diye bir şey yok, normal ailelerden de kötüler var.” • “Ayrımcılık yapmak doğru değil. Romanlar için birlikte okumak artı olabilir.” • “Kaynaşmalar, topluma uyum sağlarlar ve kötü davranışlar yapmazlar.” • “Romanlarla okudum, sorun çıkarmıyorlardı.” • “Farklı kültürden insanlar aynı paydada buluşabilirler.”
	Eğitimde ayrımcılık	• “Zarar veriyorlar. İki Roman çocuk Roman olmayan çocuğu sıkıştırmışlardı.” • “Romanlarda hırsızlık, dilenme, yalan, kavga çok fazla. Çocuğuma kötü örnek olsunlar istemem.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.41’de Zonguldak’ta yaşayan Romanların eğitim sorunları hakkında Roman olmayanların görüşleri yer almaktadır. Görüşülenlerin 17’si eğitimde eşitlik tutumunu benimserken, 3’ü eğitimde ayrımcılık tutumunu benimsemektedir. Eğitimde eşitlik tutumunu benimseyen görüşenler ayrımcılık yapmayı doğru bulmamakta, farklı kültürden insanların eğitim yoluyla ortak paydada buluşabileceğini, toplumsallaşmanın sağlanabileceğini, Romanları kötü olarak damgalamanın doğru olmadığını ve birlikte okumanın Romanlar için faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Eğitimde ayrımcılık tutumunu benimseyen görüşülenler ise bu tutumun Romanların hırsızlık, dilenme, yalan söyleme, kavga, zarar verme vb. olumsuz özelliklerinden ve Romanların çocuklarına kötü örnek olmasını istememelerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Görüşmelerde Romanların eğitimi ile ilgili iki nokta dikkat çekmiştir. Bunlardan ilki, bir okulda Romanların sayısının çok olmasının sorunlara yol açacağı düşüncesi ve bunun getirdiği tedirginlik. Bu konuda görüşenin verdiği yanıtlardan bazıları şöyledir:

K6: “Çoğunluk oldukları zaman diğer çocukları da etkileyecekleri için bir sınıfta çoğunluk olmalarını istemem. Çocuğumun Romanlarla okumasını pek istemem. Çocuğum daha güzel bir şekilde eğitimi alsın, kavga etmesin ve Roman çocuklarından zorbalık görmesin. Çünkü benim çocuğum bulaşmasa onlar gelip bulaşacaklar gibi geliyor bana.”

K9: “Onları grup olarak değil ayrı ayrı okullara dağıtmak lazım. Onlar bir arada olduğu zaman mesela 3 tanesi bir arada olduğu zaman sıkıntılar çıkaracaklar. O yüzden bir okulda bir tane Roman çocuk olmalı. Romanlarla çocukların aynı okulda okuyabilirler. Ama sadece bir kişi olabilir. Çünkü dediğim gibi birden fazla olduklarında uyum sağlama problemi olacak.”

Dikkat çeken bir diğer nokta ise Zonguldak’ta Romanlara ait bir okul olmasıdır. Görüşülenlerin bu konudaki ifadelerinden bazıları “Romanlara ait bir okul olduğunu biliyorum, Uzunmehmet İlkokulu. Ama onların mahalleleri orada olduğu için o okulda okuduklarını düşünüyorum.”, “Onlara ayrı mahalle, ayrı okul yapılmış.” şeklindedir. Görüşülenlerin verdiği yanıt incelendiğinde böyle bir okulun oluşmasında adrese dayalı kayıt sisteminin etkili olduğu görülmektedir. Bu durum Romanların yaşadıkları mekânsal dışlanmanın eğitime de etki ettiğini, Romanların eğitimde de dışlanma yaşadığını göstermektedir.

3.2.4. Sağlıkta Dışlanma

Zonguldak’ta yaşayan Romanların sağlık alanında yaşadıkları sorunlar hakkında Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere “Romanların sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlandığını düşünüyor musunuz?” sorusu yönelendirilmiştir. Soruya verilen yanıtlar “Sağlıkta Dışlanma” teması altında “Romanlar sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlanmaktadır” ve “Romanlar sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.42: Sağlıkta Dışlanma

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Sağlıkta Dışlanma	Romanlar sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlanmaktadır	• “Son derece iyi yararlandıklarını düşünüyorum.” • “Bu konuda ayrımcılık yaşadıklarını düşünmüyorum.” • “Sosyal devlet olduğu için yeşil kart gibi alternatiflerden yararlanıyorlar.”
	Romanlar sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır	• “Sigortaları ve düzenli işleri olmadığı için yararlanamıyorlar. Doktorların ya da sağlık personelinin Roman onlara karşı tepkili olacağını da düşünüyorum. Yani Roman oldukları için pis oldukları için bakmak istemeyebilirler, ilgilenmek istemeyebilirler.” • “Hastanelerde dışlanıyorlar.” • “Hayır, hatta onların hastaneye gittiklerini de düşünmüyorum.” •
	Bu konuda bilgi sahibi değilim	• “Herkes kadar yararlanabiliyorlardır diye düşünüyorum.” • “Hiç hastanede falan denk gelmedim.” • “Bu konu hakkında bilgim yok.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.42’de Zonguldak’ta yaşayan Romanların eğitim sorunları hakkında Roman olmayanların görüşleri yer almaktadır. Görüşülenlerin 14’ü Romanların sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlandıklarını, 4’ü yararlanamadıklarını 2’si ise bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Romanların sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlandığını düşünenler, Romanların sağlık alanında ayrımcılığa uğramadıklarını ve sosyal devletin yeşil kart gibi imkânlarından yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Romanların sağlık hizmetlerinden yararlanamadıklarını söyleyen görüşenler ise bu durumun Romanların düzensiz işlerde çalışması, sağlık sigortalarının olmaması, sağlık personelinin Romanlara olumsuz tutumları ve dışlanma vb. nedenlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

3.2.5. Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma

Zonguldak’ta yaşayan Romanların ortak toplumsal mekânlarda yaşadıkları sorunlar hakkında Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere “*Romanların ortak toplumsal alanlarda/mekânlarda insanları rahatsız ettiğini düşünüyor musunuz?*” sorusu yönlendirilmiştir. Soruya verilen yanıtlar “Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma Nedenleri” teması altında

“Yaşam Tarzı”, “Sorun Çıkarma”, “Dilenmek” ve “Gürültü” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.43: Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma Nedenleri

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Ortak Toplumsal Mekânlardan Dışlanma Nedenleri	Yaşam tarzı	“Aslında bütün sorun hep aynı yere geliyor; onların yaşam tarzları ve çok rahat olmaları. Yetiştikleri çevreye saygı anlamında, karşısındaki insana saygı anlamında Romanlar biraz zayıf. Bazen rahatsızlık verebiliyorlar. Bir mekânda oturuyorlarsa yan masadakine biraz saygısızlık yapabiliyorlar.”
	Sorun Çıkarma	“Roman bir çocuk geldi, izin istemeden yediğimiz şeylerden aldı. Bunlar böyle sağa sola sataşıyorlar.” “Uyardığımız zaman, nazik bir şekilde de uyarsan bile saldırganlaşabiliyorlar.” “Onlarda komşu kavgaları falan çok oluyor.” “Para isteyenler vermeyince küfür ediyor ya da saldırıyor.”
	Dilenmek	“Dilenci çocuklar geliyorlar...” “Küçük çocuklar bir şeyler istiyorlar.” “Çoğu dileniyor ve çok ısrarcı oluyorlar.”
	Gürültü	“Yanına geliyorlar bağırlıyorlar, çekil falan diyorlar.” “Çok sesli olmaları rahatsız ediyor.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.43’te Zonguldak’ta yaşayan Romanların ortak toplumsal mekânlardan dışlanma nedenleri hakkında Roman olmayanların görüşleri yer almaktadır. Romanların yaşam tarzları, sorun çıkarmaları, dilenmeleri ve gürültü yapmaları bütün katılımcılar tarafından Romanların ortak toplumsal mekânlardan dışlanma nedenleri olarak ifade edilmiştir.

3.2.6. Sosyal Yardım

Zonguldak’ta yaşayan Romanların sosyal yardım almaları konusunda Roman olmayanların düşüncelerini öğrenmek amacıyla görüşülenlere “Romanların devletten yardım almaları (sosyal yardımlar) konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yönlendirilmiştir. Soruya verilen yanıtlar “Sosyal Yardım” teması altında “Sosyal yardım alabilirler” ve “Sosyal yardım almamalılar” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.44: Sosyal Yardım

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Sosyal Yardım	Sosyal yardım alabilirler	• “Bence gerçekten ihtiyaçları varsa alsınlar, durumları kötü olarak görünüyor, dileniyorlar, kâğıt falan topluyorlar. O yüzden bence almalarında bir sakınca yok.” • “Romanlar genelde ihtiyaç sahibidir. Zonguldak Valiliği genelinde yardım veriliyor, bizlerin de yardım ettiklerimiz var. Yardım almaları iyidir.” • “İhtiyacı olan herkes devletten yardım alabilir. Bu iş Roman olup olmamaya bakmıyor.” • “Normal bir vatandaş nasıl yardım alıyorsa onlar da aynı şekilde yardım almalı. Ayrıcalık tanınmamalı, diğer insanlarla eşit olmalı.”
	Sosyal yardım almamalılar	• “Devletin yardım etmesini istemem.” • “Ben açıkçası çalışınlar diye düşünüyorum. Onlar yardım aldıkları için de çalışmazlar çünkü. Tembel insanlar onlar yani. Zaten düzgün işlerde çalıştıkları da yok, duramıyorlar işlerde. O yüzden yardım verilmemeli. Ama durumu çok kötü hasta olan varsa yaşlı olan varsa onlara verilmeli.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.44’te Zonguldak’ta yaşayan Romanların devletten sosyal yardım almaları konusunda Roman olmayanların görüşleri yer almaktadır. Görüşülenlerden 18’i sosyal yardım alabileceklerini 2’si ise sosyal yardım almamaları gerektiğini belirtmiştir. Görüşülenler Romanların ihtiyaç sahibi olması, ekonomik durumlarının kötü olması vb. nedenlerden dolayı sosyal yardım alabileceklerini ve diğer vatandaşlarla eşit şekilde yardım almaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Sosyal yardım almalarını istemeyenler ise Romanların çalışmak istemediklerini ve yardım alırlarsa çalışmayacaklarını belirtmişler, bu nedenle Romanlara sosyal yardımlarda bulunulmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

3.2.7. Zonguldak’ta Roman Vatandaş Algısı

Zonguldak’ta Roman vatandaş algısını Roman olmayanların gözünden öğrenmek amacıyla görüşülenlere “Zonguldak’ta yaşayan Romanlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yönlendirilmiştir. Soruya verilen yanıtlar “Zonguldak’ta Roman Vatandaş Algısı” teması altında “Olumlu Düşünceler” ve “Olumsuz Düşünceler” kodları oluşturularak incelenmiştir.

Tablo 3.45: Zonguldak'ta Roman Vatandaş Algısı

Tema	Kod	Görüşülenin Yorumu
Zonguldak'ta Roman Vatandaş Algısı	Olumlu Düşünceler	• Yardımseverler, birbirlerine bağları çok fazladır. • Dinine bağlı insanlar. Onlar cenazelerini bir gün bekletirler bir gün sonra defnederler ve o günü yemekler kaynar, sabah misafirler ağırlanır, ikramlarda bulunur.” • “Müziğe yetenekleri oldukça fazla. Ellerinden tutarsanız her işte başarılı olabilirler.” • “Roman olmayanlar isteseler Romanlarla birlikte güzel bir şekilde yaşayabilirler bunlar karşılıklı. Ben Romanların içinde büyüdüm. Ben hayatta ayrımcılık yapmadım. Hatta onların arkalarındayım, onları bazı konularda destekliyorum da.”
	Olumsuz Düşünceler	• “Bana çok büyük zararları yok ama sadece rahatsız ediyorlar. Yaşam tarzlarından dolayı bu rahatsızlık. Çünkü toplumla iç içe değiller. Çok rahatlar, farklı bir dünyada gibiler.” • “Zonguldak'ta Romanların yaşam şartları kötü, onun farkındayım. O yüzden etrafta Roman çocukların dilendiğini de görüyorum.” • “Sinirli, saygısız ve saldırganlar.” • “Temizlik ve hijyen konuları biraz azdı.” • “İnsanlar onlara karşı önyargılılar, ayrımcılık yapıyor ve dışlanıyorlar, bunu görebiliyorum.” • Topluma entegre değiller, içlerinde kapalı bir gruplar.” • “Komşum olarak onları istemem.”

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.45'te Zonguldak'ta Roman vatandaş algısı ile ilgili Roman olmayanların görüşlerine yer verilmiştir. Görüşülenlerden bazıları bu konuda olumlu düşüncelere sahipken bazılarının olumsuz düşüncelere sahip olduğu görülmektedir. Zonguldak'ta yaşayan Romanların olumlu özellikleri müziğe yetenekli olma, yardımseverlik, birbirlerine bağlı olma, dinlerine bağlı olma, misafir ağırlama, ikramda bulunma, komşuluk ve arkadaşlıklarının iyi olması olarak ifade edilmiştir. Romanların olumlu özelliklerinin, onların Roman olmayanlarla iletişim ve etkileşim kurma konusunda oldukça etkili olduğu düşünülmektedir.

Romanlar konusunda görüşülenlerin olumsuz düşünceye sahip olmalarında Romanların bazı olumsuz özelliklerinin etkili olduğu görülmektedir. Görüşülenlere göre bu olumsuz özellikler arasında Romanların yaşam tarzları, rahatsız etme, fazla rahat olmak, dilenmek, saldırganlık, hijyene dikkat etmeme, kapalı toplum yapısı, saygısızlık ve küfür etme yer almaktadır. Bunların yanında Zonguldak'ta Romanların yaşam şartlarının ve ekonomik durumlarının kötü olduğu, Romanlara karşı önyargı, ayrımcılık ve dışlanmanın olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Görüşülenlerin Zonguldak'ta yaşayan Romanlar ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

K3: “Roman vatandaşların hareketli yapıları vardır. Ben çarşıya falan giderim neredeyse hepsi beni tanır. Hocam falan derler yanıma gelirler. Onlar olumsuz bir şey gördüklerinde çabuk parlarlar ama ben onlara desem ki bir sorun var 10 dakika içinde 100 kişi gelirler yardım ederler. Birbirlerine bağlı çok fazladır. Düşünleri, cenazeleri aşırı kalabalıktır. İstanbul ve Ankara'daki kişiler bile gelir. Bende en az 100 tane Roman vatandaşının numarası vardır. Bunların arasında hemşirelik yapan avukatlık yapan kardeşlerimiz de var. Bunlar dışlandıkları için, biraz temizlikten vesaire geri kalmışlar. İkinci Makas denilen bir bölgede kalıyorlardı, iç içe yaşadıkları için temizlik ve hijyen konuları biraz azdı. İyi olan tarafları da vardı. Çoğunun evine girdiğimde benim evimden düzgün olan evler de vardı. Namaz kılan, oruç tutan, dinine bağlı insanlar da vardı. Cenazelerine sahip çıkan insanlar da vardı. Onlar cenazelerini bir gün bekletirler bir gün sonra defnederler ve o günü yemekler kaynar, sabah misafirler ağırlanır, ikramlarda bulunur. Aslında Anadolu kültürünün birçok özellikleri onlarda da var. Birçoğu maddi yetersizliklerden dolayı çocuklarını okutamamışlar. Müziğe yetenekleri oldukça fazla. Ellerinden tutarsanız her işte başarılı olabilirler. Desteğe ihtiyaçları var.”

K7: “Bu grup zamanla gelişmiş, büyümüş ve devletimiz büyük bir gruba bakmak mecburiyetinde. Onlar çalışmak mecburiyetindeler ama istenmemişler. Onlar farklı bir kültürler ve diğer kültürlerde farklı olanı istemeyebilirler. Romanlar da kendilerine başka yol çizmeye çalışmışlar. Onlara iş vermemişler, ev vermemişler. Bu demek değil ki yaptıkları şey doğrudur. Çünkü hepsi aynı yoldan gitmiyorlar, hepsi kötü değil. Ama bazıları yanlış tarafa kaymışlar. Bu da bütün grubu karalamış. Zonguldak'ta 5-10 yıl öncesi ile şimdiki Romanlar arasında farklar var. Kültür etkileşim gerektiren bir şey. Onlar da burada diğer kültürlerden etkilendiler. Diğer insanların yaşadıkları yaşam tarzına bakıp kendi yaşam tarzlarına bakıyorlar ve haliyle değişim içerisine giriyorlar. 20 sene önce giydikleri etek ile pantolon ile şimdi giydikleri etek, gömlek, pantolon aynı değil. Onlar da değişiyorlar. Ama onların entegre olabilmeleri için grubun dağılması lazım. Çünkü grubu bir arada tuttuğunuzda diğer vatandaşlar tarafından antipati doğuruyor. İki taraf için de bu geçerli. Biri kendini kapattığı için açılmıyor, diğeri de dışarı çıkmadıkları için onlara antipatik geliyor. Bu bütün şehirler için geçerli. O yüzden Romanların dağılması lazım, farklı yerlerde olmaları lazım, bir arada durmamaları lazım. Onları dağıtmazsanız hiçbir şekilde çözüm oluşturamazsınız.”

K8: “Onlar kendi yaşam tarzlarını yaşamayı çok seviyorlar. Her türlü ortamda kendi yaşamlarını yaşamayı seviyorlar. Müdahale edilmesini asla istemiyorlar ve kabul etmiyorlar. Onlar Zonguldak'ta istedikleri hayatı yaşıyorlar. İnsanlar da artık onları benimsedi. Onlara nasıl davranılması gerektiğini insanlar kavradı. İnsanlar bir şey olduğunda uyardıktan ziyade saldırganlaşacakları için hiçbir şey dememeyi de öğrendi. Romanlarla bir kavga olduğu zaman, bir tartışma olduğu zaman bir anda onların hepsi toplanıyorlar. O yüzden onları kendi haline bırakıp iletişime geçmemek, uyardırmamak, kişinin kendisinin oradan uzaklaşması gibi halk da çözümler buldu.”

K12: “Son yıllarda topluma oldukça entegre olduklarını düşünüyorum. Artık daha iç içe yaşamaya başlandı. Bizim bulunduğumuz sektörde de çıraklar vesaire oldukça yaygın bir şekilde artık. Bence bu güzel bir şey. Bence Zonguldak'ta Romanlar artık topluma entegre olmuşlar. Aslında her şey karşılıklı, tek taraflı olan bir şey değil. Romanlar diğerlerini ötekileştiriyor, diğerleri Romanları ötekileştiriyor, bu iş karşılıklı.”

K14: “Bayağı dışlanmışlar bence. Hepsini bir yere toplamışlar. Onlara ayrı mahalle, ayrı okul yapılmış. Bence Zonguldak'ta Romanlar çok fazla dışlanıyorlar. Aslında onların iyi yönleri de var. Müzik falan yapıyorlar, insanlar eğlendiriyorlar,

bu güzel bir şey bence. Ama insanların Romanlara bakış açısı oldukça kötü. Bizim mahallede Romanlar var mesela onlarla arkadaş olmak istemiyorlar. Pistir, hırsızdır vesaire gibi şeylerden dolayı evlerine almak istemiyorlar. O yüzden onların burada çok dışlandığını düşünüyorum.”

SONUÇ

Toplumda Roman vatandaş algısının ve sosyal dışlanmanın anlaşılması, dışlanmaya karşı çözüm yollarının ve sosyal politikaların geliştirilmesi açısından önemlidir. Romanlar üzerine birçok akademik çalışma yapılmış, sosyal politikalar geliştirilmiş ve raporlar hazırlanmıştır. Ancak Roman nüfusunun yoğunlukta olduğu illerde yapılan çalışmalara dışlananın bakış açısı hâkim olmuştur. Oysaki sosyal dışlanma gibi bir olgu dışlanan kadar dışlayanın da bakış açısının anlaşılmasını gerektirir. Zonguldak ilinde hatırı sayılır bir Roman nüfusu bulunmakla birlikte Roman olmayanların onlarla etkileşimi ve iletişimi, Roman algıları araştırmanın bulgularında ortaya konulmuştur. Nicel ve nitel olarak ortaya konulan bu bulguların karma yöntem ile değerlendirilmesinin ve tartışılmasının konunun daha iyi anlaşılmasında etkili olacağı düşünülmüştür.

Roman olmayanların Romanlar hakkındaki algılarının ortaya konulduğu çalışmamızda, birçok araştırmada ortaya konulan barınma, eğitim, istihdam, sağlık, sosyal yardım ve politikalar şeklinde gruplandırılan sorunlarla birlikte ortak toplumsal mekânlar ve Roman algısı konuları tartışılmıştır.

Çalışmamızda ilk olarak kullanılan ölçekler ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmış, Zonguldak'ta yaşayan kadınların, Romanların iş ve ev ararken, sokakta, alışverişte, okulda, iş yerinde, oturdukları mahallelerde ve kendi kültürlerini yaşarken ayrımcılık yaşadıkları konusunda erkeklere göre daha yüksek bir bilince sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızın nicel bulgularında cinsiyetin ayrımcılık konusunda etkili olduğu, Roman olmayan kadınların erkeklere göre Romanlara ayrımcılık yapıldığı konusunda daha yüksek bilince sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgularda yaşın Romanlara karşı sosyal baskınlık yönelimi, ayrımcılık algısı ve kolektif ayrımcılık algısı üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zonguldak'ta 39-45 yaş aralığındaki katılımcıların Romanlara karşı sosyal baskınlık yönelimlerinin 46-52 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu, 18-24 ve 32-38 yaş gruplarının 53-59 yaş aralığındaki kişilere göre ayrımcılık algılarının daha yüksek olduğu ve 32-38 yaş grubunun 53-59 yaş grubundakilere göre yüksek düzeyde kolektif ayrımcılık algısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularında eğitimin Romanlara karşı sosyal baskınlık yönelimi ve bireysel ayrımcılık üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zonguldak'ta ortaokul ve lise düzeyindeki katılımcıların Romanlara karşı sosyal baskınlık yönelimlerinin üniversite düzeyindeki katılımcılara göre yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite düzeyindeki katılımcılar okuryazar ve lise düzeyindeki katılımcılara göre Romanlara yönelik yüksek düzeyde bireysel ayrımcılık gösterirken, okuryazar olanların ise lise düzeyindekilere göre Romanlara yönelik yüksek düzeyde bireysel ayrımcılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre medeni durumun sosyal mesafe yönelimi, sosyal temas ve ayrımcılık algısı üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mesleğin ise Romanlara karşı sosyal baskınlık yönelimi üzerinde etkisi olduğu görülmüş, Zonguldak'ta psikolog olan katılımcıların esnaf, öğrenci, ev hanımı, işçi, sağlık çalışanı, öğretmen, özel sektör, emekli, satış danışmanı, terzi ve garson mesleğini icra edenlere göre düşük sosyal baskınlık yönelimi gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan görüşmelerde de Romanların barınma, istihdam, eğitim, sağlık ve ortak toplumsal alanlarda sorunlarla karşı karşıya kaldıkları, görüşülenler tarafından ifade edilmiştir. Bulgulardan hareketle Zonguldak'ta Romanların barınma, istihdam, eğitim, sağlık ve ortak toplumsal alanlarda sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Barınma

Çalışmamızda Roman olmayan katılımcılar, Romanların barınma sorunları olduğunu ifade etmişlerdir. Nicel bulgulara göre Zonguldak'ta Roman olmayanların Romanlara evlerini kiralama konusunda kararsız kaldıkları, evlerini kiralamak isteyenlerin oranının ise oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Zonguldak'ta yaşayan Romanların "*esmer vatandaşa ev verilmez*" gibi ibarelerle mekânsal dışlanmayla karşı karşıya oldukları düşüncesini (Dirimeşe, 2022, s. 11-12) desteklemektedir. Romanlara ev kiralamak istenmemesi barınma sorununun nedenleri arasında yer almaktadır. Nitel bulgularda ise Romanların barınma sorunu olduğunu ifade eden katılımcıların oranının yüksek olduğu görülmüştür. Bu sorunun Romanların yaşam tarzları, kültürleri, bireysel

özellikleri ve ekonomik durumlarının kötü olması gibi nedenlerden kaynaklandığı görülürken Roman olmayanların ötekileştirme, dışlama ve ayrımcılık tutumlarının da barınma sorununa neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Barınmada yaşanan bu sorunların, Roman alt kültürünün ve yaşam şeklinin Roman olmayanlar tarafından kabul edilmemesinden kaynaklandığını gösterdiği söylenebilir. Özellikle kirlilik, düzensizlik, aşırı gürültü yapmaları onların yaşam tarzları olarak görülmektedir. Bu durum Romanların mekânsal dışlanmasının nedenleri arasında yer almaktadır. Araştırmanın bulgularında yer alan 32-38 yaş grubu katılımcıların 53-59 yaş grubuna göre kolektif ayrımcılık puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Zonguldak nüfusunun giderek azalması, kalabalık yerleşim alanlarının daralması, işsizlik vb. nedenlerle sosyalleşme ortamlarının ayrışması daha genç olan nüfusun ayrımcılık farkındalığının artmasına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca dışlanma, ötekileştirme ve ayrımcılık konusunda genç nüfusun yükselen eğitim seviyesi ve sosyal medya aracılığıyla da bu farkındalığının yükseldiğini söylemek mümkündür.

Çalışmamızda Romanların barınma sorunu olduğunu düşünenlerin yanında bunun aksini düşünenlerin de olduğu görülmüştür. Anket bulgularına göre Roman olmayan bazı katılımcıların Romanlara ev satma konusunda olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında bulgulara bakıldığında Romanların yaşam tarzları nedeniyle her yerde yaşayabildikleri ve Romanlardan çoğunun evi olduğu düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Romanların kendi dünyalarında yaşamaları gerektiği düşüncesinin bu grupta yer aldığını söylemek mümkündür. Romanların yoksulluklarının ve barınma sorunlarının gerçek olmadığı düşüncesi görülmektedir.

Barınma konusunda dikkat çeken noktalardan biri de Romanların Roman olmayanlardan ayrıştırılması gerektiği ve kendi aralarında da iletişim ve etkileşimlerinin kesilmesi gerektiği düşüncesi olmuştur. Bu durum Zonguldak'ta Romanların ötekileştirildiklerini ve mekânsal olarak dışlandıklarını göstermektedir. Romanların topluma entegre olmakta zorlandıklarını düşünen bu grup dışlama ve ötekileştirmeye olumlu bakmaktadırlar.

Eğitim

Çalışmamızın nicel bulguları, Roman olmayan vatandaşların Zonguldak'ta Romanların eğitim alanında dışlanma yaşamadığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, çocuklarının Romanlarla aynı okulda ve sınıfta okumasından rahatsız olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum katılımcıların eğitimde eşitlikçi bir yaklaşımı savundukları şeklinde yorumlanabilir. Nitel bulgularda da görüşülenlerin %85'inin eğitimde eşitlikçi yaklaşımı desteklediği anlaşılmaktadır. Ancak Zonguldak'ta Romanların yoğun olduğu mahallelerdeki okullarda Roman nüfusun yoğunluğu göze çarpmaktadır. Söylem olarak katılımcıların eşitlikçi olmalarına rağmen yoksul mahallelerde görülen benzeri durumlar gibi Romanların yoğun yaşadığı yerlerde de benzer durumlar ortaya çıkmaktadır. Adrese dayalı eğitim sisteminin bu durumun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Her vatandaş toplumun imkânlarından eşit derecede yararlanma hakkına sahiptir. Eğitim alanında da ayrımcılık ve ötekileştirmenin yapılmaması, Roman çocukların akranlarıyla sağlıklı iletişim kurmalarında ve topluma entegre olmalarında oldukça önemlidir.

Nicel bulgularda ortaokul düzeyindeki katılımcıların lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılara göre Romanlarla daha sık sosyal temasta bulundukları görülmektedir. Bu durum eğitim düzeyi benzer olan grupların birbirleriyle daha sık temasta bulunduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitel bulgularda eğitimle ilgili olarak dikkat çeken, Zonguldak'ta Romanların yoğun olarak bulunduğu ilkokul olması olmuştur. Mithatpaşa mahallesinde bulunan TOBB Uzun Mehmet İlkokulu neredeyse tamamının Roman öğrencilerden oluştuğu bir okuldur. Bu okulda Roman olmayan çocuk sayısı neredeyse yoktur. Bu durumun nedenlerinden biri Romanların Roman olmayanlar tarafından istenmemesi ve buna bağlı olarak Roman nüfusunun yoğun olarak yaşadığı adreslerin bu okulun alım alanına eklenmesidir. Eğitimde ayrımcı yaklaşımı benimseyen katılımcılar, Romanların yalan söyleme, dilenme, kavga, hırsızlık vb. olumsuz özelliklerinden dolayı diğer çocuklardan uzak tutulması gerektiğini savunmaktadır. Bu durum Romanların yaşadıkları mekânsal dışlanmanın eğitime de etki ettiğini göstermektedir. Roman çocuklarının ilkokul düzeyinde yoğunlaşan nüfusu, ortaokul ve lisede giderek azalmaktadır. Ancak eğitim sorununa nicel ve nitel bulgular açısından bakıldığında ayrımcı, ötekileştiren ve dışlayan bir bakış ortaya çıkmamaktadır.

İstihdam

Çalışmanın nicel bulgularında katılımcıların %48'i Romanlarla aynı işte çalışmaktan rahatsız olmamaktayken %36'sının bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. Nitel bulgular da nicel bulguları desteklemekle birlikte Romanların, yeterli mesleki donanıma sahip olmaları, çalışkan, temiz ve düzgün olmaları vb. özelliklerinin istihdamda aktif olmalarında oldukça etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında Romanların sahip oldukları yalan söyleme, güvensizlik, hırsızlık gibi olumsuz özellikler ve Roman olmayanların önyargılı olmaları Romanların istihdam alanından uzaklaşmasına ve dışlanmalarına neden olmaktadır. Romanların gerek Avrupa ülkelerinde gerekse ülkemizde istihdamda dışlanma ile karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda dezavantajlı grupların yaşam tarzı, etnik kökeni, çalışma şekilleri, düşük eğitim seviyesi gibi nedenlerin istihdamda dışlanmaya neden olduğu görülmektedir (Akkan, Deniz & Ertan, 2011; Fırat & İlhan, 2019; Dirimeşe & Gök, 2023). Çalışmamızda da Roman olmayanlar tarafından Romanların benzer nedenlerle istihdam alanında sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Romanların olumsuz özellikleri ve donanımsız olmaları onların istihdamda dışlanma yaşamasına neden olurken, istihdamdan dışlanmaları da yeterli donanımı sağlayamamalarına neden olmaktadır. Bu şekilde bir kısır döngü Romanların yaşadıkları sorunların birbirinden bağımsız düşünülemeyeceğini göstermektedir. Nitelikli barınma ekonomik güçle oluşabileceği gibi iyi bir eğitimin alınabilmesi de sağlıklı ve nitelikli bir aile ve yuvaya ihtiyaç duyar. Romanlara dair geliştirilen politikalarda buna dikkat edilmesi gerekmektedir. Sosyal problemler birbirinden ayrı düşünülemez ve çözüm yolları ayrı ayrı üretilemez.

Sağlık

Çalışmamızın nicel bulgularına bakıldığında Zonguldak'ta Romanların sağlık alanında dışlanma yaşamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Nitel bulguların da bu durumu desteklediği görülmüştür. Romanların sağlık alanında sorun yaşamalarının istihdamla doğrudan ilişkisi olduğu görülmektedir. Yeterli ekonomik gelirin olmaması, yoksulluk ve sosyal sağlık güvencesinin olmaması Romanların sağlık hizmetlerinden tam olarak yararlanamamasına neden olmaktadır. Bu durum Romanlar hakkında yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Kolukırmık, 2009, s. 49). Çalışmamızda da Roman olmayanlar, Romanların sağlık

alanında yaşadıkları sorunların benzer nedenlerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. İstihdamda dışlanmanın yaşanması mekânsal dışlanmayı doğurmakta bu da beraberinde sağlık sorunlarının yaşanmasına yol açmaktadır. Yeterli ekonomik gelirin olmamasının Romanların hijyenik olmayan mahalle ve evlerde yaşamalarına neden olurken bu durumun da sağlık problemlerinin yaşanmasına neden olduğu düşünülmektedir. Sağlık çalışanlarının tüm vatandaşlara eşit hizmet verme anlayışı, sağlık alanında dışlanmanın daha az yaşandığını göstermektedir.

Ortak Toplumsal Mekânlar

Çalışmanın nicel bulgularına bakıldığında Roman olmayanların büyük çoğunluğunun alışveriş merkezlerinde, mağazalarda, restoran ve lokanta gibi yerlerde Romanlardan rahatsız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortak toplumsal mekânlarda Romanlarla olmaktan rahatsız olup olmama konusunda kararsız olan katılımcıların oranının da yüksek olması dikkat çekmektedir. Roman olmayanların toplu taşıma araçlarında Romanlarla birlikte olmaktan hoşnut olmadığı görülmektedir. Nitel bulgulara bakıldığında ise Romanların ortak toplumsal mekânlardan dışlanmalarının nedenleri arasında yaşam tarzları, sorun çıkarmaları, dilenmeleri ve gürültülü olmaları yer almaktadır. Romanların yaşam tarzlarından dolayı dışlanmaları kültürel dışlanma ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Romanların farklı kültürel öğelere sahip olmalarının bulundukları toplumlarda diğerleriyle iletişim ve etkileşimlerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Sosyal Yardım

Çalışmamızda Zonguldak'ta Romanların istihdam ve barınma alanlarınsa sorunlar yaşadıkları, yeterli ekonomik koşullara sahip olmadıkları için sağlık gibi bazı hizmetlerden tam anlamıyla yararlanamadıkları belirtilmiştir. Ekonomik durum yetersizliğinin beraberinde getirdiği yoksulluk durumu ise Romanların sosyal yardımlar almasında etkili olmuştur. Nitel bulgularda görüşülenlerin %90'ı Romanların sosyo-ekonomik durumlarının kötü olduğunu ve sosyal yardım almalarında bir sakınca olmadığını düşünmektedir.

Zonguldak'ta Roman Vatandaş Algısı

Çalışmamızın nitel bulgularına bakıldığında Zonguldak'ta Romanlara karşı hem olumlu hem de olumsuz düşünceler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Romanların müziğe yetenekli olma, yardımseverlik, birbirlerine bağlı olma, dinlerine bağlı olma, misafir ağırlama ve arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması gibi olumlu özelliklere sahip olmalarının Roman olmayanların Romanlara karşı olumlu tutum ve davranışlar sergilemesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum nicel bulgularda Roman olmayanların Romanlarla arkadaşlık kurma ve düğün, eğlence vb. etkinliklerde Roman çalgıcı çağırma konusuna olumlu düşünceye sahip oldukları şeklinde ortaya konulmuştur. Yine nicel bulgularda ortaokul düzeyindeki katılımcıların lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılara göre Romanlarla daha sık sosyal temasta bulundukları görülmektedir. Roman ve Roman olmayan bireylerin eğitim düzeylerinin benzer olması, benzer kültürel özelliklere sahip oldukları şeklinde de yorumlanabilmektedir. Bu durum Romanlarla benzer nitelikte olan kişilerin Romanlar hakkında olumlu tutum ve davranışlar sergilediğini göstermektedir. Yoksulluk benzer çevrelerde yaşamayı ve benzer hayat şartlarını oluşturduğundan sınıfsal benzerlik bu ilişkiyi güçlendirmektedir.

Romanların kapalı toplum yapısı, rahat yaşam tarzları, rahatsız etme, dilenme, saldırganlık, hijyene dikkat etmeme, saygısızlık, küfür etme, gibi olumsuz özelliklere sahip olmalarının, Zonguldak'ta Romanlara karşı olumsuz düşüncelerin gelişmesine neden olduğu görülmektedir. Bunun yanında Zonguldak'ta Romanların ekonomik durumlarının kötü olduğu, önyargı, ayrımcılık, ötekileştirme ve dışlanma ile karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Zonguldak'ta Romanların kültürel ve ekonomik dışlanma yaşadıklarını göstermektedir. Yine Roman olmayanların dilenme ve gürültü gibi olumsuz özellikleri nedeniyle Romanları ortak toplumsal mekânlarda istemedikleri görülmüştür. Olumsuz özellikler nedeniyle ortak toplumsal mekânlarda istenmeme ve barınma sorunları, Zonguldak'ta Romanların mekânsal dışlanma ile karşı karşıya kaldıklarını da göstermektedir.

Çalışmamızda Romanların Zonguldak'ta barınma, istihdam, eğitim, sağlık ve ortak toplumsal mekânlarda dışlanmaya maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Romanların bu alanlardan dışlanma nedenleri arasında Romanların sahip oldukları

olumsuz özellikler yer alırken, Roman olmayanların önyargılı olmaları da dışlanmanın nedenleri arasında yer aldığı ortaya konulmuştur. Zonguldak'ta Roman vatandaş algısı konusunda Roman olmayanların olumlu ve olumsuz tutum sergilediği görülmektedir. Romanlara karşı olumsuz tutum sergileyenler bu durumun Romanların olumsuz özelliklerinden kaynaklandığını ileri sürerken, Romanların sahip oldukları olumlu özelliklerin de olumlu tutum ve davranış sergilemede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Her vatandaş toplumun sunduğu imkânlardan eşit derecede yararlanma hakkına sahiptir. Romanların barınma, istihdam, eğitim, sağlık ve ortak toplumsal mekânlarda yaşadıkları sorunların çözümü ve bu sorunlara yönelik politikalar geliştirilmesi açısından Roman olmayanların bakış açısı oldukça önem arz etmektedir. Yine Roman olmayanların bakış açıları, Roman bireylerin akranlarıyla sağlıklı iletişim kurmalarında, toplumda statü kazanmalarında ve topluma entegre olmalarında oldukça önemlidir. Romanların toplumun bir alanında yaşadıkları sorunlar diğer alanları da derinden etkilemektedir. Romanların barınma sorunları ekonomik güçle çözülebileceği gibi iyi bir eğitimin alınabilmesi de sağlıklı ve nitelikli bir yaşam sürmelerinde oldukça etkilidir. Romanlara dair geliştirilen politikalarda bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adaman, F., & Keyder, Ç. (2006). Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Avrupa Komisyonu’nun Çalışma, Sosyal İşler ve Fırsat Eşitliği Dairesi Raporu*.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi ve I. Aşama Eylem Planı. <https://www.aile.gov.tr/uploads/roman-strateji-belgesi.pdf>
- Akbaş, G. (2010). *Social Identity and Intergroup Relations: The Case of Alevis and Sunnisi İn Amasya*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkan, B. E., Deniz, M. B., & Ertan, M. (2011). *Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri* (1. Basım). İstanbul: Anadolu Kültür Yayınları.
- Alacahan, O., & Duman, B. (2011). Dışlanma, Ayrımcılık, Mezhep ve Etnikler Arası Eşitsizlikler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-29.
- Balkız, Ö. İ., & Göktepe, T. (2014). Romanlar ve Sosyo-Ekonomik Yaşam Koşulları: Aydın İli Örneğinde Bir Alan Araştırması. *Sosyoloji Dergisi*, (30), 1-39.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baysu, G. (2007). *The Effects of Intergroup Perceptions and İngroup Identifications on The Political Participation of The Second-Generation Turkish Migrants in The Netherlands*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozoğlan, M. (2019). *Sosyal Mesafenin Önyargı ve Ayrımcılık Üzerine Etkisi: Türkiye'deki Türk, Kürt ve Arap Etnik Grupları Üzerine Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bracic, A. (2022). Ethnicity and Social Exclusion. *Nationalities Papers*, 50(6), 1045-1056. doi:10.1017/nps.2022.72
- Brassington, L. (2022). *Gypsies, Roma and Travellers: The Ethnic Minorities Most Excluded From UK Education*. United Kingdom: Higher Education Policy Institute.
- Certel Fırat, A. B., & Kalav, A. (2017). Kent Mekânında Sosyal Dışlanma ve Güvencesizleştirme. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(6), 1-11.
- Clark, C., & Cemlyn, S. (2005). The Social Exclusion of Gypsy and Traveller Children. In at *Greatest Risk: The Children Most Likely To Be Poor* (pp. 150-165). London, UK: CPAG.

- Cleemput, V. P. (2010). Social Exclusion of Gypsies and Travellers: Health Impact. *Journal of Research in Nursin*, 15(4), 315–327.
- Creswell, J. W. (2017). *Research Design-Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (çev. ed. Selçuk Beşir Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Crowther, P. (2003). Cultural Exclusion, Normativity, and The Definition of Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 61(2), 121-131.
- Çakır, Ö. (2002). Sosyal Dışlanma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Çay Sağlam, T., & Yaşar, M. (2017). Teoride, Pratikte ve Araştırmalarda Öteki ve Ötekileştirme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(3), 135-154.
- Çoymak, A. (2009). *Associations of Religious Identification, Secular Identification, Perceived Discrimination and Political Trust With Ethnic and Societal (National) Identification*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, A. Ç., Hülür, A. B. & Ekinci, Y. (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1077-1087.
- Demirel, N. (2012). *Romanların Sosyal Dışlanma Probleminin Romanlar ve Toplum Düzeyinde Karşılaştırmalı Araştırması (Kocaeli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dirimeşe, E. (2022). Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Politikaları ve Türkiye’de Roman Kadınların Durumu: Zonguldak Örneği. *Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-19.
- Dirimeşe, E., & Gök, B. (2023). İşverenlerin Gözünden Romanların İstihdam Edilmesinde Karşılaşılan Problemler. *Öneri Dergisi*, 18(59), 87-109.
- Egi, A. (2020). Social Exclusion in the Process of Employment: The Experiences of Roma Youth, *Open Journal for Sociological Studies*, 4(2), 103-114.
- Ekmekçi, P. E. (2015). Sağlık ve Romanlar; Türkiye’de Yaşayan Romanlara Yönelik Niteliksel Bir Araştırma, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 4(24), 142-148.
- European Union Agency for Fundamental Rights, (2016). *Poverty and Employment: the Situation of Roma in 11 EU Member States: Roma Survey: Data in Focus*, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2811/413303>
- European Roma Rights Centre (ERRC), Brussels (01 February 2024), *North Macedonian Equality Body Finds Discrimination & Segregation of Roma*

in Prilep School, <https://www.errc.org/press-releases/north-macedonian-equality-body-finds-discrimination--segregation-of-roma-in-prilep-school>

- Fırat, M. (2016). *Çingeneliği Anlamanın İmkânı: Çingener Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Malatya Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırat, M., & İlhan, S. (2019). Çingenerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma: Malatya Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 265-277.
- Genç, Y., & Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 363-393.
- Genç, Y., Taylan, H. H., & Barış, İ. (2015). Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 33, 79-97.
- Güler, M. (2013). *Gruplararası Temas, Kaygı ve Yanlılığın Sosyal Mesafeye Etkisi: Türk ve Kürt Kökenli Gruplar Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göka, E. (2006). *İnsan Kısım Kısım: Toplumlar, Zihniyetler, Kimlikler*. Ankara: Aşına Kitaplar
- İslamoğlu, H. A., & Alniaçık, Ü. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Karaçanta, H. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Başka Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karan, U. (2017). *Görmezlikten Geline Eşitsizlik: Türkiye’de Romanların Barınma ve Eğitim Hakkına Erişimi (Rapor)*. Uluslararası Azınlık Hakları Grubu (MRG), Sıfır Ayrımcılık Derneği, ISBN 978-1-907919-88-6.
- Kenrick, D. (2006). *Çingener Ganj’dan Thames’e*. (çev.: Bahar Tırnakçı). İstanbul: Homer Kitapevi.
- Kolukırmık, S. (2008). Türkiye’de Rom, Dom ve Lom Gruplarının Görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (8), 145-154.
- Kolukırmık, S. (2009). *Dünden Bugüne Çingener Kültür- Kimlik- Dil- Tarih*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Kristeva, J. (2014). *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Deneme*. (Çev. Nilgün Tural). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kundakçı, F.,S. (2013). Heteroseksizm ve Ötekileştirme Eleştirisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 71, 65-79.

- Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. & Patsios, D. (2007). *The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion*. London: Department for Communities and Local Government.
- Marushiakova, E., & Popov, V. (2006). *Osmanlı İmparatorluğunda Çingeneler*. (çev.: Bahar Tırnakçı). İstanbul: Homer Kitapevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı kanun). *Resmî Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
- Nahya, Z. N. (2011). İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 27-38.
- Özdemir, M., & Akdağ, M. (2023). Ötekileştirmenin Bir Aracı Olarak Medya: Mültecilere Yönelik Avrupa ve Amerika Basınından Örnekler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 395-416.
- Özensel, E. (2020). Farklılıkların Birarada Yaşamasında Bir Sorun Alanı Olarak Ötekinin Ötekileştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (43), 369-378.
- Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. *Çalışma ve Toplum*, 3(6), 50-106.
- Seçer, İ. (2021). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sen, A. (2000). Social Exclusion: Concept, Application, and Scrutiny. *Social Development Papers No.1*, Asian Development Bank.
- Silver, H. (1994). Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms. *International Labour Review*, Vol.133, 531-578.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, T. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*. Yayımlanmış Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Müdürlüğü.
- Şanlıer, S. (2013). *Hukuki Düzenlemeler Işığında Osmanlı Çingeneleri*. İstanbul: Ofset Baskı.
- Taylan, H., & Barış, İ. (2015). *Romanlar ve Sosyal Dışlanma*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tombat, K., & Dijk, J. P. (2020). Roma Health: An Overview of Communicable Diseases in Eastern and Central Europe. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(20), 1-12.
- Tos, H., & Gökce, D. (2021). Suriyeli Mültecilerin Sosyal Dışlanma Sorunsalının “Kapsayıcı Kent” Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi; Tarsus (Mersin) Kenti

Örneği. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 110-141.

Tuncer, K. (2015, 8 Mayıs). “Çingene Olmak” –Yaşam Tarzı-. 3 Ekim 2023 tarihinde <https://www.halkinsesi.com.tr/cingene-olmak-yasam-tarzi> adresinden alındı. Güncellenme tarihi: 11.05.2023

Türkiye Diyanet Vakfı. (1978). *İslam Ansiklopedisi: İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lügatı* (5. baskı, Cilt 3). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ulubilgin Çuhadar, B. (2021). ‘Roman Açılımı’nın Bir Sonucu Olarak Türkiye’de Çingene Müziğinin Kültürel Patronajı: Çalgıcı Mektebi Roman Orkestrası Örneği. *Etnomüzikoloji Dergisi*, 4(2), 211-228.

Vesek, S. (2021). Gaziantep ve İzmir’deki Suriyelilerin Yaşadıkları Dışlanma Deneyimleri. *Göç Dergisi*, 8(1), 79-106.

Wade, P. (2010). *Race and Ethnicity in Latin America*. London: Pluto Press.

Walker, A., & C. Walker (1997). *Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s*. London: CPAG Ltd.

Yıldırım, A. (2019). *Günlük Yaşamda Farklılıkları Ötekileştirme Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2019). *Göç ve Sosyal Dışlanma: Gaziantep ve İstanbul’da Yaşayan Suriyeli Abdal Sığınmacılar Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, D. (2022). *Kadın ve Sosyal Dışlanma: Adana’daki Suriyeli Dom Kadınlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Göç Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

1. Demografik Sorular

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın

☐ Erkek

2. Yaşınız?

3. Mesleğiniz?.....

4. Medeni durumunuz?

☐ Bekâr

☐ Evli

☐ Boşanmış

☐ Dul

5. Eğitim durumunuz?

☐ Okuryazar

☐ İlkokul

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Üniversite

☐ Lisansüstü

6. İkamet ettiğiniz yer/mahalle?

2. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği

Değerli katılımcı, bu bölümde, toplumda bulunabilecek her türlü gruba (dini, siyasi etnik vb.) yönelik bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Lütfen, her bir ifadeye katılma düzeyinizi her cümlenin yanındaki kutucuklara “X” işareti koyarak belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Siz ne dersanız deyin, bazı gruplar diğerlerinden daha değerlidir.							
2. Bütün gruplara yaşamda eşit şans verilmelidir.							
3. Üstün gruplar daha alt düzeyden gruplara egemen olmalıdır.							
4. Hiç bir grup toplumda baskın olmamalıdır.							
5. Eğer belirli gruplar yerlerinde dursalardı daha az sorunumuz olurdu.							

6. Belirli grupların en üstte, diğer grupların en altta olması belki iyi bir şeydir.							
7. Sosyal eşitlik toplumsal hedefimiz olmalıdır.							
8. Bazen diğer gruplar oldukları yerde tutulmalıdırlar.							
9. Eğer bütün gruplar eşit olabilseydi iyi olurdu.							
10. Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.							
11. Grubunuzun istediğini elde edebilmesi için bazen diğer gruplara karşı güç kullanmak gereklidir.							
12. Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden geleni yapmalıyız.							
13. Düşük statülü gruplar yerlerinde kalmalıdırlar.							
14. Farklı gruplara eşit davransaydık, şimdi daha az sorunumuz olurdu.							
15. Gelirleri daha eşit hale getirmek için elimizden geleni yapmalıyız.							
16. Yaşamda ilerlemek için bazen başka grupları çiğneyip geçmek gereklidir.							

3. Sosyal Temas Ölçeği

Aşağıdaki bu bölümde sizin Romanlarla ne düzeyde " iletişimde " olduğunuzu anlamak için bazı sorular sorulmuştur. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sizin görüş ve düşüncenize karşılık gelen kutucuğu "X" işareti ile işaretleyiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Romanları Değerlendiriniz.					
	Hiç	Nadiren	Ara Sıra	Sık Sık	Her Zaman
1. Ne sıklıkta Romanlarla okul/iş gibi resmi yerlerde iletişim halindesiniz?					
2. Ne sıklıkta Romanlarla komşu olarak iletişim halindesiniz?					
3. Ne sıklıkta Romanlarla yakın arkadaş/dost olarak iletişim halindesiniz?					
4. Ne sıklıkta Romanlarla resmi olmayan/özel konuşmalar yapmaktasınız?					
5. Ne sıklıkta Roman tanıdıklarınıza ev ziyaretine gitmektesiniz?					

4. Sosyal Mesafe Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birini okuyun ve düşüncenize uyan ifadeye katılıp katılmadığınızı işaretleyiniz. Soruların yanlış ya da doğru yanıtları yoktur. İfadeleri okuyun ve düşüncenize uyan ifadeye katılıp katılmadığınızı "X" ile işaretleyiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Romanları Değerlendiriniz.					
	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Romanlarla sosyal bir etkinliğe katılırım.					
2. Alışverişlerimi Romanların mağazalarından da yaparım.					
3. Roman olanlarla kapı komşusu olmayı isterim.					
4. Romanlarla aynı mahallede yaşamayı isterim.					
5. Eşimin/nişanlımın/sevgilimin /çocuğumun Roman biriyle arkadaşlığını kabul ederim.					
6. Romanlardan kız (gelin) alırım					
7. Romanlardan erkek (damat) alırım.					
8. Roman olan biriyle evlenirim.					

5. Algılanan Ayrımcılık Ölçeği

Değerli katılımcı, bu bölümde sizden bir takım ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Sizden Romanlara ve Türklere yönelik ifadelerin hepsini değerlendirmeniz istenmektedir. İfadelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Size en uygun seçeneği “X” işareti ile belirtiniz. Lütfen ölçekte bulunan tüm ifadeleri değerlendiriniz.

Romanlara Yönelik Bireysel Ayrımcılık					
	Asla	Nadiren	Zaman Zaman	Sık Sık	Daima
1. Romanların, Türkler tarafından kabul görmediğini hissediyorum.					
2. Sırf Roman oldukları için bazılarının dalga geçilmeye ve kötü muameleye maruz kaldığı olmuştur.					
3. Sırf Roman oldukları için bazılarının toplumdan uzaklaştırıldığı ya da bazı gruplara giremediği olmuştur.					
4. Türklerin, Romanlara karşı olumsuz olduklarını hissediyorum					
Romanlara Yönelik Kolektif Ayrımcılık					
5. Türkiye’de Romanlar iş ararken ayrımcılık yaşarlar mı?					
6. Türkiye’de Romanlar ev ararken ayrımcılık yaşarlar mı?					

7. Türkiye’de Romanlar sokakta ya da alışveriş yaparken ayrımcılık yaşarlar mı?					
8. Türkiye’de Romanlar okulda ya da işyerinde ayrımcılık yaşarlar mı?					
9. Türkiye’de Romanlar oturdukları mahallede ayrımcılık yaşarlar mı?					
10. Türkiye’de Romanlar kendi kültürlerini yaşarken ayrımcılık yaşarlar mı?					
Türklere Yönelik Kolektif Ayrımcılık					
11. Türkiye’de Türkler iş ararken ayrımcılık yaşarlar mı?					
12. Türkiye’de Türkler ev ararken ayrımcılık yaşarlar mı?					
13. Türkiye’de Türkler sokakta ya da alışveriş yaparken ayrımcılık yaşarlar mı?					
14. Türkiye’de Türkler okulda ya da işyerinde ayrımcılık yaşarlar mı?					
15. Türkiye’de Türkler oturdukları mahallede ayrımcılık yaşarlar mı?					
16. Türkiye’de Türkler kendi kültürlerini yaşarken ayrımcılık yaşarlar mı?					

6. Diğer Sorular

Değerli katılımcı, bu bölümde sizden bir takım ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. İfadelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Size en uygun seçeneği “X” işareti ile belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Alışveriş merkezinde Romanları görmekten rahatsız olmam.					
2. Romanların alışveriş yaptıkları yerlerden alışveriş yaparım.					
3. Romanların yemek yedikleri yerlerde yemek yerim.					
4. Toplu taşımada Romanlarla aynı yerde oturmak istemem.					
5. Romanların bulundukları sahillerde denize girmem.					
6. Roman müşterilerin isteklerini diğerleri gibi karşılarım.					
5. Romanlarla hastaneden aynı anda hizmet almaktan memnunum.					
6. Romanlarla hastanede aynı odada kalırım.					

7. Düğünümde/eğlencemde Roman �algıcı çağırırım.					
10. Çocuğumun Romanlarla aynı okulda okumasından rahatsız olmam.					
11. Çocuğumun Romanlarla aynı sınıfta okumasından rahatsız olurum.					
12. Roman biri ile arkadaş olurum.					
13. Romanlara evimi kiralarım.					
14. Romanlara evimi satarım.					
15. Romanlarla aynı işyerinde çalışmaktan rahatsız olmam.					

Ek 2: Görüşme Soruları

1. Romanların barınma sorunu olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ise, barınmanın Romanlara özel bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz?
2. Romanların diğer çocuklarla aynı okulda eğitim görmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Çocuğunuzun Romanlarla aynı okulda okuması konusunda düşünceleriniz nelerdir?
3. Romanlara iş verir misiniz? Romanlarla aynı işte çalışır mısınız? Çalışma hayatında Romanlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?
4. Romanların ortak toplumsal alanlarda/mekânlarda insanları rahatsız ettiğini düşünüyor musunuz?
5. Romanların devletten yardım almaları (sosyal yardımlar) konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
6. Romanların sağlık hizmetlerinden iyi derecede yararlandığını düşünüyor musunuz?
7. Zonguldak'ta yaşayan Romanlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Betül GÖK
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Aldığı Sertifikalar : Pedagojik Formasyon
Uzmanlık Alanı :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Sosyoloji	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2015-2019
Y. Lisans	Disiplinlerarası Kültürel Çalışmalar	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	2021-2024

Görevler :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl

Eserler:

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

A1. Dirimeşe, E., & Gök, B. (2023). İşverenlerin Gözünden Romanların İstihdam Edilmesinde Karşılaşılan Problemler. *Öneri Dergisi*, 18(59), 87-109. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.1187102>

A2. Gök, B., & Dirimeşe, E. (2023). Türkiye’de Romanlar Üzerine Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (16), 269-288. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1213281>

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1. Gök, B., & Dirimeşe, E. (2022). Kadının Toplumdaki Rolünün Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Öğrencileri Açısından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi* içinde (s. 61-64). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

C1.1.

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1. Dirimeşe, E., & Gök, B. (2023). Dezavantajlı Çocuklarda Resim. Akay, R., Başkurt, A. (ed.), *Çocuk Resimlerinin Analizi* içinde (351-381). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

D1.....

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1.....

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri:

F1.....

G. Diğer yayınlar: *(Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtilmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)*

G1. Zonguldak Madencilerinin Afet Müdahale Tecrübelerinin Toplumsal ve Kriz Müdahale Önerileri Açısından Değerlendirilmesi.

Proje Türü: TÜBİTAK 1002

Projedeki Görevi: Bursiyer

Proje Durumu: Tamamlandı

Başlangıç Tarihi: 01.05.2023

Bitiş Tarihi: 01.09.2023